

I. A. BASSARABESCU

VULTURII

SCHIȚE ȘI NUVELE

EDIȚIA II

BUCUREȘTI
EDITURA «CARTEA ROMANEASCĂ»

8719—925

VULTURII

Când profesorul de limba latină vru să-l lase repetent pentru a doua oară, câteva glasuri rugătoare se auziră îngânând în clasă:

— Dați-i drumul, domnule; se face telegrafist...

O milă nespusă plutea pe toate fețele. Domițian, galben ca un osândit, aștepta în picioare hotărârea.

Profesorul, înduioșat, zâmbi ușor:

— Te faci telegrafist?

— Da.

— Te trec.

Domnițian își luă cărțile și — în vârful picioarelor — se strecură pe nesimțite printre bănci, afară.

De atunci, liceul nu-l mai văzu, decât

în ziua când venì să-și scoată certificatul de patru clase.

Băeții proorociseră bine: intră la telegraf. De alt-fel, nici surorile nu l'ar fi lăsat să învețe mai departe. Slăbuț, timid, mic la os, cam deșirat la trup, cu pielea străvezie, ochii lui spălăciți și visători spuneau singuri cât de greu va puteà s'o ducă băiatul acesta în lupta pentru pâine. Opt-spre-zece ani: de ajuns pentru el atâta carte. Direcția poștelor îl primì cu brațele deschise. La început aspirant; apoi elev. La vârsta de două-zeci și șease de ani, avea vechime în gradul al doilea și aștептà din zi în zi un nou examen.

Surorile îl pierdeau din ochi. Masinca, cea mare, se dedà la ale casei cu o măsură și rânduială potrivite cu cei patru-zeci de ani, de care se apropiase. Atât ea, cât și sora mai mică, Polixenia, se întreceau în griji pentru Domnițian. Orfane, prisosul de iubire, pe care firea și anii îl îngrămădiseră în ființa lor, se revărsà acum cu duioșie asupra singurului băiat din familie. Două mame bune. Ii puneau masă curată și-i păstrau bucățica cea mai aleasă, când veneà dela serviciu la trei. Nu știau cu ce să-l mai bucure: îl așezau între ele tot timpul mâncării și-i țineau de urît cu vorba. La sfârșit, dacă întrebà:

— Ce mai e?

— Nimic. Sănătate — răspundeau amândouă.

Polixenia se uità hoţeşte spre Masinca... Şi el, credul, se ridicà să plece. Ele însă, topindu-se de râs, îl apăsau pe umeri şi-l puneau cu sila pe scaun, la loc. Masinca aducea repede o farfurie acoperită. Inăuntru o prăjitură cam arsă, dar bună: munca ei. Polixenia scoteà din buzunarul şorţului o portocală sau o rodie, cumpărate cu banii ei. Toate jertfele la picioarele lui Domniţian, pentru Miţel, cum îl mângăiau adesea. Şi el se însenină mulţumit, cu ochii veşnic duşi în susul pleoapelor, a somn.

Cea mijlocie, Bicuţa, mai norocoasă, erà singura soră măritată. Se găsise un om de ispravă s'o ceară: Pantelimon Udreanu, funcţionar la domenii, bărbat înalt şi slăbănog; cam rău une-ori, când veneà acasă — cine ştie cum — necăjit. Norocul ei: într'o zi, o peţitoare l-a adus la vedere. A plăcut-o şi a cerut-o. Ce chef mare a fost la nuntă, unica nuntă — acolo — în casă. Târâse destul piciorul la biserică biată Bicuţa, dar fără folos. Masinca şi Polixenia vedeau cum se duce greoiu iarnă după iarnă, cum le apucă postul mare tot cum le lăsase. Altfel, la Bobotează, topeau plumb în fie-care an.

Apoi mergeau la miezul nopții pe furiș la puț, sub gutui, și scoteau apă neîncepută. Nu odată au văzut cerul deschizându-se. Ce purpură de lumină se lăsà din văzduh! La întâi Martie, aveau mărțișoarele cele mai frumoase; și le cumpărau singure, din economii, căci nici lui Pantelimon, nici lui Domițian nu le treceà prin gând să le dea. Iar când începeau mugurii la pomi, se duceau să prindă arniciul în zarzăr, tot pentru noroc. Și norocul le ocoleà, ca pe niște pasări de noapte Păcat! Cine să fi fost de vină? Ochii, fiind-că erau cenușii, vărgați și scrutători? Sau nasul, pentru-că un capriciu al firei îl făcuse la amândouă prea din cale afară încovoiat? Masinca, mai cu seamă, văzută în profil, păreà că îndreaptă cu triumf spre ceruri o imensă chee de sol greșită.

Nu le veneà mai nimeni. Din când în când, o mătușe bătrânsă, țața Marghioala, se înființà de dimineață și stà și la dejun și seara. Atunci aveau prilejul să asculte, lângă ceștile cu cafea, noutăți trezite. Coana Marghioala se îndeletniceà să aducă la cunoștință marile întâmplări totdeauna cu luni în urmă; uneori și cu câte un an. Fetele îi aflaseră slăbiciunea și râdeau:

— Țato Marghioalo, știi că a murit bietul Tudor Vladimirescu. Săracu!

Şi făceau un haz...

In schimb, bătrâna ştia să le înveţe reţete multe pentru păr şi obraz. Dela ea aflaseră cum se face apa de castraveţi pentru *ten*, cum se strânge apa de Martie. Intr'un colţ al geamlâcului, stau puse la soare câte-va clondire mohorâte, cu dopul îmbrobodit în cârpe ca nişte femei. Dar pudra de casă? Iei orezul şi-l ţii în apă o săptămână pân' se putrezeşte bobul. Apoi îl pui de se usucă; îl pisezi zdravăn, şi-l treci printr'un tulpan curat, binişor-binişor, până se cerne toată pudra. Ce economie! O comoară, ţaţa Marghioala.

Slujba lui Domiţian era obositoare. Mâncare neregulată; nopţi mari. Când era *de noapte*, începeau blestemele:

Afurisit telegraf! Cine l-a mai născocit să omoare lumea? Ah, că n'am eu o putere!

Şi Masinca ridicà pumnul, ameninţătoare. Servitoarea se strecurà pe lângă dânsa, în vârful picioarelor. Vai de ea, dacă şi-ar fi supărat stăpâna cu ceva în zilele cu noapte mare. Domniţian trebuià să le asculte ruga fierbinte, ce-i făceau în cor: plecà, ducând pe mână un tartan castaniu, edec rămas dela părinţi. Buzunarele sacoului erau înţesate cu franzeluţe şi mere.

Vezi, Miţule dragă, păzeşte-te de ră-

ceală. Dacă nu vin — așa — telegrame, tu culcă-te . . . și învelește-te bine.

Când se suià în tramvai, cu hainele largi, cu tartanul pe mână, oamenii îi făceau loc cu milă, crezându-l pornit spre vre-un spital. Purtà gulere prea scurte, pentru gâtul său lung. Nasul familiei se odihneà în liniște pe fața lui muncită. Aproape spân, bălan, arătà mult mai tânăr. La sărbători, când era ținut să facă și serviciu peste rând, se întorceà acasă livid. Masinca îi făceà fricțiuni cu oțet la tâmple, îl legà cu tulpan la cap, și-l culcà în iatac cu perdelele strânse. Apoi tiptil cutreerà toată casa, șoptind, poruncind, pretutindeni liniște.

Uneori se strângeau seara cu toții. Venià și Pantelimon cu Bicuța. Domnițian le cântà romanțe din piculină; Polixenia îl însoțeà cu vocea. Masinca trimeteà să scoață apă proaspătă dela puț, și-i tratà cu sarailie făcută de mâna ei. Petreceau foarte bine, până târziu la unsprezece. La plecare, îi conduceau cu toții până la colțul străzii:

— La revedere . . . . Somn ușor!

— Asemenea. Vise plăcute!

Iși strigau așa de departe, încât uneori abia se mai auzeau. Apoi, dacă se întâmplà timpul răcoros și Domnițian uità să-și fi luat pălăria sau pardesiul, Masinca începeà să-l certe:

— Uf, Doamne! Băiatul ăsta o să mă omoare. Cât nu-mi ascultă el o vorbă!... De ce ai eșit așa? La noapte, iar vrei să bați toba? D'abia îți mai trecuse tusea.
Și, dacă aveà pe dânsa o haină sau tartan, i-l treceà cu sila pe spate, îi da un pumn ușor, de imputare, și-l goneà în casă:
— Haide; fugi.
Iar ea cu Polixenia veneau în urmă, vorbind încet, răzând, în liniștea străzei, sub fluturarea petalei de lumină a singurului felinar cu gaz *aerian*, ce înveseleà răspântia pustie. Totdeauna găseau ceva de zis despre Pantelimon și Bicuța, pe care acum o scoteau ca pe o străină:
— Ai văzut ce rău îi venea pălăria? Ce erà zarzavatul ăla? Să fi îndrăznit să-i zici, îți căpătai doamne ajută. Zău, că de când a luat pe mutulică al ei, par'că s'a mai prostit. Pe cine crede că orbește, când se laudă că a cumpărat-o dela *Papagal* și a dat pe dânsa cinsprezece franci?... Și dumnealui îi ține isonul. Bine l-a mai dresat.
Polixenia — ca semn de aprobare — își ridicà sprincenile în slava frunței:
— E bun de astea ... Il tae capul ...
Ajungeau la geamlâc. Fidel, care le urmase tot timpul, gudurându-se, intrà înăuntru fără știrea lor. Masinca, supărată,

cu sticla *pentru obraz* într'o mână, îi deschideà ușa, gonindu-l:

Eși afară, ticălosule; ne-ai prăpădit casa cu labele.

Fidel eșià furios, și începeà să latre ascuțit, alene, dar mult — până târziu — turburând somnul vecinilor, care-l ocărau în gând.

Odată însă, nu mai uitau ce bine au petrecut. Domnițian da examen de gradul întâiu și-și făcuse un prieten — tot telegrafist — Ghigu Ovanez, armean din Huși. Se preparau împreună. Aproape toată ziua erà la Domițian. Uneori îl opreau la masă. Mărunt, cu nasul și ochii mari, Ghigu erà curajos și iute în mișcări. Domnițian, coprins de frigurile examenului, vedeà în el mai mult un sprijin, o îmbărbătare.

— Taci, măi Domițiene. Nu-ți fie teamă. Ii dăm gata pe toți. Tu, la înscris, ai grije să stai totdeauna lângă mine.

Și lui Domițian par'că îi râdeà inima.

Ii apropiase muzica. Ghigu cântà la vioară. Timp de o lună, cât a stat în București, concertele se îndesiseră. Masinca făcuse de trei ori sarailie — noroc că aveau nuci în curte —; iar Polixenia bea din când în când *satou,* ca să-și îndrepte glasul.

Foarte cum se cade băiat Ghigu. Bine îmbrăcat, cravată roşie, pantaloni cadrilaţi; ştià cum să se poarte în lume. Le spuneà fel de fel de noutăţi din oraş. le-a dat cartea lui de vizită, pe carton creţ; *„Ghigu Ovanez, telegraphist, Huşi“;* le făceà complimente cuviincioase; nu ca domnul mutulică de cumnăţel: vine, s'aşează pe scaun şi tace. Păcat că a crescut ca un cocor, de geaba.

Un vis, cunoştinţa lui Ovanez... Când a trecut o lună? Doamne cum sboară timpul, când e omul fericit! Mai ieri, par'că, îl vedeau ici pe jeţul acesta, cu coatele pe genunchi, vorbind, spunând, râzând. Şi acum, tocmai unde? In fundul Moldovei, pe Malurile Prutului, la Huşi!

Le făgădui-se însă că le va trimite fotografia: bust.

Polixenia rămăsese cu o părere de rău, care o frământà zilnic: Intr'o seară, vorbise mult cu Ghigu despre muzică. Ea susţineà pe Ivanovici; el, pe Cavadia. Apoi, Ovanez începù să-i laude talentul de a cântà. Atunci ea îi spuse că e singura în familie înclinată dela natură spre arta aceasta; că au avut şi piano, dar după moartea părinţilor au trebuit să-l dea, căci le făceà rău. O, ce de cântece ştià pe din afară! Luase lecţii cu una

Madam Silberstien şi făcea progrese uimitoare. Mai ales, ţineà la un cântec, pe care vru să-l numească. Ovanez aşteptà, nerăbdător, cu ochii mari, să-i audă titlul. In mintea ei se făcuse însă un gol, un întuneric chinuitor. Nu şi-l aduse aminte şi pace. Fierbeà. Ghigu îi venì în ajutor:

— Lăsaţi, domnişoară, nu face nimic.

Tocmai după plecarea lui, târziu, şi-l reamintì: „les cloches de Corneville“. Erà hotărâtă să pue pe Domiţian să i-l scrie, când — într'o dimineaţă — un carton tipărit le aduceà o veste neaşteptată:

GHIGU OVANEZ
LEONIA MAGARDICI

Huşi. Logodiţi Bacău

Din mâna factorului, o primise Polixenia. O luă şi fugi spre bucătărie, la Masinca:

— Inchipueşte-ţi, se însoară piticul.

— Care pitic?

— Armeanul nostru.

— Care armean, *frate?*

— Ei, Doamne, şi dumneata ce lesne uiţi: Ghigu, papă-lapte dela Huşi.

— A, ce spui? Ha, ha! Cine l'o fi luând.

Şi Masinca îşi şterse repede pe şorţ mâinele umede, luă plicul şi citì. Apoi,

merseră amândouă în casă şi, rezemate de paturi, râseră, un ceas, cu poftă, de Leonia Măgârdici, fără s'o cunoască. Aşa învingeau adesea cele mai mari nemulţumiri: râzând împreună, tăinuind ceasuri întregi, până când vre-o grije nouă de-a casei le despărţeà pentru câtva timp.

Ghigu se însură.

Peste câteva luni îl uitară; şi poate şi-ar fi uitat şi de orăşelul în care se dusese, dacă într'o zi, o gazetă, publicând „mişcarea în corpul telegrafo-poştal" n'ar fi adus ştirea că Domiţian Ismail, odată cu înaintarea, e mutat la Huşi.

— La Huşi?

Amândouă încremeniră, cu ochii în zare. Se fereau să se mai uite una la alta. Lacrămile alunecau în boabe mari, de pe obraz, pe piept, turtindu-se în stamba şorţului, ca într'o hârtie sugătoare. Numai când li se împăienjenì vederea, Musinca scoase batista şi o întinse surorei sale.

Nu. Nu era adevărat. Voiau s'o auză mai întâiu din gura lui Domiţian.

— Să vie Miţel; astea sânt minciuni de gazete. Născociri.

Şi începù să blesteme pe gazetari, oameni fără milă şi fără inimă.

Miţel venì şi le întărì ştirea. Era foarte adevărat: peste două zile trebuià să plece

negreşit la post. Avea ordinul hotărât al directorului să nu întârzieze sub nici un pretext, căci telegrafistul pe care-l înlocuià, plecase în alt oraş.

Fetele îşi frângeau mâinile. Cât e de rea neaverea! Cum trebue să le 'nduri pe toate! Altfel, l-ar fi îndemnat să-şi dea demisia. Ii pregătiră un cufăr, un geamantan şi-l duseră la gară. Domiţian se făcuse blajin, ascultător cu desăvârşire şi aceasta le rupeà şi mai mult inima. Ar fi vrut să-l vadă brutal, supărat, să le bată, să le facă cele mai mari nemulţumiri, numai ca să nu le mai doară aşa plecarea lui.

— Miţelule mamă, ai s'asculţi tu pe sora ta mai mare? Să te păzeşti de răceală?

— Da.

— Să nu umbli noaptea; să te culci de vreme?

— Da.

Şi acest *da* era spus cu atâta pătrundere şi nevinovăţie...

Ar fi mers cu el, dar tocmai atunci se găseau mai rău ca oricând cu banii.

In gară, au plâns amândouă, cu sughiţuri. Lumea îl luà pe Domiţian drept un ebreu ce plecà în America, mai ales că — afară de geamantan — aveà şi o boccea cadrilată.

— Bietul Iţic! — se auzeau glasuri răutăciase, glumind.

Când trenul începù să se mişte, mărind tot mai iute depărtarea de peron — unde îşi lăsà surorile — Domniţian se aplecă jumătate afară pe fereastra vagonului şi vru să le salute cu batista. Dar n'o găsì. Incurcat, începu să se caute prin buzunare. Nu era acolo. Se repezì la boccea; însă, în grabă, atinse pălăria unei cucoane bătrâne şi i-o strâmbă pe cap. Aceasta se supără;

— Ce nu vezi, jupâne?

— Iertaţi-mă... Batista...

Când o găsì şi începù s'o fâlfâe pe geam, erà prea târziu: trenul alergà în câmp deschis. Domiţian rămase cu ochii ţintiţi înapoi, spre Bucureştii pierduţi în depărtare, poate pentru totdeauna.

O singură mângăere avusese Masinca: La Huşi Domiţian va găsì un prieten: pe Ghigu. Deşi îl cunoscuseră puţin, deşi însurat de curând, atâta lucru, să călăuzească într'un oraş pe un prieten sfios, neîncercat, străin cu totul în ale lumei şi ale călătoriei, puteà să-i facă Ghigu. Şi Masinca nu se codì să-i scrie patru pagini pline, bătrâneşte, rugându-l şi pe el şi pe Leonia — deşi n'o cunoşteà — să aibă milă de fratele lor năpăstuit.

Şi Ghigu i-a fost, într'adevăr, de mult folos: i-a eşit înainte la gară şi l-a dus d'a dreptul în gazdă la mătuşa lui, ţaţaia Cuţa, o bătrână pătimaşe, slabă, căreia îi duceau gospodăria fetele. Domiţian o găsì într'un iatac întunecos, în fundul unui pat, mestecând sacâz. Avea ochii mari şi pleoapele înroşite, fără gene. La spatele ei, pe covor, ţesută o scenă duioasă: o femee stând pe un scaun, cu doi copii slabi, pe genunchi, plângeà. In faţa ei, un bătrân cu barba neîngrijită, orb, îi cântà din chitară, arii de pe vremuri.

Când Domiţian se înclină, spre a-i luà mâna, Coana Cuţa îi apropie capul binişor spre dânsa şi vru să-l sărute pe obraz. Insă buzele ei subţiri erau trase prea înăuntru: mai mult îl lovì cu bărbia Un căţel îmbrăcat ţâşnì de după un sul unde-şi făcuse culcuş, şi erà să-l muşte

Bătrâna se uită lung la telegrafist.

— Să trăeşti. Cum te chiamă?

— Ismail.

Apoi Ghigu îl luă să-i arate odaia. Erà luminoasă, mică, văruită în alb, curată, primenită. Prin fereastra deschisă, veneà o adiere parfumată de toamnă.

Erà prin Octomvrie. La poartă, un plop bătrân îţi chemà, fără să vrei, ochii spre cer: un străin venit par'că într'adins a-

colo, că să-ţi spue că eşti departe. Domiţian se uità ţintă la frunzele lui tremurătoare, ca la un lucru nou.

Ghigu începù să-i laude căsuţa.

— N'aveà grije. Ai să fii ca la tine,

Pe dincolo, se auzeau uși trântite, pași grăbiţi, zor mare. Apoi, o clipă de linişte şi surorile intrară. Ghigu recomandă:

— Verişoarele mele: duduele Aspasia şi Hariclia Ovanez... Domnu Ismail.

Domiţian simţì cum îşi vine acasă cu încetul. Fetele acesteau îi reaminteau mult pe surorile lui. Mai ales cea mare, Passa — cum îi mai ziceau — aveà atâtea apropieri de Masinca: aceeași vîrstă, aceeași îmbrăcăminte de gospodărie, același glas mângăios de mamă, și chiar același profil... Erà însă mai scurtă și mai oacheşe: semănà și cu Ghigu. Hariclia erà mai tânără decât Polixenia; însă mai tăcută și mai puţin îndrăsneaţă.

Ii plăceau colţurile ascunse, umbra liniștită a pomilor din grădină, unde se duceà să citească după-prânzurile. Cântà din gură, ca și Polixenia.

Căsuţa erà în fundul curţei și aveà prispă, ca la ţară. Până la poartă duceà o potecă pierdută în iarbă și flori de câmp. Acum se mai ofilise locul. Ici și colo eșiau

la iveală pete, tot mai mari, mai îmbinate, de fire galbene.

Domiţian îşi începù slujba cu aceeaşi statornicie şi regulă, ca la Bucureşti. Ba încă, aici se simţeà mai liniştit: oficiul erà aproape; nopţi mari nu mai făceà. La şase venià de-adreptul acasă. Passa îl îngrijà ca şi Masinca. Il descususe cu încetul şi-i aflase gusturile şi cusururile, căutând s'o întreacă pe cea din Bucureşti. Ii puneà pe masă prăjituri; îl păzeà de răceală. De câteori pe prispă, în amurg, când se lăsa răcoare, nu i-a împrumutat tartanul ei de caşmir, cadou adus din Ierusalim de un unchiu hagiu!... Şi Domiţian se simţeà din ce în ce mai bine, cu toate că îndatoririle acestea nu-l mirau: erà deprins de acasă cu ele şi le primeà, par'că i s'ar fi cuvenit.

De multe ori, seara, Passa venià la el cu samovarul. O auzià deschizând uşa cu sfială:

— Domnule *Domiţien,* eşti obosit?

— Nu.

Atunci dânsa aduceà tava cu pahare, fierbeà ceaiul şi stau amândoi de vorbă, ca doi bătrâni, până aproape de miezul nopţii. Adică, mai mult Passa vorbià. Domiţian se mulţumeà să zică da sau nu. Ciudat, de unde aveà şi fata aceasta să-i

spue atâtea şi atâtea. Dintr'un nimic, dintr'o mişcare a Coani Cuței sau a Haricliei, găsià pricină de vorbă ceasuri întregi. Ii vorbià de familia ei, de trecutul lor. Tata mare erà din Stambul. Acum, aveau rude bogate la Focşani şi chiar la Bucureşti, slajbaşi înalţi, ajunşi bine, toţi români neaoşi, mari patrioţi: unchiul Agop, vărul Manuc, Altân, şi mai ales protectorul lor, bădia Garabet, fost de două ori deputat, prieten cu miniştrii. El îl numise pe Ghigu la telegraf. Erau de familie bună şi aceasta le făcuse să rămâe nemăritate. Mai bine aşà, decât să iea pe oricine din clasa de jos:

— O, câte partide nu *ne-o venit,* Doamne, n'am păr în cap...

Şi începeà să le înşire.

Domiţian se uità uimit în gura ei, ascultând cum se ţin lanţ vorbele una după alta; apoi doborât, începeà să moţăe.

— Ţi-i somn, musiu Domiţien.

— A, nu.

Şi pleoapele lui mari, ca două obloane deabia se ridicau. Erà semnalul plecărei.

Hariclia, cu firea ei sfioasă, părea mai mândră. Erà mai scumpă la vedere. Veneà la Domiţian numai în serile rare, când acesta aveà mosafiri pe Ghigu şi Leonia.

Dar şi atunci vorbeau puţin. Apoi se în-

tâlneau uneori, din întâmplare, pe sală. Domițian, puțin prietenos, se strecurà pe lângă dânsa, abia salutând-o.

Dimineața când plecà la poștă, îi auzeà glasul din partea bucătăriei. Cântà frumos romanțe vechi. Zgomotul satârului, tocând carnea, furà uneori cu sălbăticie părți din această muzică gospodărească. Dar nici cântecul nu-l mișcà pe tânărul telegrafist. Nu s'a oprit nici odată să-l asculte; n'a fost curios să întrebe. Hariclia, pitită după rețeaua perdelei, se uità după el cum pleacă, cu pașii lui mărunți, cu mâinile legănate. Par'că-i plecà nu știu ce din suflet.

Intr'o seară, Domițian și-aduse aminte de piculină. O găsì în fundul cufărului și începù să cânte. Passa venì la ușe; apoi intră și nu-l slăbì, până târziu, din admirație și felicitări. Hariclia nu cuteză să se arate. A doua zi însă uită pe scrinul din odaia lui un caet cu o poezie, care începeà:

„In van deșertăciunea cu glasul ei pustiu...".

Și se sfârșià cu:

„Amare, triste lacrimi pe-al ei virgin obraz".

Lângă caet, un buchețel albăstrui de vanilie, care — după limbajul florilor — înseamnează: te iubesc mai mult de cât pe mine însumi.

Domnițian nu deschise nici caetul, nu luă

nici floarea: nu le văzuse. Passa le găsì, după plecarea lui la slujbă, și se certă cu Hariclia...

La Bucureşti, surorile erau îngrijate. Domiţian le făgăduise că le va scrie în fiecare zi. Da: în fiecare zi. Altfel n'ar fi dormit în liniște. In întâia săptămână, s'a ţinut de vorbă. Masinca îi răspundeà la fiecare. Clipele cele mai fericite erau sosirea factorului şi aceea când, pe seară, treceau singure strada la cutia de peste drum, să pue acolo cu mâna lor, răspunsul. A, cutia! Cu ce ochi o vedeau acum... albastră, cu chenar gălbui, că are numărul 1459 şi stă pe zidul unei case roşii, triste, bătută mult de soare. Cutia aceasta le făceà să simtă căldura apropierei de Miţel. Uneori, seara, stând de vorbă în poartă, sub salcâm, nu se îndurau să plece, să-și ea ochii de la dânsa.

In odaia lui Domiţian, toate stau la locul lor, aproape aşa cum le lăsase el. Praful puteà să se așeze pretutindeni în linişte.

Dumnezeu e bun și o să-l aducă odată înapoi. Până atunci, se pierdeau în grijile casei, în lucru și în lacrămi.

Din a opta zi, băiatul începù să rărească scrisul. Și chiar până atunci, le dase prea puţine desluşiri: gazda bună, birt bun; erà mulţumit.

Masinca simţì că nu e lucru curat. Işi cunoşteà fratele prea bine, pentruca să nu-i priceapă mişcările, chiar din depărtare.

Fără îndoială, erà ceva la mijloc. Şi-l silì încetul cu încetul, prin întrebâri treptate, să-i spue toate amănuntele.

Acum ştiau, de Passa, de Hariclia şi de ceaiuri.

— A, armencele! Am să le arăt eu să se uite la un copil. Una e Masinca.

Şi din ziua aceea începù să alerge cu tramvaiul în toate părţile. La telegraf, avea o rudă îndepărtată, domnul Atanasoglu, oficiant superior, cu care erau certaţi de demult. Se înjosì şi se duse la el. Acesta o ajută mult. Bătù, apoi, scările ministerelor, merse şi la Cameră, plânse pretutindeni, şi izbutì în câteva zile să aducă pe Domiţian iar în Bucureşti.

Pantelimon, *domnu* Pantelimon, nu fusese în stare să-i dea o mână de ajutor. Aşa poamă de cumnat, să te ferească Dumnezeu.

Apoi, luă bani pe amanet, şi — fără ca Domiţian să ştie ceva — pleacă furioasă la Huşi, ca să vază să se încredinţeze, să lupte, să-l smulgă cu sila, din mâna scorpiilor, pe băiat, de va fi nevoe. Un tâlhar, Ghigu... Auzi! In ce foc să bage el copilul!

Ajunse seara.

Ii găsì stând ca de obiceiu, cu Passa, lângă două ceaiuri abia începute. Domițian rămase împietrit sub sărutările ei nervoase, nesfârşite.

Abia stăpânindu-şi plânsul, îl îndepărtă puţin cu amândouă mâinile, ca să se uite mult la el:

— Mițelu mami, cum ai slăbit, băiatule!

Apoi se întoarse fără veste, crunt, spre Passa. Cu capul pe spate, aruncând vorbele cu mândrie prin colțul drept al buzelor, se oprì în fața ei.

— Cu cine am onoarea?

Passa avusese timp s'o cerceteze, să-i priceapă gândurile şi să se înfurie şi ea. Va să zică dumneaei o priveà de sus. La venire se făcuse că nici n'o vede. Drept cine o luà, mă rog, s'o lovească aşa în amorul propriu? Doreà cu orice preț cearta? Ei bine, fie... Ea e gata. Şi tuşind se ridică în picioare ş-i răspunse pe acelaşi ton:

— Aspasia Ovanez... Iar dumneavoastră, mă rog matale?

— Masinca Ismail, soră cu domnu...

Şi după o pauză, tunător, aproape răstindu-se una la alta, îşi întâlniră glasurile într'unul singur, ascuțit, plin de amenințare:

— Imi pare bine!

Apoi începură să se măsoare...

Ce va fi gândit una de alta, Domițian putea citì cu groază în ochii lor, în aer: țineau capul prea sus, pieptul prea înainte, mâinele prea drept în jos, pentru ca să nu trădeze un clocot de războiu crâncen. Umbra nemișcată a profilurilor lor ascuțite înegreà zidul alb, ca un desemn în tuș.

Domițian se uită speriat la ea, pe perete, râzând: Buza de jos îi cădea, ca la plâns; și ai fi crezut că plânge, dacă — în ochi — o tremurare neastâmpărată de cearcăne lucioase n'ar fi dat la iveală un pic de veselie umilă.

In mintea lui se închegà o amintire îndepărtată, din clasele primare. Vorbele, mult timp netălmăcite, dar pretențioase ale dascălului de pe vremuri — explicând a lene la istorie — răsăreau în sfârșit sub un nimb de lumină, se colorau cu vulturii din marca țării, îi șopteau în urechi așa de cu înțeles, încât — pentru întâia oară acum — telegrafistul păreà că se oprise cu folos, ca să le asculte:

„Șoimul Moldovei și acvila Munteniei se dușmăneau, cu cerbicie, față 'n față"...

REVEDEREA

În geamantanaşul lui de mână, câteva cărţi, câteva primeneli. Cu atât se ducea de vacanţă acasă, departe, în orăşelul, pe care de atâtea ori îl visase noaptea în dormitor, ziua în clasă, în orele lungi de aritmetică sau de germană.

Şi mai ales grădina! La dânsa îi rămânea gândul adesea, timp uitat. Caişii, duzii, corcoduşul uriaş din mijloc, între ei îşi petrecuse copilăria, ca într'un raiu, ca în vis. Când îl chemau la masă şi nu-l găseau nicăieri, el erà — negreşit — ascuns, pe o cracă, în vr'un pom. Acolo, în păenjenişul de verdeaţă, la umbră, pe când frunzele foşneau neastâmpărate la bătaiea vântului, el tăieà în linişte cu bri-

ceagul un fluer într'o ramură de salcie, un puşcociu, într'un lemn de soc...

Şi acum, trenul îl redă acestor locuri sfinte, unde nădăjdueşte să găsească, nestinse încă, visurile lui de odinioară; căci nu e mult deatunci. . .

Pe câmp se ivesc, unul câte unul, locurile cunoscute din apropiere: crângul dela margine, gârla unde a făcut atâtea nebunii, cârdurile zglobii de gâşte, cazărmile, grădina lui Sandu; aci se fac pregătiri mari pentru Paştele apropiat: scrânciobul e gătit de sărbătoare cu ramuri de brad; umbrela uriaşă a căluşeilor, îmbrăcată în dril nou.

Apoi, trenul fluerä şi sălciile din preajma gării încep să se înşire întinerite, adiind a primăvară. Un miros îndepărtat de baltă îi chiamă ochii spre Dunăre — prietena lui dorită — care se zăreşte sclipind argintiu la lumina soarelui.

Toate acestea îl încântă, îi încălzesc sufletul. Pentru întâiaoară, scăpat din mâinile streinilor, e redat căminului părintesc. Par'că s'a ascuns cineva în inima lui şi plânge pe furiş de bucurie.

Şi acum, când îl mângâie iarăşi sărutatul mamei, acum când atinge cu fericire velinţa veche aşternută pe patul lui, ori se pierde în grădină printre merii înflo-

riți, se întristează, sub ninsoarea trandafirie de petale, gândinduse că vacanța va pierì ca visul.

Nu mai sunt impresiile de odinioară. Copilul a îmbătrânit — ca în basme — cu un veac. Scoate dela piept carnetul și, pe bancă la umbră, ca un filosof cercetător, iea după natură *cele dintâiu note* pentru compoziția ce aveà la românește: *„Revederea“*.

ACASĂ

Fereastra — unica fereastră — dă în curte. Tablou închis: o frânghie încărcată cu rufe. Nişte cămăşi bărbăteşti, de stambă văpsită, posomorăsc locul. Le-a înlemnit gerul, ca pe nişte buturugi.

Te iea cu frig, fără să vrei, și întorci capul.

Gura sobei deschisă; cenuşă multă; un singur cărbune abia scânteiează în fund.

Pe un pat de tablă, nestrâns, o plapomă veche, albastră, pe jumătate atârnând; două perne, poate calde încă, pline de dantele, își șoptesc la ureche. Deasupra patului, în perete, o pătură militărească; în mijlocul ei, un tablou cu ofițeri. Ramă îngustă, neagră; fiecare poză înconjurată de o margine ovală. S'au strâns ca muştele în jurul colo-

nelului. Acesta nici nu vrea să ştie de ei. E un om gras, sbârcit, cu mustăţile tunse şi rare ca un grâu secerat. Are căutătura poruncitoare, ţintind drept înainte. Imprejurul unui oval, la stânga, o ghirlandă de trandafiri microscopici, luaţi dela librărie, lipiţi acolo cu gumi arabică. Sub ghirlandă, o barbă de om mutar, o uniformă. Tot pe pătură, două săbii, vechi, încrucişate; un chipiu turtit; un toc gol de revolver, un cuţit de vânătoare ruginit, un fir de casă de păianjen ştergând alene praful de pe tocul de revolver.

Din bucătărie, se aude plângând duios în tigaie, un morman de ceapă arsă. Aburii îndrăzneţi au pătruns prin crăpături în toate colţurile.

Lângă alt perete, alt pat mai mic de campanie. Te uiţi ce lesne ai puteà să-l iei de cele două capete, să-l strângi şi să pleci cu dânsul la războiu. O pătură — tot o pătură de cazarmă — cenuşie, întinsă tobă, îl îmbracă frumos; par'că e un recrut tuns la piele. In dreptul lui un biurou mic, cu muşamaua jupuită. Sub biurou patru cisme fără pinteni şi aproape fără toc. Par supărate; se uită crunt una la alta. La rând o pereche de ghete cu nesturi mulţi şi nişte pantofi femeeşti, ceva mai mici ca botforii vecini.

Pe biurou o farfurioară cu resturi de plăcintă cu carne. Au dat şi pe dinafară foiţe multe şi au făcut pe verdele nesigur al muşamalei, un arhipelag nelămurit, amestecat cu pieliţe de ghiuden, cu frimituri de pâine rece. Un pahar de apă cu buze brumării, cu urme de sete, îşi ţine încă fundul înroşit de picăturile vinului scurse acolo în puterea gravităţii. Un ceasornic nikelat, bătând în gălbuiu, trimete pe după pahar un lanţ scurt, lat, ofiţeresc, de inelul căruia se ţine un medalion cu o fotografie: un cap de femee vârstnică, pieptănată după moda veche, cu aerul cercetător şi supărăcios de moaşe. Cât să fie ceasul? Maşinăria merge; se aude tictacul luptând cu prăjitul cepei. Dar pe cadran, perechea de minotare ie frântă de la mijloc. Abia ochiul încercat al stăpânului, de-ar puteà să ghicească. Ce e drept, se găseşte şi un deşteptător mai la oparte; însă din chipul trist cum tace şi te priveşte, înţelegi cu milă că el însuşi ar vrea să ştie cât e ceasul. O călimară înaltă de lemn, lucrată prin traforaj, desfăşoară asupra mesei atâta putere de stăpânire, încât vezi dintr'o clipă cine e regina acolo; păcat că n'are şi n'a avut nici odată cerneală într'ânsa. Alături condeiul „Schwartze Tinte Pellikan Budapest". De stă prietenos lângă o sticlă de librărie

altfel, mai bine: aşa şi tot e stropită — sărmana călimară — şi a rămas fără capac. Dar dacă i s'ar fi pus cerneală? Atâtea foi şi cărţi împrăştiate ar fi omorât'o: Şcoala de campanie, Serviciul interior, Anuarul armatei, Tragerea în ţintă — toate închise — împănate cu chibrituri stinse şi cu cărţi de joc unse la suprafaţă; rigi pe jumătate şterşi, valeţi pătaţi de muşte, asul de cupă refăcut de mână cu cerneală violetă; spre margine un cosmetic isprăvit, căzut de oboseală lângă o perie de cap, bolnavă.

Dacă te aşezi pe patul de campanie, poţi zărì lucruri din casă pe sub biurou: Printre insulele de ceneală de pe scânduri, se văd picioarele groase ale scaunelor, picioare făcute — fireşte, pentru umblet. Pe covrigul care le împreună puţin mai sus, sunt şi acum hârtiuţe amintind pelerinagiile făcute: Tulcea, Botoşani, Târgu-Jiu, negru pe alb lipit cu cocă, te poartă cu mintea ca în balon prin unghiurile militare ale ţării.

. . .A, dar lângă sobă s'a mişcat culcuşul căţelului. Nu e nimic, s'a întors pe partea cealaltă, a căscat prelung şi a închis ochii iarăşi.

In dreptul botului, câteva petice de hârtie roasă; lângă ele, o scrisoare aproape în-

treagă. Adormise pe ea. Acum a desvelit-o și se poate citì: un scris mare, o armată de litere lungi, țepoase, certate între ele:

„Domnule Căpitane, e destul doui ani de când aștept să-mi plătiți suma de 85 lei și 75 bani ce datorați magazinului meu de coloniale. V'am lăsat să vă plimbați prin cinci orașe și n'am zis nimic. Acum nu mai putem răbdà nici noi. Dacă în trei zile nu primesc paralele, vă reclam la d. Colonel. D-v. și cucoanei D-v. vă place delicatețurile și nu puteți trăì fără ele, apoi nici să nu le plătiți? Atâta ghiuden, *parizel* și sardele de Nisa cât mi-ați consumatără, și profiriul de Odobești care numai tăceați ce bun e, este mai mare păcatul, că am casă grea, D-le căpitane. Să nu credeți că dacă sunt la Tulcea și sunteți la Severin nu suntem tot oameni, și munte cu munte... La un adică suntem în stare să facem una să se știe pe toată infanteria".

O muscă amețită, întârziată în iarnă, se plimbă cu neliniște pe rândurile scrisorii.

SPRE SLATINA

— NUVELĂ —

De un sfert de ceas e în cerdac, cu scufița pe cap, cu ochelarii pe aripile nasului. O adiere dulce de austru leagănă caimacul cafelei. Bătrânul par'că a uitat-o acolo pe măsuță. Cu mâna întinsă — căci e presbit — citeşte de departe, plin de interes, în *Curierul de ambe sexe* un articol al lui Eliade. Dar nici cititul nu-i merge. S'a sculat acum mahmur; somnul de după prânz nu i s'a priit. A băut o țuică mai mult? A fost prea cald? Nici el nu ştie. Atâta simte, că i se bate inima cam supărător: par'că tot trupul i-ar fi o cutie goală de lemn uscat, și în ea un singur vârcolac urâcios neastâmpărat:

inima. Lasă cartea şi deschide capacul chiseliei: o chisea mare, veche, un mic monument verde al unei ciorchine de razachie. Acolo îşi ţine tutunul. Domnul Tase fumează un fel de tutun negru și ieftin. De aceea, fundul chiselei e mohorât tot, ca iadul. Cu trei degete îşi scoate o porţie cam mare pentru o biată foiţă *Dorobanţul*, pe care o canoneşte multă vreme, până ce ajunge să-şi fabrice din ea o ţigară cât toate zilele.

Ca nici odată, soarbe din cafea mai alene, trage din tutun mai greoi, strică mai des chibriturile. E muncit de gânduri, care-l fac să nu mai vază înaintea ochilor nici pe cei mai răi duşmani din viaţă: ciorile care-i ciugulesc cu o îndrăzneală fără seamăn agurida din boltă, și muştele care i se plimbă pe cap cu o duioşie de vechi prietene. E îngrijat. Se vede bine. Şi cum să nu fie? Cum să nu se închine cu evlavie acum, când aude tocând de patru la biserica Amzei? Din toată Capitala, domnul Tase nu mai simte decât pustiul cerului, dincolo de care stăpâneşte puterea lui Dumnezeu, deşteptată prin glasul clopotului şi ţintită spre inima lui rugătoare. Peste două zile pe care le numără într'una de degete şi tot nu le mai pricepe: Vineri, Sâmbătă, Vineri. Sâmbătă, una, două... una, do...

uă; Vineri, Sâmbătă," peste două zile, adică Duminecă la 8 dimineața, va trebuì să săvârșească unul din actele cele mai primejdioase din viață: să meargă cu trenul.

Pentru nimeni în lume n'ar fi făcut asta, să-și lase căsuța albă ca un zahăr și răcoroasă ca o Sinaie, curtea cu găini, caisul încărcat și garoafele neudate și să plece așa, — unde? Tocmai la Slatina, el care pe vremuri cât a fost profesor de limba greacă, n'a știut altă cale decât străzile dela gimnaziu acasă și de acasă la gimnaziu; iar de 15 ani, decând e pensionar, doar drumul până 'n piață........; pentru nimeni în lume, afară de Cănuță, viața și slăbiciunea lui, unica odraslă — *băeatul* — vorbă înaintea căreia amuțeà dus pe gânduri, de-ți făceà milă; lumina ochilor lui, mai mult decât lumina ochilor: Cănuță.

Judecător la Slatina, iubit de slătineni, Cănuță a eșit băiat bun. Blajin, a știut să se strecoare printre certurile politice, șă să rămâie magistrat de carieră. Visul lui de aur: președinte de tribunal; apoi pensia și... nimic — ca și tata. Tradiție de familie... De altfel atâta doreà și Domnu Tase și nu odată a luat bătrânul condeiul să scrie unui prieten vechi, șef de biurou la justiție: „Te rog prea mult, ai grije de fiu-meu. Vezi să nu mi-l turbure din loc. Ar fi groaznic lucru pentru mine".

Prin Martie, Cănuţă îşi vestì părinţii, că are de gând să se 'nsoare. Numai decât două telegrame, una semnată Tase Moinea, alta Frosa, îl chemeau la Bucureşti urgent...

„Pe cine iei? A cui e? Vezi să nu fie vreuna... Vrei să-ţi mănânci viitorul fript?

Acest fript fu spus cu un glas cam ascuţit de desnădejde.

Insă băiatul îi linişti: Fată bună, familie bună, cu vază; parale; un adevărat noroc. Pe amândoi îi podidise lacrimile.

„Cum ţi-i aşterne, aşa vei dormì".

Apoi hotărâră ca nunta să se facă în Bucureşti, acasă la bătrâni în familie.

In adevăr, fata le plăcù aşa de mult, că la un pahar de vin, Domnu Tase apucă de făgăduì, că de vară, în Iunie, vine şi el cu Frosa pela Slatina.

Şi-acum Cănuţă le reamintea printr'o scrisoare:

„Dragă Tată şi Mamă!

Vă aşteptăm Duminecă negreşit. Nu uitaţi, avem cuvântul Dv. Ar fi cea mai mare bucurie pentru mine să vă văd, şi să mă vedeţi la casa mea".

Două lucruri îl făcea pe Domnul Tase să plângă uşor: Discursul lui Cogălniceanu dela Unire, şi scrisorile lui Cănuţă. Mai ales aceasta, prin care-i poftea *la casa lui,* îl înduioşase cu desăvârşire. Nu

i se mai alegeà nimic din tabieturile zilnice; chiar somnul şi mâncarea mai scăzuseră. Ar fi luat-o pe Frosa la o tablă, ca să-şi mai uite; dar unde-i mai ardeà coani Frosi de table?

Dumneaei învârteà toată casa, dumneaei şi cu Păuna, slugă veche, doica lui Cănuţă, de care prinsese apoi atâta slăbiciune — ca de copilul ei — încât nu s'a mai deslipit de casă. Ce e drept, erà şi bine îngrijită; mai mult decât o prietenă. Numai domnul Tase îi cam tăià curajul, când o vedeà, că se prea înădeşte la vorbă.

— Ia lasă-ne, doică, ne-oi mai povestì şi mâine. Acum ne e cam somn.

Amândouă alergau pe capete după geamantane.

In patruzeci de ani nu călătoriseră de cât o singură dată, la Giurgiu; şi atunci de mare nevoie, ca să mănânce Frosa cataif de Rusciuk, căci poftise rău şi erà în mare primejdie să-l peardă pe Cănuţă. Atât: singurul drum de fier; şi acum, al doilea. De aceea era foc şi zor mare. Bietele odăi! Pentru întâia oară curăţenia lor strălucitoarea erà lovită cu cruzime. Coana Frosa închisese ochii. Nu-l mai puneà pe Tase să-şi şteargă picioarele afară. Nu se mai supărà că intră în salon. Şi Domnu Tase făceà un abuz grozav, cu prilejul acesta:

profità ca un copil și se strecurà la răcoare pe jețul din colț lângă transperantul lăsat, ca să afume perdelele și să întoarcă pentru a mia oară foile cărticelei cu mersul trenurilor pe care noaptea o ținea sub pernă.

Grija călătoriei îl pusese într'un neastâmpăr, că nu'și mai găsea loc, nu se mai gândea ce face. Nu cântase în viața lui; și acum toată ziua îndrugà printre dinți *Deșteaptă-te 'Române*. Nu se uitase la portretele din salon, de nu se mai ține minte; acum se oprea înaintea fiecăruia, cu mâna dreaptă în buzunarul jiletcei, jucându-se printre degete cu gologanii de tutun.

Salonul... Pe zidurile albe, patru cadre, din care două mari, vechi, în creion, cam șterse de timp: Intr'unul chipul lui domnu Tase, leit prințul Nichita al Muntenegrului, când erà tânăr. In celalalt, coana Frosa: o damă de pică, puțin mai încruntată. De desupt, între amândouă, poza lui Cănuță, scos la Duschek dela Episcopie. E în picioare, între o măsuță și un grilaj, nelipsitul grilaj albicios al fotografilor. O mână i se sprijină ușor de un album întredeschis cu arătătorul. Cel din urmă tablou, pus în alt perete, lângă o oglindă cu ramă de nuc, înfățișează o luptă: Luarea Griviței, un furnicar de fesuri roșii, din ce în ce mai mici, dau năvală înverșunate într'un haos de fu-

mărie şi mai roşie. Scena luărei Griviţei e singurul lucru care poate da un sbucium sufletesc în acest salon, în care mobilă, perdele, tavan, masă, tot, până şi scândurile au neîntrecutul senin al albului.

Din când în când, domnu Tase părăseşte salonul sau ceardacul, or, colţul unde a încremenit pe gânduri şi trece nerăbdător din odae în odae:

— Froso, Froso!

— Ce pofteşti, omule, de nu mai ne laşi în pace?

— Vezi să nu-mi uiţi prosopul şi vesta albă. Pantofii cu mărgele i-ai pus în geamantan? Să nu-mi face vre-un pocinog.

Coana Frosa îşi ese din sărite.

— Păi da. Aşà ştiu şi eu: să stau şi să poruncesc. Noi ne-am prăpădit cu firea şi dumneata habar n'ai. Cel puţin dacă nu eşti destoinic să dai o mână de ajutor şi le aştepţi toate de-a gata, nu ne mai ameţì cu ordinele. Doamne, aşa englez de om n'am mai văzut...

Domnu Tase tace cu gândul în altă parte. Numai când îl deşteaptă vre-o vorbă mai aspră, se smuceşte de pe scaun şi trece necăjit dincolo.

Acum, după somn, simte o tristeţe neînţeleasă, pe care nici rugăciunea nu i-o potoleşte. Intră ca să caute iarăşi pe coana

Frosa. O găseşte în sală, strângând sul covorul, ca să nu-l mănânce moliile: un covor de petice împletit de dumneaei, un mozaic de culori: par'că mii de flori de lână şi-au scuturat petalele în neregulă pe jos.

O mică greutate a fost grija cadoului. După o sfătuire de câteva seri în cerdac, la lumina lunei, luară o hotărâre: Nu trebuià cheltuială mare. Domnu Tase le va duce zarzavaturi, trufandale de care nu prea se găsesc prin Slatina. Coana Frosa, un borcănaş cu peltea de gutui, făcut din toamna trecută şi pe care-l ţineà în gura sobei din salon, la un loc cu mai multe altele. Numai de n'ar uità... Amândoi se legară cu aţă la deget şi-şi făcură nod la batistă, ferindu-se să spuie aceasta unul celuilalt, de teamă să nu se facă de râs.

Ziua din ajun, după prânz, un chin. Coana Frosa, însoţită de Păuna, se suì în pod, ca să deà jos o *bişactea* veche, un fel de cutie mare de vişin, cu capacul incrustat cu sidefuri cât aluna; aici îşi ţinuse în tinereţe şi vrea să-şi pue şi acum, pieptene, ace, precum şi mai multe *secreturi* pentru păr şi obraz. Nu fusese de mult în pod. Erà o învălmăşeală acolo: lucruri stricate, bastoane rupte, umbrele vechi — mai mult scheletul de ele — şi

mai ales praf şi hârtii: Cataloage de pe vremuri de ale lui Tase şi cărţi de limba elină. Coana Frosa le da la o parte, cu nerăbdare, una după alta, cătând bişacteaua; când, o clipă, degetele ei, apucară un carton, o poză veche cu o fetiţă de vre-o zece ani: ochi mici, sprâncene abea estompate, gura zâmbitoare. Coana Frosa isbucnì în plâns. Păuna, speriată, svârlì jos o umbrelă, pe care tocmai aveà de gând să i-o ceară, şi alergă spre ea.

— Ce e, coniţă? Vre-o pârdalnică de albină... Te-a pişcat?

Printre suspine, bătrâna o lămurì.

Erà fetiţa lor, Anicuţa, mai mare mult decât Cănuţă... Dacă ar fi trăit, ce bucurie ar fi fost pe ea acum!

— Ascunde-o, Păuno, să n'o vază Tase. Lui îi face rău; e în stare să se bolnăvească şi să nu mai meargă. Doamne, cum s'a rătăcit pe aici! Şi eu înebunisem căutând-o. Credeam că mi-a furat-o Ţine-o la tine, Păunico, şi să mi-o dai mai pe seară, s'o ascund în chichiţa lăzii, între lucrurile mele.

Apoi, luă bişacteaua, o suflă de praf şi se coborâră în sală.

Domnu Tase pândise lipsa coani Frosi, ca să-şi facă rost de bani de drum. Aveà o ladă mare, de Braşov, închisă cu trei lacăte.

Trase zăvorul, îngenunchiă înaintea icoanei, făcù mai multe cruci; apoi începù să probeze cheile în lacăte.

In ladă, miros de naftalină trezită şi de tutun. Acolo îşi ţineà hainele mai bine. Domnu Tase le dete cu îngrijire la o parte. Din fund, scoase o cutie la fel cu bişacteaua Coani Frosi. Le cumpăraseră amândoi, în aceeaş zi, de la acelaş negustor din Podu Mogoşoaei, Intr'ânsa îşi păstrà economiile din pensie, pe care nu le ştià nimeni, nici Coana Frosa. Erau câte-va inele fără pietre, mai multe pietre fără inele, monede vechi de aur şi de argint. Sub un copac, într'o cutie mai ascunsă, hârtii de bancă şi galbeni. Peste tot vre-o două mii de lei, lângă care, într'un plic pecetluit, un fel de testament hotără soarta lor: trei părţi lui Cănuţă, şi o parte „soţiei mele Frosa, care m'a iubit şi îngrijit".

Cât a tremurat când l-a scris!

Scoase o hârtie de o sută, trei de douăzeci şi vre-o cinci-spre-zece lei mărunţi pentru bacşişuri şi alte cheltueli.

La nouă ierau în paturi, în aceiaş odae cu geamantanele, care se odihneau în mijloc, lângă două boccele legate foarte rău cu o sfoară. Zarzavatul aşteptà afară, la răcoare, în fundul unei desage. Domnu Tase târguise pătlăgele roşii, cartofi noi, bame, toate pe alese; peste tot trei lei.

Toată noaptea, plin de grije, n'a închis ochii. Aveà călduri şi se întorceà când pe dreapta, când pe stânga. Coana Frosa adormise. Tocmai visà pe Anicuţa într'o grădină, când auzì glasul lui Tase:

— Froso, hai mai iute că perdem trenul.

Erà două noaptea şi cu toate că trenul plecà la opt, dumnealui ţineà să fie la gară dela cinci. Alt-fel n'ar fi fost liniştit. Apoi, Frosa uitase să-i deà guler curat şi aceasta cereà timp. Deşi n'aveà gâtul gros, încât i s'ar fi potrivit chiar şi un număr mai mic, totuşi domnu Tase aveà grija să-şi cumpere totdeauna gulere largi. Gâtul puteà să-i joace, ca într'un cerc de bute, iar cravata se ţineà la câte-va degete departe de trup.

Păuna spălà şi coana Frosa călcà toată rufăria casei.

Fără multă vorbă, somnoroasă, se dete jos din pat şi-i aduse gulerul. Erà cam afumat, cam ars pe ici pe colo cu fierul. Domnu Tase îl găsì de minune, mai cu seamă că aveà un miros plăcut de pelin şi de iarbă mare, dichisuri de ale coanii Frosi, presărate în fundul lăzii cu rufe. Domnu Moinea luă butonul de cilic, îl sucì, vru să-l închee; peste putinţă gulerul erà ca ferul.

— Froso, vino tu.

Dar, ceas rău. Fie din somn, fie din pricina cămăşei sau chiar a butonului, coana Frosa nu ştiu cum făcù, cum îl apăsă că-l rupse. Domnul Tase érà în culmea desnădejdei: n'avea alt buton.

—Cum făcuşi, soro? Ne-am dus pe copcă!

Intr'adevăr, la ceasul acela, erà peste tot închis: Noroc că-i venì tot ei în gând să ia o sfoară şi să lege cum o puteà cămaşa, în loc de buton. Sub cravată nu se bagă de samă. Şi aşa făcu.

In sfârşit, după o crudă despărţire de casă, după o aşteptare de trei ceasuri în gară, în care n'a rămas om cu şapcă roşie sau hamal neîntrebat şi nedescusut, iată-i aşezaţi într'un vagon de clasa a doua, la fereastră, unul în faţa altuia. Coana Frosa, în rochie cărămizie cu flori turceşti, şi cu cauc pe cap. Domnu Tase în haine negre şi cu plastron din rochia Frosi.. De partea cealaltă, doi domni: unul, un fost elev pe vremuri al lui Domnu Tase. Işi recunoaşte profesorul, însă nu-l salută. In schimb îl cercetează cu ochii. Domnu Moinea simte, şi aceasta îl cam supără. Tace. Numai din când în când îi fulgeră cu câte o uitătură. La urmă se linişteşte, căci îi vede absorbiţi în vorbă. Unul dă încet celuilalt lămuriri asupra lui domnu Tase. Tovarăşul ascultă şi râde cu poftă. Apoi se învoiesc la o

glumă: să-l facă pe bătrân să creadă că a greşit trenul . . . .

Semănăturile aleargă una după alta dând roată; cerul şi orizontul se ţin după ele în fuga mare, sub stăpânirea sfântă a soarelui, scurtând calea către Slatina.

Indată după plecarea din Titu, unde se schimbă trenul pentru Târgovişte, unul din ei scoate ceasornicul și zice liniștit, dar tare, celuilalt:

— Aşa dar, la două-spre-zece suntem la Târgovişte.

Vorbele acestea cad ca un trăznet. Domnu Tase le aude și deschide ochii mari spre coana Frosa, căreia îi îngână jumătate înecat:

— Auzi, Froso, că trenul ăsta merge la Târgoviște. Va-să-zică ne-am rătăcit!

Pe feţele bătrânilor, în ochii lor, s'a săpat o spaimă adâncă. Domnu Tase, mai ales, stă pe jăratec. Canapeaua îl supără.

Să întrebe pe cei doi călători nu îndrăzneşte. E un păcat al dumnealui să nu intre în vorbă cu persoanele streine, ci numai cu slujbaşi, cari au datoria să-i răspunză, să-l lămurească. De aceea, s'a hotărît — fie ori-ce — să aştepte venirea conductorului.

Cum îl vede trecând, se ia după el şi-l apucă de haină.

— Domnule . . . Domnule!

Şi mişcările şi glasul i-le-a schimbat frica. Are o intonaţie străină, afectată, cam pe nas. In tot domnu Moinea e acum un uşor aer de neamţ.

— Domnule, mă rog, trenul acesta merge la Târgovişte?

Conductorul se gândeşte puţin. Apoi pe un glas cântat:

— Dar de unde, domnule? Noi mergem Piteşti — Slatina — Craiova—T.-Severin—Vârciorova. Aţi, greşit, poate.

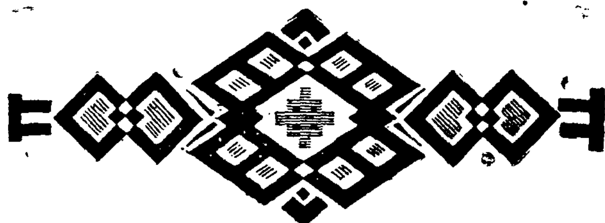
Şi le cere biletele.

In dreptul vorbei Slatina, D-nu Tase s'a şi întors la loc, înseninat. Ochii lui mici cată ironic în ochii Frosi. Şi se înţeleg de minune: Un râs pitit în amândouă gâtlejurile ,un râs copilăresc, stăpânit de ruşine şi de teamă. Râd pe înfundate, cu lacrămi, aruncând căutături de milă spre dreapta.

Apoi, D-nu Tase se apleacă spre nevastă, şi, cu pumnul strâns, arătând uşor cu degetul cel mare spre cei doi vecini, îi şopteşte în taină:

— S'au păcălit, Froso. Ei zic că merg la Târgovişte. Bieţii oameni! . . .

BRADUL

Erà acolo, nu se ştie de când, nu se ştie cum. Departe de tovarăşii săi de la munte, şi-a uitat de ei. S'a dedat cu singurătatea, cu oraşul, cu arşiţa lui Iulie. Sănătos din fire, şi-a împetrit inima şi a dus la necazuri ca un sfânt. L-au stropit cu var la o reparaţie: l-a spălat ploaia, i-au tăiat copii coaja cu bricege; l-a durut, a plâns puţin, dar s'a vindecat ca un viteaz după război. La toate suferinţele, fruntea lui a stat veşnic senină, înveselind colţul de straşină lângă care crescuse.

Aici veneà o rândunică, primăvara. Se

împrieteniseră bine şi toamna se despărţeau întristaţi.

Nici potrivire de sânge, nici înţeles de vorbă între dânşii. Totuşi, aveau o singură bătae de inimă, o singură văpae în ochi, când îşi şopteau în serile tăcute, el prin freamăte, ea prin ciripiri.

Şi colţul de straşină d'abia îşi mai ţineà cumpătul. Cuibul erà în primejdie să se surpe. Dar rândunica nu se spăimântà. Cine are aripi bune, nu ştie ce e teama de pământ. Tovarăşul ei prea stăteà într'o statornică nepăsare; veşnic verde, voinic şi vesel la revedere ca şi la despărţire. Par'că aveà să moştenească pământul; par'că nu-i erà a bună.

Dar să-l fi văzut dânsa la Crăciun? Ce mândru se îmbrăcà pe jumătate în zahăr; cum întindeà braţe din ce în ce mai mari spre puzderia de fulgi, ca şi cum s'ar fi aţinut să prindă toată zăpada!

Vrea să-l vadă mai mlădios, mai biruit de câte o durere din când în când.

Şi dorul i se 'mplinì, par'că.

De la o vreme, căsuţa se bolnăvì greu de ruină şi oamenii o părăsiră. Când rândunica venì într'o primăvară, găsì la picioarele tovarăşului său, atâta moloz şi cărămizi, că-i fù milă. Simţeà că acum o să-i pese şi lui şi vru să-l ajute. Dar ce? Puteà

ea, o păsărică, să lupte cu bolovanii? Straşina se lăsase de tot într'o parte, ca o pălărie de nebun, cerând ajutor, cătând în aer. Cuibul se strâmbase şi el; dar ce-i păsà rândunichii dacă tovarăşul ei sta neschimbat, ca şi mai 'nainte?

A, ba nu- Din loc în loc, câte o ramură se îngălbenise şi când bătea vântul, s'auzeà din partea bolnavă un geamăt surd. Rândunica l-ascultà pătrunsă de o amară durere, căci ştià dânsa bine că la un voinic de seama tovarăşului ei, plânsul nu e glumă. Şi nu mai puteà să doarmă noaptea de grije.

Toamna plecă, slăbită, cu inima strânsă. D'abia se încumetă să treacă marea pe aripile unui cocor milos. — S'a îmbolnăvit; a zăcut toată iarna prin străini. S'a întors târziu, prin Iunie, încinsă de dor. — Intră în ţară noaptea.

Nu vru să mâie nicăeri. Aripile îi dădeau un imbold neînţeles. Par'că erà vrăjită. Zburà ca în vis, despicând aerul în dungi mari, undulate.

Din depărtare cunoscù locul. O lumină neobicinuită din partea aceia. Se 'nfioră până în creştet şi se oprì pe crucea unei biserici, ca să se desmeticească, să înţeleagă. — Şi înţelese.

Ardeà ruina; ardeà şi bradul. Fumul de

la ruină se ţineà greoi lângă pământ. Bradul însă pâlpâià în limbi de foc şi aruncà scântei în văzduh, la înălţimi ameţitoare. Crescuse nespus de frumos — mândru şi mare cum nu-l văzuse dânsa nici o dată — cu fruntea atingând cerul.

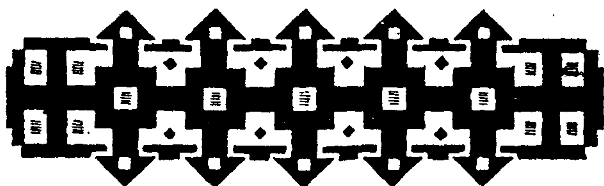
Inviorată de măreţia priveliştei, îşi adună puterile şi-şi pornì zborul nebuneşte spre dogoarea focului. Dar el tot mai simţeà. O cunoscù şi o îmbărbătă cu hotărâre:

„Nu-ţi fie frică. Ia calea fumului şi a scânteelor". păreà a-i zice.

Ea se supuse şi se 'nălţă aiurită la stele; apoi plutì spre miazănoapte şi se lăsă — călăuzită de o scântee — în munţii cu brazi. Erà nebună de durere. Dar, tocmai pentru că erà nebună, ciripitul ei fu mai frumos ca totdeauna.

Codrul o ascultă, cântând povestea bradului pribeag, cu duioşie, cu amărăciuni de ciripire, până 'n zori.

LEANDRII

O slăbiciune aveà domnu Guţă şi îl stăpâneà mai straşnic ca tot pe lume: leandrii. Şi simţià dumnealui că e slăbiciune aceasta, pentru că de câte ori îl întrebai ce însemnează atâta dragoste după o floare, da din umeri şi răspundeà zâmbind:

— Gusturi, puiule; nu ştii d-ta că gusturile nu se discută?

Şi gustul dumnealui erà să găsească — vara — când se întorceà la şase dela slujbă, curtea stropită şi leandrii înfloriţi. Işi purtà nasul pe la fiecare, mirosind ici un boboc, dincoace o floricică ,semn de bun găsit;

apoi se lăsà la jiletcă şi eşià cu scaunul ca să citească *Universul* între leandri, la umbra leandrilor, în parfum de leandru.

Şi nu erà tocmai om cu stare: când îi veneà partidul la putere, era şi domnu Guţă numit la Primărie. Când partidul cădeà, domnu Guţă mâhnit, uità să-şi ude leandrii câteva zile; apoi îşi da demisia, mergeà la clubul opoziţiei, făceà pe samsarul; iar la alegeri, era bun la toate.

„Ce vrei onorabile? Unuia îi place popa altuia preoteasa... Mie-mi plac două lucruri: întâi, să fiu menajer de casă, pentru ca să-mi văd de *leandrii;* al doilea, să-mi susţiu partidul".

Atât era în toată casa: Domnu Guţă, Costache şi... leandrii. Domnu Guţă descoperise în Costache un băiat *sincer şi devotat,* care-i udà leandrii.

„Sincer şi devotat": aceste două vorbe le întrebuinţă totdeauna domnu Guţă la sfârşitul scrisorilor către cei mai mari.

Timp de trei ani Costache îngrijise de flori părinteşte.

Dela slujbă, lui Domnu Guţă i se făceà dor de casă, ca de un colţ de rai. Iarna, hârdaele de leandri erau înghesuite în sală; şi atunci, abià mai puteai încăpeà în casă la domnu Guţă: o adevărată pădure între patru pereţi. Făceà focul pen-

tru ei şi-l costa scump, mai ales pe timp de opoziţie.

Domnu Guţă erà tânăr, neînsurat, cel mai luxos şi cel mai mândru de pe strada Leandrilor, unde stà. Şi-alesese întradins strada cu acest nume. De fel din Alexandria, venise în Bucureşti, adus de *valurile lumei.* Ce fel de valuri? Aceasta a rămas o taină nepătrunsă. Un singur lucru se ştià; domnu Guţă erà un duşman neîmpăcat al căsniciei. La toate banchetele şi chefurile, când ridicà paharul şi glasul să vorbească, erà de mai înainte ştiut că domnu Guţă are să combată sexul frumos. Plănuise chiar să scrie un volum despre *Femeea română din Dacia Traiană,* dar politica şi leandrii l'au stânjenit.

Casa din strada Leandrilor erà a dumnealui. Câţiva *lei* puşi deoparte pentru zile negre îi asigurau viitorul. Ar fi fost o minunată partidă. Şi i se făcuse *prepuneri* berechet. Pe toate însă ştiuse să le respingă cu o bărbăţie rară.

Lumea se obişnuise aproape cu hotărârea lui. Fetele vedeau în el un om cu haine, cu ghete şi cu pălărie; un om care vorbeşte, aude, vede; atât şi nimic mai mult. Nimeni, afară de Costache, nu-i ştià slăbiciunea.

— Dragă Costache, tu ştii damblaua mea

pentru floarea asta. Spune tu drept, Costache, s'o puteà găsì în lume femeea care să mă iubească până într'atât, încât să ierte defectele, adică leandrii mei? Ce? să ajung eu să-mi văd sărmanele flori ofilite chiar din luna întâia a căsătoriei! Nu-mi voi unì destinele cu ale unei femei, decât în ziua când voi descoperì în ea inimă sinceră și devotată pentru leandri. Ei... dar femeea e ca şi politica; ei nu-i trebuesc inimi sincere şi devotate. Cum vezi, o așa femee n'am să găsesc, și a o sperà ar fi să trag nădejde ca spânul de barbă! Iată pentru ce nu mă însor, iubite Costache.

Hoţul de Costache prinsese cheia. Atât i-a trebuit... El se duceà adesea la cârciumă la domnu Dobre din colț. Acolo îşi petreceà timpul, cât şedeà domnu Guţă la cancelarie. Ii plăceà vorba. Domnu Dobre aveà fată mare şi ar fi vrut să-şi facă un ginere din stăpânul lui Costache. Pierduse însă nădejdea, când într'o zi acesta din sinceritate şi devotament, trădă tot secretul.

— Am înţeles — zise domnu Dobre, ducând un deget la tâmplă. Cap de bulgar am, dar pricep şi eu atâta politică: trebue întâi să amorezăm fata de leandri şi apoi de stăpân.

Peste câteva zile, vre-o zece leandri frumoşi stau înşiraţi dinaintea prăvăliei lui

Dobre. Domnişoara Didina îi îngrijeà şi stropeà cu mâna dumneaei, tocmai fix pe vremea când domnu Guţă trebuià să treacă la cancelarie sau să vie acasă.

Întâi când i-a văzut a fost o adevărată sărbătoare. Se oprì, se miră de frumuseţea lor; erau tot unul şi unul: numai de cei învolţi.

— Bună ziua, domnişoară Didino! Dar ce e minunea asta?

Fata se roşì. Ea din fire ruşinoasă; acum se vedeà silită să şi mintă.

— Mersi, domnule Guţă, e singura floare la care ţiu.

— O floare aşà de urâtă; cum îţi place?

— Urâtă? Te înşeli... gusturile nu se discută.

Domnu Guţă rămase pe gânduri. Apoi se însenină la faţă:

— Ştii ce, domnişoară Didino? Ne-am potrivit la gust. Salut!...

Atât pentru ziua întâi.

Ziua a doua şi toate celelalte adăogară pe rând la încredinţarea ce începuse a-şi face domnu Guţă, că femeea-ideal, femeea leandru, pe care o visase, nu mai erà o minciună. Ea trăià. Erà domnişoara Didina.

Intr'o dimineaţă, stând pe gânduri, domnu Guţă începù să-şi facă singur următoarele întrebări, cu răspunsul lor, întocmai ca la ofiţerul stărei civile, unde făceà slujbă:

— Ce vârstă ai?
— 38 de ani.
— Ai mai fost căsătorit?
— Nu.
— Domnişoara Didina Dobrescu îndeplineşte oare condiţiunile ce ceri d-ta spre a-ţi fi o bună tovarăşă în viaţă?
— Da, da: îi place *leandrii.*
— Atunci?
— Atunci consimt...

Erà tocmai ziua naşterii domnişoarei Didina. Guţă îi trimise prin Costache cărţi de vizită şi un hârdău cu leandru *suvenir.* Didina primì darul râzând.

— Ce *semplu* e!!

Vorba aceasta o ştià din pension dela o fată de familie, care vorbeà foarte frumos pe radical...

Domnişoara Didina luând de bărbat pe Guţă, făcù să clocotească mahalaua. Vorbele mergeau din gură în gură:

— E, ce să-i faci? Norocu nu cade pe lemne şi pe pietre. Vezi d-ta cui i-a fost dat să se resfeţe între bujorii lui domnu Guţică? Lisăndrinii din colţ!!

Şi aveau dreptate. Domnu Guţă erà o pâine de om.

Două luni fata se prefăcù din răsputeri că-i seamănă la gust. Ingrijià de flori în locul lui Costache, pe care, pentru econo-

mie îl schimbaseră, aducând în loc o bucătăreasă. Işi cumpărase o stropitoare mică, şi cu o dibăcie de albină treceà chipeş printre leandri înviorând curticica la razele triste ale dimineţei.

Printr'un colţ descusut al perdelei, domnu Guţă pândeà pe furiş din odae, mişcările Didinei. O mânca din ochi. Dânsa nu ştià nimic.

Intr'o dimineaţă însă, domnu Guţă simţì un fior cald prin inimă. Didina stropise florile în bătae de joc, în silă. Trei litri de apă la un regiment de hârdae; doamne sfinte ce râs!

Se stăpânì totuşi. O aşteptă: şi când venì:

— Didiniţo, ai stropit tu leandrii, moşule?

— Da, da!

Şi Didina căută ceva prin casă, îngânând uşor *suspin vals,* slăbiciunea ei de la un bal.

Lui Guţă i se suise în gât ca un fel de răguşeală, pe care se tot sileà să o înlăture tuşind uşor. Aceasta îi veneà totdeauna la necaz.

— Şi zici că i-ai udat bine, puiule?

— Da, da!

— Pardon că te-am întrerupt. Vream să ştiu...

Şi se uită la cozile ei cum undulau pe camizon în spate, ca doi pui de şarpe; şi-i lăsà gura apă a târnuială. Noroc că Didina nu văzù şi eşì din odae cântând mereu *suspin vals*.

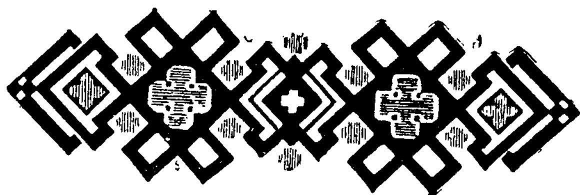
Guţă îşi venì în fire. Şi fù încântat că se ţinuse; ba încă îşi simţì judecata mai limpede şi i se părù că poate să cerceteze lucrurile cu mai mult sânge rece.

O singură întrebare sta însă nelămurită în capul său, şi domnu Guţă nu-i puteà da de rost:

„Adică, de ce i-o fi dat dumneaei aşà repede motive de divorţ?"

Peste o săptămână erau la Tribunal.

VOICU

Copiii s'au ascuns de frica jandarmilor; nouă diavoli mititei, altădată neastâmpăraţi şi veseli, tremură acum în fundul magaziei, pitiţi după albie.

Pe prispă, omul legei scrie într'una. Lângă el, cu braţele în jos, cu ochii perduţi pe hârtia tribunalului, stăpânul casei, Radu, se uită cum i se vinde avutul pentru datorie. La o parte, băiatul lui mai mare, dus pe gânduri, se joacă în neştire cu degetele printre firimiturile de mămăligă de pe o masă; iar într'un colţ, rezemat de gard, cu căciula în mâini, cu gura pe jumătate deschisă, Voicu.

Ii e faţa întunecoasă, hainele sdrenţeroase, părul încâlcit şi nins de vremuri.

Voicu e frate cu Radu. Traiul ciudat l-a sălbăticit, a făcut din el un neom. Iarnă și vară, zi și noapte - de o vecinicie — e acelaș: tot desfăcut la piept, tot în bordeiul din pădure, numai cu văcuța, singura lui avere, unica lui patimă: așà l-a pomenit satul. Nu bea rachiu moș Voicu: mănâncă din mila altora; vine în sat numai când îl răzbește foamea. Alt-fel, nu-l deslipești de lângă bordeiu.

— Cu ce trăești tu, Voicule?

— Voicu râde prostește și nu răspunde.

— Ți-e dragă văcuța?

Voicu râde înainte; clipește din ochi și clatină din cap, în semn că da.

— Cum o chiamă?

De astă-dată. răspunde printre dinți, sfios:

— Sâmbotina . . .

Atâta zice şi nu mai poate de rușine; își tot sucește vârful rupt al opincei și nu-și mai ia ochii din pământ.

Așà e cu toți: un copil îmbătrânit. E de cinci-zeci de ani și pare mai tânăr. Nu s'a supărat și n'a plâns nici odată; dar nici n'a cunoscut altfel de viață. Pe jumătate sălbatec, perdut printre copacii pădurii —veșnic martor la schimbul vremei,—Voicu a îndurat, mai mult decât toți, arșița soarelui și biciuiala crivățului. Fără să se în-

trebe de unde vin atâtea minuni, le-a văzut repetându-se şi nu i s'a urît: s'a mulţumit să se închine când fulgeră şi să-şi ducă vaca la adăpost când plouă.

— Tot mai trăeşti, Voicule? Ţi-e dragă văcuţa?

Lui Voicu trebue să-i strigi tare; nu că e surd dar aşa l'a obicinuit lumea; iar el atâta ştie: să râdă şi să tacă, sau ruşinos ca un flăcău prostuţ, să-şi ducă un picior înainte şi să se uite ţintă la opincă, la vârful ei înflorit de rupturi.

S'a tot încercat bietul frate-său să facă din el ceva, să-l puie la muncă, să-l aibă ajutor. Dar, vorba lui Radu: „Voicu, şi om de înţeles! Păcat că mai face umbră pământului, păcat că-i zice şi lui om".

Sărbătoarea, dacă rătăceşte din greşeală, pe la horă, se face în jurul lui Voicu o roată de flăcăi, fete şi copii: Nea Voicu în sus, Nea Voicu în jos! Unul îl trage de sdreanţa unei mâneci, altul de alta. Când scapă — buimăcit — se duce glonţ la vacă, mai rupt, mai hărtănit ca înainte. De oboseală, suflă din greu şi de-şi găseşte vaca întinsă jos, se culcă la capul ei, mângâindu-i coama, dus pe gânduri, tocmai ca un om care cugetă.

Acum a auzit că-l vinde pe Radu şi-l lasă pe drumuri cu fată mare şi nouă copii. Şi a venit să se uite şi el.

Cu cât stă mai mult de o parte, cu atât crede că visează. Portărelul, încruntat scriind; trei jandarmi de o parte, smirnă... Voicu râde la ei în neştire.

Din casă, printre perdele, cumnată-sa, Maria, îi face semne de mustrare şi-l chiamă înăuntru „nu cumva să supere cu vre-o prostie pe domnu portărel". Dar el nu vrea să vadă, nu vrea să auză. A încremenit cu codrul de mămăligă în sân. Stă şi aşteaptă.

Portărelul a sfârşit; pleacă. In dreptul gardului vede pe Voicu. Il cunoaşte:

— Ce e, moş Voicule? Tot pe aici?

Şi-i dă câţi-va gologani.

Dar Voicu se înspăimântă, svârle banii, răcneşte şi o rupe la fugă. Intr'un suflet e la văcuţă. Sâmbotina e în coşar, tihnită, rumegând alene. Când îl vede, întoarce capul şi-l prelinge cu căutătura blajină a ochilor.

Voicu însă e grăbit; geme, tremură şi dă din colţ în colţ. Adună aşchii, rădăcini, iarbă smulsă, gloduri de pământ, şi le îngrămădeşte în dreptul uşii. Apoi, stă de straje cu un bolovan în mâna stângă şi cu o grămăjue de încă cinci, la picioare. Se uită spre potecă şi i se pare că vine portărelul.

Tot duhul blândeţei i se sue în faţă.

Se gudură ca un câine. Glasul îi e mai mult un fluerat.

Cerşetor năpăstuit de lume.

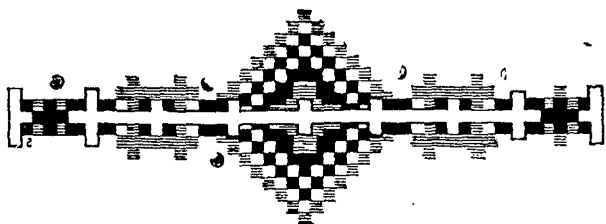
— Nu, nu, nu e aici Sâmbotina!

Şi când zice *nu*, îşi clatină toată mâna dreaptă cu un deget în sus; semn că nu.

— S'a duuus . . .

Şi când zice *s'a dus*, zice din inimă, cu ochii sticlind în colo, departe, cât îşi poate cineva închipuì mai departe.

PERSEANU

— SCHIŢĂ —

Cancelaria mandatelor aveà cele mai dese afaceri cu publicul. Şeful de biurou şi cei şase funcţionari — mai toţi tineri — trăiau ca fraţii. Mici învoeli de câte un ceas, concedii de o zi, aconturi până la douăzeci de lei, toate îngăduirile uşoare treceau şi fără ştirea directorului. Nu e bine să vie la urechea celor mari toate nimicurile. Şeful, D-l Struţescu, n'aveà cultură, dar erà om deştept şi ţineà mai presus de toate la iubirea subaltenilor. Peste puţin i se împlineàu anii de pensie, pe care vrea să-i închee cu bine. Totdeauna în jachetă neagră, purtând la gât *regate* de

culori nesigure, perdute în parte sub desimea bărbii, îi sta bine la masa lui de lucru, singura cioplită în flori și cu față de postav verde. La spate, în perete, harta României, lucioasă ca un albuș de ou; mai sus, un pendul leneș — sgârcit la minute —; și mai sus, mașinăria unui clopoțel, al cărui fir veneà din cabinetul directorului. Ce jalnic și prevestitor sunà! Ca un vaet de bolnav. Noroc că sbârnâià rar. Șeful săreà speriat. Cu fața îngrijată, mai palidă, se încheià la nasturele de sus al hainei și plecà în mijlocul tăcerei ca un osândit.

Erà om rău, posac, directorul.

Cei șase slujbași își aveau mesele de alungul pereților, lăsând mijlocul sălii gol, pentru public. Unii veneau alături, aproape; se puteau înțelege între ei chiar pe șoptite. Alții mai departe, mai izolați, erau siliți să vorbească tare. Și se vorbeà mult acolo, mai cu seamă în lipsa șefului, care adesea erà dus prin alte biurouri „cu hârtii", veșnicul pretext pentru odihnă al funcționarilor biruiți de muncă.

Vorbeau mult și mai ales râdeau. Pricina râsului: un trecător de pe stradă, un particular venit cu afaceri sau chiar vreunul dintre ei.

Și erau atât de deosebiți:

Sergiu Dicopol, sub-şeful, *băiat de trei* zeci de ani, cu faţa albă ca de ceară, cu mustăţi mici, negre, par'că lipite; haine turnate. Croitorii omului acestuia erau nişte martiri. Jachetele lui, călcate zilnic, trăgeau a mare. Rece la vorbă, aveà în glas un ţipăt de tenor strident. Işi întrebuinţà zâmbetul numai pentru ironie şi erà ironic numai cu cei mici. Se agăţà uneori — pe stradă — de braţul directorului, cu care mâncà la un birt.

Ceilalţi nu puteau să-l sufere, în gând. Când îl vedeà intrând, Pamfilnescu începeà să clipească din ochiul drept, căscând gura şi întinzând pielea pe osul obrazului, din toate puterile. Doroteanu bătea barabanciul, nervos, în ascuns, cu degetele, pe pulpa stângă. Nifonescu îşi sgârăià ciocul până la sânge, Tonică Săvuleanu tuşeà mărunt şi ascuţit, ca o femee. Ochelarii îi cădeau de pe nas pe registru, cu un zgomot de sârmă. Dicopol nu băgà de seamă. Noroc că nu stà mult cu ei. Il „reclamà" totdeauna un deputat, un senator, câte odată ministrul chiar . . . . .

Singur dom' Nestor Perseanu puteà să-l sufere. Blajin şi politicos la culme, Perseanu erà bine cu toţi. Şi lui Dicopol tocmai îi veneà la socoteală acest om liniştit, care-i primeà glumele în două chi-

puri: sau zâmbind, sau roşindu-se. Când se roşeà, erà semn de supărare. Sângele îi întunecà faţa ca un nor. In clipa aceea te-ai fi aşteptat la o isbucnire. Din potrivă: atunci se închideà mai mult în el. Tăceà, lungind uşor gâtul, semn că înghiţeà în sec. Flacăra aceasta din obraz erà cea mai bună armă de apărare. Ea i-a asigurat nu numai consideraţia întregului biurou, dar şi pe acel *dom'* fără care le-ar fi fost ruşine cunoscuţilor să-l cheme. Nestor fără dom'? Cine ar fi îndrăznit să-i spue? Şeful a încercat la început un *domnule,* simplu. Apoi: „domnule Perseanu". Dar a văzut că supără la ureche; nu se potriveà. Erà o putere nevăzută care îndemnà la această jumătate de stimă, ceva care porneà şi din grăsimea şi din redingota lui Nestor; dar mai ales, din aerul binevoitor cu care te ascultà; prea binevoitor pentru fiinţa lui chipeşă. Iţi veneà, par'că, să-i ceri ertare că găseşti pe aşa munte de om un cap atâta de nevinovat, o faţă cu trăsături plăpânde, fricoase, aproape femeeşti. Chiar şi glasul şi glumele lui dom Nestor, erau făcute ca să nu supere. Ce e drept, îşi cântărià vorbele cu multă trudă. Dacă nu nimereà tocmai ceeace vreà să spue unui prieten, începeà să tuşească; şi tuşeà până prindeà

cuvântul; apoi, ca să-şi ascunză vina că nu l-a găsit mai iute, se aplecà şi i-l şopteà la ureche cu şiretenie. Atunci, orice i-ar fi spus, celalt trebuià să zâmbească neapărat. Altfel, lui dom' Nestor iar i se aprindeà obrazul de ruşine şi trei zile nu se mai apropià de el.

Erà omul tainelor altora. De aceea când aveau vreun păs, toţi la el se jeluiau. Şi el îi ascultà cu sfinţenie, păstrând în inimă cele auzite. De aceea, mai nici odată nu se simţeà bine la un loc cu doi. Chiar în timpul slujbei, când aveà gust de vorbă, se apropià cu scaunul binişor de vreunul mai tăcut şi tăinuiau acolo încet, împreună, până când intrà şeful. Pricina de vorbă o găseà veşnic într'o taină, pe care, cu meşteşug, tuşind uşor, o aminteà la timp, în vorbe căutate.

Pe Pamfilescu îl ştia îndrăgostit. Ce puteà dom' Nestor să-l întrebe alt — când se aplecà la urechea lui, sfios — decât:

— Ţi-a mai scris *persoana* . . .? spus rar şi răspicat, aşa de aproape, încât Pamfilescu simţeà mustăţile lui Perseanu gădilându-i tâmpla odată cu o adiere uşoară de tutun, calitatea a doua.

Pe Tonică Săvuleanu îl ştià crai mare. De aceea, şoapta se schimbà, după om, în:

— Ai mai fost la *rendez-vouz*? . .

Cu Nifonescu erà mai intim. Puteà prin urmare, vorbindu-i, să-l mângâe mereu pe ceafă:

— Când mai dejunăm *sosison* la *lion?* Lion era firma birtului: „la leu“.

Doroteanu erà mai nervos. Odată l-a trădat în gura mare:

— Ia lasă-mă, dom' Nestor; ce vii să mă strici? Imi vorbeşti de fete la ureche. Ce fel de om serios eşti dumneata?

Glumă — glumă, dar Nestor se roşise de tot. Se strecură pe nesimţite la masa lui.

— Astea sunt... improvizaţii, d-le Doroteanu. Aţi denaturat adevărul. Voiam să vă vorbesc de afaceri.

De atunci n'a mai îndrăznit să se apropie de Doroteanu. I s'a părut o crimă să afle toţi ceeace ştià numai el şi cel mult încă unul. Şi poate nu s'ar fi supărat atâta. Dar să-l învinuească de fete? El, care ascultase tainele tuturor şi le ştià pe dinafară, despre el însuşi se ferise să spue ceva. Mai ales de dragoste nu vorbise nici odată nimic. Cine a încercat să-l întrebe, a rămas fără nici un răspuns, or s'a isbit de flacăra obrazului ca de o stâncă şi a trebuit să schimbe vorba.

Nimeni nu-l cunoşteà prea de aproape. Atât ştiau că e neînsurat, că şade într'o stradă îndepărtată, la părinţi. Primăvara,

veneà cu un trandafir altoit la butonieră, şi în mână, cu un buchet, din care dà la toţi. In Maiu, când începeau cireşile, cancelaria mandatelor aveà norocul să mănânce întâiele *pietroase,* mari cât merişoarele, dulci, strălucind de frăgezime. Perseanu le aduceà într'o gazetă, pachet făcut cu îngrijire, legat cu panglicuţă, de o mână meşteră. Pentru fiecare erà pregătit câte un mănunchiu de opt boabe. Şeful aveà dreptul la două legături .... Trufandale!

— *Mersi,* dom'Nestor!

Nifonescu le făceà mai întâiu cercei pe urechi. Apoi le mâncà.

— Să trăeşti, dom' Nestorică!

Numai Dicopol adăugà, uneori:

— Brava, musiu Nestor. Delicioase! Dar cam puţine.

Biuroul, însă, începeà să murmure şi Sergiu schimbà vorba...

In cancelaria mandatelor veneau mulţi străini, adese ori şi femei, unele tinere. Cu deosebire, Săvuleanu erà cel mai norocos. Prin obişnuinţă şi cu firea lui îndrăzneaţă, ştià cum să le 'ndatoreze şi ce să le vorbească.

Tot timpul cât stà vre-o cucoană la biuroul altuia, dom'Nestor se opreà din lucru, se roşeà; păreà neliniştit. Când rămîneau, apoi singuri, începeà să-şi necăjească prietenul.

— Aveţi mare şansă, domnule Săvuleanu!

La toţi le făceà astfel. Unii îi răspundeau:

— Lasă, coane Persene; ţi-o venì şi dumitale rândul. Te-om vedeà noi.

Dom'Nestor zâmbeà; dar un fier ars îi treceà prin inimă. N'ar fi dorit aceasta, el care se minunà de îndrăzneala şi voioşia lui Săvuleanu cu femeile.

Cu toate acestea, nu scăpă.

Intr'o zi, tocmai îşi pusese pălăria şi se găteà să plece, ca să-şi ià o ţigară, când un funcţionar de alături intră cu o femee tânără, scurtă, vioae, bine îmbrăcată.

— A, iacă dom' Perseanu! D-na are un mandat la biuroul d-tale...

In cancelarie se făcù tăcere. Perseanu vru să-şi prindă pălăria în cuier. Dar aceasta nu se supuse. Căzù, sunând a gol, şi se rostogolì pe jos, departe. El o lăsă acolo, căci roşaţa îi întunecà şi vederea şi obrajii. Intâia grije, fu să deà doamnei un scaun, fără să zică nimic. Apoi, îi luă mandatul şi deschise un registru vârtos, ca să caute numărul. Cum sta, în picioare, aplecat d'asupra mesei — cu tocul tremurând în mâna dreaptă, cu mandatul tremurând în cea stângă — pulpanele re-

dingotei făceau un unghiu drept cu spinarea. Un nasture, desbrăcat de postav, își arătà fierul oxidat, alburiu pe ici pe colo. Lipsa aceasta o răsplăteà pieptănătura cefei; pe care părul stà în bețe drepte, netede, unse cu pomadă parfumată.

Mâna dreaptă, grasă și mare, turtită pe registru, se mișcà pe hârtia liniată, greoiu, ca o broască amorțită. Se vedeà bine că tânărul funcționar e chinuit de gândul că ceilalți — martori răutăcioși — ascultă, așteaptă. Și aceasta îl amețeà, îi îngreuià răsuflarea.

Cucoana își răsucì capul cu voiciune. Aveà ochii negri, neastâmpărați, gata pe vorbă. Și îi plimbà dela un slușbaș la altul. Se uită la fiecare câte puțin, sfârșind cu Dicopol, pe care îl măsură mai mult; apoi la tablouri, la ferestre, la dulapuri și în sfârșit iar la Perseanu, care nu mai isprăveà de scris.

Când îl văzù întorcând capul, suflă din greu și vru să 'ntindă mâna, ca să-și ia hârtia. Dar el nu i-o dete. Nu erà gata. Doreà să vorbească. Intr'adevăr, începù, încet, tremurător; totuși destul de lămurit, pentruca toți să audă:

— E pentru prima oară?

Cucoana vorbeà repede și mărunțit, în vârful dinților:

— Ce să fie pentru prima oară?

— Că ne onorați cu persoana...

Dom' Nestor năduşise. Fiecare vorbă lovea par'că în gol. Era o tăcere şi o căldură apăsătoare. Stăpâna mandatului răspunse mirată:

— Da, domnule, pentru prima dată. Vă surprinde?

— O nu... Din contră!...

— Atunci, de ce mă 'ntrebați?

Luat de scurt, Perseanu se perdù. Erà întâia femee, cu care îl vedeau ceilalți vorbind ceva, de doi ani de când se găseà în cancelaria aceea. Ochii îi sclipeau săgetător în jeraticul obrazului. Tuşì puțin:

— Poftiți?...

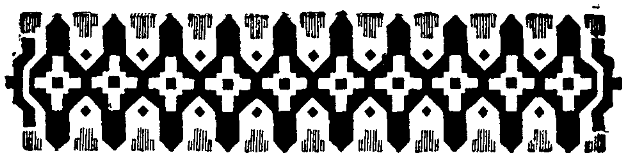
— Pentruce mă întrebați? strigă cucoana enervată.

Fără să vrea, Perseanu scăpă ochii spre biurou. Toți — şeful, Dicopol — cu tocurile în mână, opriți din lucru, stau ațintiți spre el. Electrizat făcu o sforțare. Insă îşi pierdù cumpătul.

Totuşi, trebuià cu orice preț un răspuns. Altfel, ruşinea... demisia poate!

Şi dom'Nestor vorbì, fără să se mai gândească, cu un glas sugrumat de căldura care-l copleşise, cu ochii rugători:

— Cam rar ne vizitați!!

THALI

— SCHIȚĂ —

Cum căpătà un ban, alergà la Pațac sau la Opler. Se înscrisese membru la Turn-Verein, se împrietenise cu o mulțime de nemți; beà bere și își cumpărase un dicționar nemțesc. Nu-i mai plăceau alte glume de cât cele nemțești. Râdeà de ele cu poftă, pân' la lacrimi...

De aceea, când ajunse arhitect și se văzù liber și cu bani, cea dintâi grije a lui Adrian fu să intre în pensiune la o familie germană; și familia Klaps îi deschise porțile raiului. Adrian intră fericit... Tocmai cum dorise: casă mică, pridvor ca la țară, boltă de viță în fundul grădinei, zorele în față și agurijoară semănată

pe jos, printre pietre. Pretutindeni, foarte curat; nu-i veneà să creadă. Aproape îi făceà rău atâta curăţenie.

Domnul Klaps lipseà mai toată ziua. Rămâneau acasă: bătrâna — madam Klaps — şi d-şoara Thali fata lor, o voinică de 20 de ani, oacheşă, cu dinţii mari, Când râdeà, îi arătà pe toţi, pân' la măsele. Cântà la piano: Adrian, din flaut. Muzica îi împrietenì repede. După o săptămână, parcă ar fi fost cu toţii de când lumea.

In aceiaşi curte, la stradă, într-o casă mai mare, stà familia Georgescu: tată, mamă, un băiat ofiţer şi două fete în clasa şasea, interne la un pension. Veneau numai la sărbători. Adrian nu vru să-i cunoască. Erau români. Salutà foarte rece, trecând. Duminica pentru el, erà o pedeapsă, la ceasul când ştià că domnişearele Georgescu vin la Thali. Ce gălăgioase! Ce prisos de viaţă cumplit în ele! Vorbeau tare, umblau sărind: „Bonjur madam Klaps! Bonjour *frailain!*... Ce mai faci? Apoi chinuiau la piano bucăţi neisprăvite; începeau din voce câte o romanţă; treceau la alta... Adrian fugeà de acasă prăpădit.

— Nu pot să le sufer. Nişte nebune.

Când plecă în concediu la părinţi, în Bacău, duse cu el o sumă de amintiri duioase. Pentru fraţi, aveà într'o gazetă, nişte

prăjituri făcute de madam Klaps. Mama lui, o moldoveancă, bună gospodină, se uită lung la coca aceea fiartă, împănată cu prune opărite. Surorile, copii cei mai mici, toţi se scuturară:

— E bună de făcut smeu; de lipit ferestrele.

Adrian se supără; drept răspuns, începu să mănânce singur şi mâncă aproape toată coca, lăcomeşte, spre marea groază a copiilor, cari 'i strigau înspăimântaţi:

— Nene te îmbolnăveşti... Ţi se lipeşte stomacul...

Mama însă da din cap bănuitoare:

— Maică, mie — să ţi-o spui — nu prea îmi place că te-ai aliat cu nemţii aceia. Adică vre-un creştin de ai noştrii nu găseai tu? Ce? S'au isprăvit românii din Bucureşti?

Când se întoarse, toamna, fu primit cu sărbătoare. Erau toţi acasă. Thali se ascunsese. Adrian o căută după uşe, pe sub masă, într'o cutie cu chibrituri... Ii auzì răsul înăbuşit; era în iatac, întinsă pe canapea, cu capul sub o ramură de viţă, cu doi ciorchini mari de razachie prinşi în cleştele dinţilor, la colţul gurei.

— A, domnişoara Bacus! Bravo!...

Toată ziua a râs de aşa păcăleală. Madam Klaps îşi mai uitase necazul. Aveà

dela băiat, din Germania, veste că e bolnav:
— Fiul meu Herman — şti domnu Adrian — care studiază la Berlin, a căpătat junghi, săracu!
— A răcit?
— O, daaa, da...
Şi clătină din cap.
Adrian oftă adânc:
— Lasă, Madam Klaps, până s'o însurà, tocmai bine îi trece.
Şi se ţinù serios. Fu un hohot de râs;
— Aşa mucalit ce eşti, domnu Adrian!
Seara erà bal la *Lidertafel.* Se duse numai Adrian şi Thali. Părinţii aveau toată încrederea. Arhitectul era fermecat.
Brava Germanii! Aşa înţeleg şi eu. Doamne de ce nu m'am născut şi eu neamţ?"
La bal, făcu o mulţime de cunoştinţe. Thali îi aduceà grupuri întregi de pietene: domnişoara Hermina, domnişoara Otilia... Berta, Reghina, multe — multe! năvală de ochi albaştri, ocean senin de fete bălane, în mijlocul cărora Adrian stete o seară întreagă, buimăcit... Un vis de vară.
Ce de fericire în câteva ceasuri! Şi d'abia sosise.
A doua zi însă nori groşi îi întunecară liniştea. Află o veste rea. Madam Klaps mai închiriase o odae *la* domnu Ionescu-

Chişineu, „student în drept, vice-preşedintele societăţei studenţeşti *Disciplina*", etc.

Adrian îi citì carta de vizită și rămase tăcut toată ziua. Cu toate acestea, trebuì să-l cunoască. Chișeneu aveà obrazul puţin ciupit, mustăţile rase; vorbeà mult. Din dreptul urechilor porneau două rânduri de barbete, care alunecau tocmai sub fălci. Thali le ziceà pişcoturi.

Pe Adrian îl prinsese melancolia. Nu-şi da seama cum, dar gândindu-se bine, găsì foarte multe asemănări între Ionescu-Chişineu și domnișoarele Georgescu.

— Va să zică, încă un nebun în curte. Și când mă gândesc că până şi Thali îl face haz...

Profitând de o clipă când Thali trecuse *dincolo,* ca să aducă dulceaţă, Adrian se luă după ea și-i zise cu răutate:

— Mai aveţi și alte odăi de închiriat la mustăcioşi?...

Drept răspuns, Thali se încruntă la el. Luă un pesmecior și i-l plimbă în glumă pe sub nas:

— Nââ! Ursuzule, ce ai cu băiatu? *Ti manincă?*

Adrian cântà numai din flaut. Chişineu ştià şi flaut și vioară, și ocarină, și din voce. Din toate câte niţel.

Fără îndoială norii dela orizont se îngroşeau.

Vice-preşedintele *Disciplinei* veneà Dumnica, însoţit de o mulţime de membrii de ai societăţei. Odaia lui Adrian se găseà drept la mijloc: între salonul unde Thali primeà pe domnişoarele Georgescu şi între camera lui Ionescu, transformată în sală de şedinţe. Pentru întâia oară îşi dete arhitectul seama pentru ce urlă câinii cu aşa foc, când aud muzica stricată a flaşnetelor.

Era hotărât, totuşi, să mai aştepte; doar se vor potolì.

Cu românii făcuse crudă încercare. In copilărie, şcolar, cu puţinul de acasă, anevoe dusese greul, găzduit de un unchi, sărac şi acesta. Un tacâm mai mult şi al optulea aşternut în odaia copiilor, pentru cincisprezece lei pe lună. In schimb, masă neregulată, mâncări rele, mojicii de ale mătuşei, şi pe deasupra zgomotul nelegiuit al celor şapte draci, nesfârşitele nebunii, care de atâtea ori i-au vărsat cerneala, i-au mărdărit planşeta, i-au rupt compasul.

De atunci era jinduit după nemţi.

— De sigur, la ei până şi copii trebue să fie altfel. Nu ţipă, nu plâng, nu sunt infernali şi răi ca ai noştri.

Şi-l coprindeà o duioşie. Ii ardeà inima

de dorul nemţilor. Regim german, familie germană; visul lui de aur. Şi-l împlinise.

Iar acum să i-l răpească aşa de uşor, nişte svăpăiaţi, nişte gălăgioşi ca Georgeştile şi Chişeneu? O, nu! Era un rău trecător, o zăpadă plăpândă, adusă de cine ştie ce vânt abătut în toiul primăverei. Se va topì.

Intr'un după prânz de August, veneà agale dela slujbă. Cumpărase pentru Thali nişte pere pergamute; ştià că-i plac. Toate ferestrele erau deschise. Intră în casă; căută; nimeni.

Se 'ndreptă spre grădină. In fund, bolta bătrână, adâncă şi umbrită, ici-colo arămie, ca un decor de teatru. Pe sus, atârnau, voinici-îndesaţi, ciorchinii gălbui. Vrăbiile ciuguleau, ciripind. I se părea că aude sgomot. Vârâ capul printre rămurelele de gard-viu şi se uită în grădină.

Sub nuc, Thali cu cineva.

La început, Adrian nu înţelese. Apoi tabloul se desluşì cu încetul... Da, braţele fetei se odihneau a lene pe umerii lui Chişeneu. Ochii ei căutau la el cu răsfăţare. Din când în când, îl sărutà. Adrian nu zise nimic. Ii lasă în pace. Nu-l văzuseră.

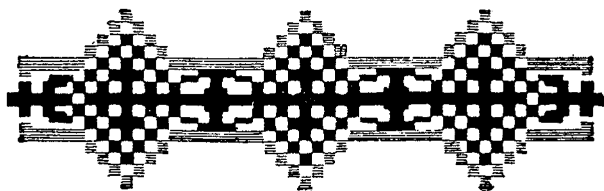
Se 'ntoarse în odaia lui, ameţit. Nici odată nu simţise aşà pustiu în juru'i. Par'că se găseà într'o casă părăsită. Ii era urât.

Atunci trecù prin curte una din surorile Georgescu, cea mare. Adrian se grăbì, în neştire, s'o întâmpine.

Când îl văzù lângă ea, fără veste, fata se oprì în loc speriată. Nu-i veneà să crează. Adrian îi întinse mâna; se înclină respectuos, şi-i zise cu un glas plin de linguşire:

— Imi daţi voe... Mă recomand Adrian Vintileano, arhitect.

O PRIETENĂ

Abia despre ziuă ațipise. Toată noaptea chinuită de gânduri — nu închisese ochii. Când auzì ceasornicul bătând nouă, simțì un fior de ciudă în inimă. O mustrà cugetul. Nu puteà să-și ierte așa trândăvie, ea care totdeauna erà la șase în picioare. Sărì ușoară ca o tânără; se spălă în grabă; chiemă fata din casă; își așeză măsuța, mașina, spirtul, lângă fereastră și începù să fiearbă cafeaua acolo. De treizeci de ani nu schimbase locul acela. Era la catul al doilea, în colț. Pe stradă, zgomot, tramvae, trăsuri, oameni cari treceau neîncetat, până după miezul nopții. Și ea, printre ghivecile cu flori, își ținteà ochii pe tot acest furnicar de răs-

pântie, pe pietrele cubice ale pavajului; iar gândul i se pierdeà aiurea.

De două săptămâni rămăsese văduvă. Lucrul venise aşa de repede, aşa de pe neaşteptate, că nu îndrăznì să schimbe nimic din felul vieţei de mai înainte: Acelaş loc la masă, numai că în loc de două tacâmurì, acum era unul; aceleaşi gazete, aceleaşi cărţi îngălbenite, citite la acelaş ceas, în acelaş loc; numai că acum, unul din cele două jeţuri sta gol deoparte.

In ziua doliului, chiriaşii de jos — toţi vechi — închiseseră prăvăliile. Câteşi trei: tutungiul, lipscanul şi cârciumarul, plânseseră pe stăpânul casei, ca pe o rudă. Dar mai rău o tânguiau pe ea: Treizeci de ani de viaţă, femee deşteaptă, simţitoare, ce aveà să facă de acum singură cuc? Nici un copil. Neamuri, toate rele, egoiste certate cu ammândoi. La ceasul din urmă, n'a fost nici unul de faţă. Câţiva prieteni şi atât.

Pe ea o plângeau acuma toţi. Vezi că cei cari îi ştiau de mult, văzuseră traiul lor neturburat şi nu se împăcau cu gândul că o să poată suferì ea lovitura. Mai ales tutungiul povesteà întâmplarea cu lacrimile în ochi:

— „Biata coana mare“!

Erà cel mai vechiu din chiriaşi, un armean bătrân, mărunt cu ochii vioi, cinstit

şi milos. Suià scările catului de sus, numai de două ori pe an: cu o lună înainte de Sf. Gheorghe şi de Sf. Dumitru, când trebuià să-şi plătească rata chiriei. Atunci proprietarii îl pofteau pe un scaun şi *coana mare* îi făceà cafea. Cafea aşa de bună, cu năut şi cu caimac nu găseà el, să fi dat mult cu multul, în altă parte. Plecà din casă tremurând de mulţumire şi de recunoştinţă. După aceea trei zile îşi cicăleà nevasta:

— De geaba, tu nu ştii să faci cafea ca boerii de sus...

Aveà pentru ei o iubire plină de încredere şi de sfială, ca o slugă credincioasă. Nevasta lui, femee cu frica de Dumnezeu, îl ascultà cu drag şi îi iubeà şi dânsa, fără să cuteze totuşi să dea ochi cu ei vreodată.. Doui oameni buni, pacinici, nesupărători. Soarta văduvei îi pusese pe gânduri. Se sfătuiau în toate serile, înainte de culcare:

— Dumnezeu să-i deà curaj! se rugau ei la icoană...

Cu obrajii apăsaţi pe palme, văduva încremenise la fereastră. Gândurile îi ţineau ochii deschişi, speriaţi şi mari. Par'că vedeà o lume de care îi erà teamă. Jos, târgul foià. Sgomotul pătrundeà greu, înfundat prin cele două rânduri de giamuri. O zi noroasă de toamnă timpurie da voiciune paşilor: oamenii păreau grăbiţi, îşi strân-

geau hainele pe trup; unii ridicaseră gulerul.

Fata din casă intră pe nesimţite:

— Coniţă, o cucoană din Botoşani întreabă de d-voastră.

— Din Botoşani? Să poftească...

Şi înseninată, eşì în sala întunecoasă, înaintea prietenii...

O aşteptà. Ii scrisese; dar nu ştià ziua. Prietene din pension, măritişul le înstrăinase de tot. Cealaltă luase un ofiţer şi plecase în Moldova. In şcoală, fusese nedespărţite. Işi făgăduiseră însă un semn de credinţă; să-şi scrie. Şi se ţinură de vorbă. In schimb nu se vedeau cu anii. Militarul înaintase; ajunsese colonel şi se mutase în Botoşani, unde o lăsă văduvă cu o pensie bună. Işi făcuse un cerc de cunoştinţe. Se gândeà să rămâie acolo. In acest timp, primì scrisoarea care o chemà la Bucureşti.

Venì.

La început, duioşie, câteva lacrămi. Mâncară cu poftă. Nimic despre lovitura din urmă. Spre sfârşitul mesei, căzuseră pe gânduri. Noua venită rupse tăcerea, cu oarecare sfială:

— Ei cum s'a întâmplat nenorocirea? Te aşteptai?

— Da. Răcise îngrozitor. Ş'apoi, la vârsta

lui nu mai puteà să lupte... Pe de oparte mai bine.

— Cum mai bine?

— Am scăpat şi eu de un chin.

— De un chin?

— Da de un chin de treizeci de ani, îndurat zi cu zi, ceas cu ceas.

Văduva colonelului se uită uimită:

— Nu pricep. Nu mi-ai spus, nu mi-ai scris niciodată.

— N'am spus nimănui. La ce mi-ar fi folosit? Pierdusem cărarea dela început. M'am lăsat să rătăcesc la întâmplare. Am răbdat şi am tăcut. Greşeala fusese a mea. Mi-am zis: un om liniştit, cum se cade; o să ţiu la el cu timpul. Aşa judecam la cincisprezece ani şi mi se păreà că judec sănătos. Mă înşelasem. Treizeci de ani l'am urât ca pe un duşman, fără să i-o spui niciodată. Era de ghiaţă: prea liniştit, prea plin de nepăsare. Nimic nu-l mişcà. Căpătasem siguranţa că omul acesta — dacă mi s'ar întâmplà vre-o nenorocire, dacă m'aşi îmbolnăvì, sau a-şi închide ochii pe vecie — n'ar fi în stare să aibă un fior de îngrijorare necum o lacrimă în ochi. Moartea mea l'ar fi atins ca şi perderea unui nasture.

— Erai sigură de aceasta?

— Cum te văz. L'am pus la fel de fel

de încercări, fără să bage de seamă. A fost ca o stâncă și am sâmțit lângă el groaza și frigul pe care ți le face o cameră de spital. Mai ales după moartea mamei, la gândul că rămâi singură pe lume, îmi pusesem toată nădejdea în inima lui.. Unde a fost chip să mă apropii? Nu-i fac o vină. Așa-i erà firea: aveà în ochi, în mișcări în toată ființa, un fel de cruzime care mă îngrozeà. Așà am dus-o până acum. De treizeci de ani sunt singură pe lume. Am albit în acest pustiu fără să cârtesc: mașină care a mâncat și a trăit trei sferturi din viață, fără nici un rost.

— Nu puteai să-l lași?

— Nu. Mi-erà rușine. Trebuie să fi făcută pentru asta. Și când te gândești câți ne-au pismuit traiul. Sunt jos niște chiriași, trei negustori, după ei paradisul n'a fost în cer, ci la catul al doilea, aici la stăpânii casii.

Tăcură o clipă.

Se înserà. Lumina amurgului cădeà mohorât pe lucrurile din casă, lucruri bătrânești, învechite, roase.

Prietena din Botoșani se uità pe gânduri la fiecare; apoi zise:

— De iarnă mă mut la tine. Eu am mobilă nouă. S'o vindem pe asta.

Și adaose zâmbind:

— Să nu te temi: îți plătesc chirie.

Apoi, se apropie de urechia prietenei sale și îi vorbì șoptit. Aceasta începù să râză:

— Ce, ești copil?

Și o respinse încet cu mâna.

Peste un ceas aveau pălăriile puse. Trăsura le așteptà jos. Tutungiul le salută din ușă la plecare.

In calea Victoriei, opriră înaintea unei prăvălii mari. Intrară amândouă.

Văduva colonelului înaintă spre vânzător și-i zise cu grije, atâta cât să n'auză urechile iscoditoare din apropriere:

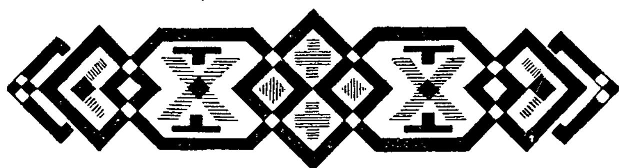
— Domnule, dă-mi o cutie cu văpsea neagră pentru păr.

Și pe când băiatul din magazin se depărtà să caute, ea adăogă puțin mai tare:

— Din cea mai bună te rog!

Când le dete pachețelul, își aruncară ochiri furișe. Apoi se suiră în birje, iute, râzând pe înfundate, cu înțelesuri, ca două fetițe care și-au cumpărat fără știrea părinților o păpușe.

ÎNTRE ACARETURI

— SCHIȚĂ

Curată femee, coana Ralița. Mult-puțina mobilă câtă are, ese în fiecare zi la aer. De aceea, în curtea coanii Ralița trebue să intri și să umbli aplecat: de la poartă pân'la ușe, te acoperă o plasă de frânghii întinse, gata să-ți primească — fie vară, fie iarnă — povara de rochi, covoare și jachete, de care abia pe 'nserat se mai ușurează.

Și pentru grija aceasta a luat toate măsurile: De dimineață, își pune o bluză veche cu mânici sumese ca să n'o împiedice 'n mișcări. Se 'mbrobodește cu un tulpan tras

bine peste frunte. Fața d'abia i se mai vede în fund de tot, micșorată cât pumnul. Aproape să n'o mai cunoști.

Apoi începe să care afară *apartamentele:* Lucruri puține, dar nu e unul să nu-i treacă pe sub mână, de la patul mare și greu și până la cutiuța de *cleștar* cu capacul lipsă, însă plină cu nasturi de sidef, copci, degetare. Și le duce rând pe rând; saltelele, macatul, covorul împeticat din odaia de culcare, covorul de lână roșie din salon, *potretul,* oglinzile, trei scaune de rips albastru-spălăcit și un jeț galben cu picioarele șubrede; un colțar plin cu *distracții,* întregi sau ciuntite: mielușei și cățe'i de ipsos, tramwae de tinichea văpsită, pisici de creton umflate cu vată; două cărți poștale ilustrate: una plină cu flori de miosotis crescute pe un ou roșu, sub care stă scris cu ronde: „Fröhliche Ostern"; cealaltă, un peizaj de iarnă: două case gârbovite sub un acoperiș uriaș, alb de zăpadă, lângă un clopot castaniu, de a căruia limbă trag doi copii cu barbă, îmbrăcați ca la spital, cu scufițe văpsite pe cap.

Cu un băț de trestie, coana Ralița lovește fără milă în țesături; cu o cârpă vrăjmașă apasă și freacă din răsputeri lemnul și metalul. Pe toate le-a ros, le-a albit, le-a tocit. Nu se dă învinsă, decât când o ajunge

foamea. Atunci se lasă pe un scăunel, cu fruntea 'n mâini şi începe să răsufle neliniştit, ca după o alergătură.

Tovarăş îi e fata din casă. Dar ce folos dacă nu e mulţumită cu ce face? Din două vorbe o trimite la bucătărie:

— Pleacă de aici. Nu eşti bună de nimic!...

E drept, că le alege şi prea mici. Slugile coanii Raliţii nu trec de unsprezece ani. Şi le pretinde ca unor oameni mari. Le 'nvoeşte cu anul şi cu făgădueli:

— Ui'te, la mine domneşti. O gură! Vorba românului: n'am căţel, n'am purcel... Te iau să te cresc: patruzeci de lei pe an. Nici n'o să simţi cum trece vremea. Ca mâine o să te faci fată mare şi de'mi o ajută Dumnezeu, tot eu o să te mărit, tot de la mine o să ai şi bărbatul şi zestrea şi tot, fetico.

Peste o lună le dă afară. Drept leafă, o palmă; drept mulţumire, ocări;

— Leneşo, du-te de unde-ai venit. Mi-ai murdărit casa, mi-ai spart lucrurile...

Coana Raliţa trăeşte din chiria casei de alături şi din nişte bani cu dobândă. Dobânda îi cam face necazuri. Chiria merge mai bine. A avut norocul să dea tot peste oameni buni de plată. Dar ce folos? Nici unul, până acum, n'a fost în stare să'i ţie

căsuţa pahar, să'i fie omului mai mare dragul. Unii au făcut'o să-şi piarză răbdarea şi să le zică de la obraz, cu un glas de proprietăreasă:

— Păcat, frate, că n'am vreme; că m'aş încumetà să scutur şi la d-voastră într'o dimineaţă, aşa... de la mine.

Dar mai ales în săptămâna Paştilor e zaveră mare. Peste două uliţi se aud bubuituri, ca de puşcă. Din zori de zi, coana Raliţa ciomăgeşte saltelele cu bărbăţie, ceartă servitoarea, goneşte pe cerşetori, strigă la cotoi, dă fuga, sue, coboară, e în culmea fericirei, o fericire care-i încreţeşte fruntea şi-i ascute glasul. Vecinii mai somnoroşi îşi pun bumbac în urechi, ocărăsc în gând, aşteaptă cu nerăbdare să vie Sfântu Gheorghe, ca să se mute mai curând de acolo. Femeile se uită prin ochiurile gardului, ca la teatru şi 'şi şoptesc vorbe ne'nţelese, cu un deget sub bărbie, cu capul puţin plecat spre dreapta... Din când în când pare a se desluşì în vorba lor o mirare uşoară: „Ce nebună... doamne... păcat!

Căci de Paşti, nimic nu rămâne în casă la coana Raliţa. Până şi uşile şi ferestrele, scoase din ţâţâni vin să se sprijine de uluci ori de salcâm, spre marea uimire a cotoiului, care le cercetează cu mustăţile,

pe rând, uitându-se în ochii stăpânei îngrijat.

Numai când plouă, când ninge și când bate vântul tare, se astâmpără coana Ralița. Praful îi e cel mai mare dușman. Când îl prinde pe mese — după o zi vijelioasă—îl ia la refec, își plimbă degetele prin pulberea lui subțire, desemnează în ea douătrei zigzaguri, și'i vorbește ca unui om:

— Bată-te, pacoste!... Pe unde intrași, *nene?*

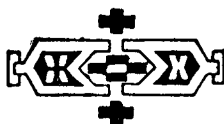
Apoi îl șterge repede, ca să nu'l mai vază în ochi.

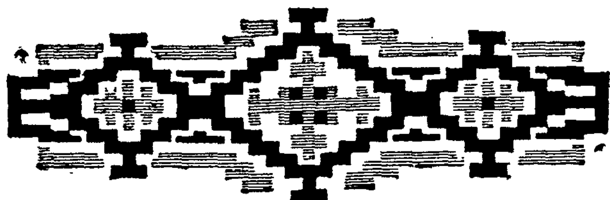
Seara se roagă la Dumnezeu, îngenuchind în fața icoanelor strălucitoare și cerând Maicii Domnului, nu pâinea de toate zilele, nu averi sau cine știe ce minune din visuri, ci un singur lucru: sănătate, ca să poată scuturà. Dacă, Doamne-ferește, ar pironi-o boala pe loc o săptămână, fără îndoială s'ar prăpădì de durere să'și vadă lucrușoarele chemând'o zadarnic în ajutor, gemând chinuite sub urgia prafului.

La zile mari, își omoară timpul, citind cele două cărți de pe sobă: una veche, cu colțurile tocite, cu foile așa de negre, tipărită par'că pe frunze de tutun: *„Ghicitorul Viselor“*. Cealalaltă un fel de livret lungueț și îngust, având drept titlu aceste vorbe multe: „Știi franțuzește? Nu,

dar cu această carte 'n buzunar şi cu bani în pungă, nu mori de foame în ţara franţuzească".

Coana Raliţa e singură. Bărbat a avut, dar s'au despărţit: o împiedică la scuturat.

DINCOLO

De două luni, de când s'au mutat acolo, nu pot să-şi găsească locul. Puseseră întâi odaia de culcare la stradă; mai puteau vedeà un om, un câine, o trăsură. Peste câteva săptămâni nu le-a mai plăcut: Au schimbat-o cu salonul, trecând înspre curte. Dar şi acì li s'a urât. Neavând însă decât două, au fost siliţi să rămâe aşa. Totuşi, pentruca să aducă o schimbare, şi au luat câte un jeţ şi l-au pus în sală. Acolo îşi petrec ceasuri întregi, amândoi bătrânii, citind romane şi gazete.

Dânsa mai cu seamă, simte mult înstrăinarea. Trebuià însă. Fata îmbătrânià şi cine ar mai fi luat-o? Noroc că s'a găsit şi avocatul acesta, băiat bun, liniştit, fără

viţii. Şi-apoi nepretenţios: Ce le-a cerut? Să-i de-a casa şi atâta; casă spaţioasă, bătrânească, încăpătoare, casa ei de zestre, pe vremuri. Acolo s'a pomenit copil, acolo a făcut nunta, acolo a trăit cu părinţii până le-a închis ochii. Şi acum, o trecea copilului ei, şi fiindcă lumea de azi e mai iute şi mai ciudată, n'a vrut să le fie celor tineri spre greutate: Au luat cu chirie, alături, casa coanii Smarandi, mult mai mică, dar mai nouă, fără grădiniţă, fără un fir de iarbă să-ţi înveseliască ochiul, fără o floricică, să-ţi descreţiască fruntea. Pământ bătătorit, ca 'n palmă.

Câte nu faci pentru copii? Nu sânt vrednici să-ţi treacă pe dinainte... Şi s'a pornit, dela un timp, în şir, pe ploi. Şi ei sânt siliţi să stea ascunşi în fundul jeţurilor, pitiţi în săliţa pe jumătate întunecoasă, ca doi şoareci. După trei zile, el nu mai poate răbdà chinul; îşi pune guler curat, cravată fumurie şi ochelarii şi pleacă spre club. Ea trece în camera de culcare. Deschide geamul: Casa vecinului îi ridică 'n faţă un perete de moloz, drept, sgrobunţos, înegrit ca o prăjitură uriaşe, arsă. Nici odată n'a lovit-o aşa drept în creer zidul acesta, mormanul acesta duşmănos. Din toată casa, o singură ferestruică, un ochi de geam mititel, răspunde *dincolo,* în grădina co-

piilor: geamul dela cămară. Se duce repede acolo: par'că e o cadră de verdeață. Prin-tr'ânsul vede tot, tot, tot; In fund, casa. Scara de piatră largă, cu cinci trepte. D'abia acuma vede că sânt cinci. Le-a coborât şi le-a urcat de atâtea ori o viaţă întreagă, şi n'a ştiut nici odată câte sunt. Uşa dela intrare — cu geamuri colorate — cum se făcea pe vremuri: triunghiuri îmbinate, roşii cu verzi, cu albastre, cu portocalii. Doamne cine-o fi spart unul? De sigur, slujnica. Ce ticăloasă! Dar burlanul dinspre stradă, pentru-ce s'o fi strâmbat? Adică n'o fi fost el strâmb dela început? Drept vorbind, nici nu ţine minte bine să-l fi văzut în ochi mai 'nainte... nici pe el nici alte burlane. Acum îi vine în gând să le numere: Câte burlane sânt? Şase. Ce minune! Au fost la casă şase burlane de tinichea roşie şi ea să nu le ştie?... Ochii îi cată, apoi, spre copaci. La poartă, doi paltini mari păzesc intrarea. Ce falnici! Toată lumea se minunează de ei. Câţi cerşetori, pe arşiţa lui Iulie, n'au poposit acolo, la umbra lor, la răcoare, împărţind cojile şi oasele căpătate cu câinii vecinilor! Câte păsărele nu-şi aveau cuibul în aceşti doi paltini bătrâni, dela care şi-a luat rămas bun, ca dela doi fraţi? Lângă tulpina lor scorojită stătuse de atâtea ori de vorbă cu

logodnicul — odinioară — când, la plecare, îl conduceau cu toţii până la poartă. Şi, când icoana aceasta din trecut îi străbate gândul, ea închide ochii şi o goneşte clipind. Vezi că, nu departe de cei doi paltini, vine mai încoace gardul grădinii, şi apoi şi mai încoace, chioşcul umbrit de zorele. Amintirea paltinilor s'a legat de odată strâns cu amintirea chioşcului. E ceva mai nouă cea din urmă, cu câţiva ani mai nouă... Şi acum, închide ochii de-abinelea şi-i strânge, şi-i e ruşine şi-i vine să râză ca o fetiţă de trei ani... Dacă ar aveà o oglindă, ar vedeà, de sigur, cum s'a aprins la faţă.

Ochiul acela de geam e împăenjenit de o plasă de sârmă prea deasă. O să deà ordin s'o ià de acolo. A auzit un zgomot. Fuge.

Nu erà nimeni.

Trece în salon; deschide geamul, se reazămă pe braţe şi se uită în strada tăcută. E încă nor peste tot. Dar un nor mai luminos, mai rar, mai argintiu: o zi de Iunie, cu aerul încropit, ca o bae bună.

Respiră mai mulţumită. Şi-a gonit o parte din gânduri. Dar altele o fură pe nesimţite: Acum nu le vine nimeni. Din când în când, câte-o cucoană bătrână, de prin vecini, — Dumineca după biserică — se abate pe la ei, pentru cafea. Le place la

la mulţi cafeaua lor cu caimac, făcută pe 'ndelete, la spirt. Ce să mai caute la ei lumea? Toate au un sfârşit. Acum sânt doi bătrâni uitaţi. Şi ce frumoşi au fost odată! Mai cu seamă ea! Nimic nu le-a lipsit: Avere, nume, *faeton*, mătăsuri. Râvnià oraşul. Fără îndoială, copii n'au apucat aşa vremuri. Ei ce vrei? Azi s'au îmulţit avocaţii. Răsar ca ciupercile... Ginerele, bietul băiat! Altfel e bun, încolo!...

Câte odată, o apucă ceasul mesei tot pe gânduri. Şi el întârzie adesea la club. Asta n'o făceà nici odată, când erau *dincolo*, în casa lor.

De câte ori, seara, trompetele îndepărtate ale cazărmilor nu şi-au amestecat plânsul *stingerii* în frământarea gândurilor ei. Ar stà acolo, la geam, zi şi noapte. Casa e prea mică; o îneacă.

Fiecare clipă îi fură din obraz petele din bujorul sănătăţii, îi albeşte părul, pe care şi-l piaptănă, din ce în ce cu tâmplele mai îngrijite, cu cărarea mai dreaptă la mijloc. Ba încă, dela o vreme, şi-a scos rochile din tinereţe, pline de dantele, şi le poartă prin casă. Cunoscuţii văd schimbarea ei, o găsesc mai albă la faţă, mai frumoasă, mai întinerită, şi-şi zic în treacăt:

„Cum se cunoaşte că e fericită, că a scăpat de grije!"

---

pe o ulicioară lăturalnică, mici semne de viaţă: pietrarii cari dregeau pavajul. Te miri cum nu mureau sub valul de aur topit ce le cădea pe creştet. Izbeau cu ciocanele granitul, iar sunetul cristalin al pietrei durea. Drumul erà închis. Birjarul ocărî şi întoarse. Un ocol.

Şi ce răcoroasă îi părù maiorului săliţa, când ajunse. Soldatul îi eşi înainte, somnoros:

— Acasă e mama?

— Coniţa? Da. Doarme. S'a culcat pe la două. E şi domnu căpitan.

Maiorul se încruntă şi tăcu. Intră în sala de mâncare, îşi scoase tunica şi se trântì pe o canapea. Ii făceà bine răcoarea de acolo şi-i plăceà până şi mirosul uşor al salatei de castraveţi, din care mai rămăseseră două felioare rotunde, două monede verzi, pe o farfurie. In grădină, se auzeà prin fereastră un sbârnâit neîntrerupt, ca din fundul unui pahar: cântecul veşnic al după amiezelor de vară. Frunzele smochinului, prăfuite, umbreau o jumătate din geam uitându-se trist la o muscă ce le făceà în necaz din 'năuntru.

Maiorul se pierduse în gânduri. Veneà din Câmpulung. Peste câteva zile, aveà să se logodească acolo, la băi, unde se dusese într'adins. Ţineà mult la fată şi n'ar fi

vrut s'o piarză. Cât stăruise, ce de jertfe! A, iată ce-l muncea de câteva nopţi. Şi dacă nemernicul acela îi strică rostul, îi stă piedică, e hotărât, fie ori-ce ar fi, să-l înlăture. Şi mama! Ce femee! La vârsta ei... Cu băeţi mari... Cum nu judecă? O, ce noroc că n'au fost fete! Tatăl. Bietul bătrân. Cum l'a părăsit — nemiloasă — bolnav fără leac! Şi acum, pensia lui, cu cine o împarte? Cu *domnu* căpitan, care-şi toarce somnul de după prânz în pat străin, liniştit, plin de mulţumire, ca la el. Şi sunt doisprezece ani de când durează necazul acesta. Mamă cu noroc. Doui băeţi buni, care n'au supărat-o cu nimic, aproape cu nimic, mai tot timpul. Şi-au văzut de carte, au înaintat s'au sprijinit pe munca lor, pe puterea minţii lor — el şi Virgil. — El e azi maior de artilerie, înaintea tuturor camarazilor. A avut şi bursă în străinătate; a fost decorat; a înaintat ca un prinţ; şi cu fiecare izbândă s'a înfăţişat înaintea mamei. Dar ea le-a primit pe toate cu nepăsare, pentrucă mintea ei uşoară erà ameţită de altele. Bietul tată! Numai de teama amintirei lui se sfieşte să pue piciorul în prag şi să-i strige: „Nu-mi eşte mamă; nu te mai recunosc. Ne faci de râs!" Acum însă e hotărât. Fata e dintr'o familie pe care necinstea lui ar păta-o. Tatăl ei l'a chemat deoparte şi 'i-a zis aproape fără ocol:

— Să nu te superi. Iţi vorbesc ca şi copilului meu. Trebue să stărueşti *mai întâi* cu autoritatea d-tale de băiat mai mare. s'o hotărăşti să rămâe singură de acum înainte. Iţi va fi uşor. E şi timpul. Altfel....

Şi-i spuse lămurit că învoirea lui, numai de asta ţine.

Ce umilinţă! Fiecare vorbă îl loveà greu ca plumbul... Va să zică nu e o taină? Ştie lumea. Ba încă i se asvârle adevărul şi în faţă? Negreşit, trebue tăiată odată legătura asta. Şi când se gândeşte că *domnu* o să aibă chef să-i vină la nuntă. Ingrozitor!...

Aude uşa. Se ridică.

— Mamă... Te aşteptai?

— Tu erai Costică? Mă miram ce zornăit de pinteni e pe dincolo. Credeam că ordonanţa se dichiseşte pentru vre-un complect de diseară.

Ii erau ochi somnoroşi. Pe faţă, un văl uşor de pudră n'a isbutit să ascundă urmele obosite ale vârstei, care se zugrăveau uşor — în cute — dela pleoapele înroşite până la guşe: trecuse de cincizeci de ani. Păreà obosită sub povara căldurei... Mişcà într'una evantaiul:

— Uf!... Şi de ce ai venit în toiul lui Iulie?

Maiorul zâmbi cu şiretenie.

— Ghici!

— Te-ai logodit ştrengarule! Unde e inelul?

— Nu încă. Dumineca viitoare.

— Şi nouă să nu ne scrii nimic? Stai să-i spui şi lui Guţă. Nici el nu ştie că ai venit...

Guţă fu greoi la îmbrăcat: cosmeticuri. fricţiuni... D'abià peste un ceas se ivì. Aceasta necăjise şi mai mult pe maior, care se hotărî să-l întâmpine rece. Dar nu isbutì să înfrunte aerul ocrotitor al părintelui adoptiv.

— Bine ai venit, *domnule!* Ce-am auzit să fie cu noroc.

Şi maiorul fu silit să râdă, să steà cu ei la masă, să-şi deslege limba, ca să le povestească dragostea din urmă, planurile pentru viitor. Din când în când, Guţă îl întrerupea cu câte o ironie:

— Va să zică e nostimă şi cu picăţele... Heeei, dar un lucru nu pricep eu: cum ai făcut să te placă? Nu prea te ştiam meşter la fete...

Maiorul lăsà ochii în jos, nemulţumit de glumă; iar dacă vălul de roşeaţă ce-i îmbujorà obrajii erà mai puternic, cei doui isbucneau în hohote de râs.

Şi el fierbea:

— Ce Dumnezeu mamă... Prea de tot.

Apoi, aruncând o căutătură hoţişe spre Guţă:

— D-v. uitaţi până şi respectul către superior.

Căpitanul îşi mai potolise râsul:

— Când ar fi toţi superiorii ca tine, Costicuţă, mi-aşi puteà îngăduì luxul să ies pe stradă în tunică şi în joben.

Costică îşi pironì ochii în farfurie. Toată mânia i se trădà pe faţă, în mişcări. Zise aproape tremurând:

— Ar fi nostim să te văd în halul acela. Avem ospiciu minunat la Mărcuţa.

Fusese prea mult. Omul acela îl ştià de mic, de când erà elev în şcoala militară. Sub ochii lui îi mijise mustăţile, înaintase grad după grad. Odată cu cele din urmă vorbe, maiorul se ridică şi trecù în altă odae, trântind uşa.

Dar peste puţin, soldatul venì să-l cheme:

— Domnule maior, poftiţi dincolo, Coniţii îi e rău.

— Cui? mami?

Intr'o clipă fu acolo. O văzu pe scaun palidă, cu părul în neregulă, cu ochii pe jumătate închişi. Din când în când ţipà prelung, trist, cu un glas aproape străin. Guţă o stropea cu oţet.

Costică îi luă mâinile îngheţate şi începu să i le sărute.

— Mamă... Mico! Ce faci? Ce e asta?

Şi văzând că nu e glumă, trimise după doctor, plângând.

Peste două ceasuri, erà liniştită, întinsă pe canapea. Se făcuse tăcere, după vijelie. Guţă îi ţinea o mână. Costică alta. Băiatul mâhnit de ceeace făcuse, căutà să întâlnească privirile căpitanului. Dar acesta se ferea. Mâna rece a mamei îi tot dà îndemnuri; iar când se uită în faţa ei şi ea îi făcù din toată puterea ochilor şi a gurei un semn de poruncă, maiorul nu mai stete pe gânduri:

— Iartă-mă, *nene*...

Guţă abia îi întinse mâna, şoptind:

— Asta n'am s'o uit.

— Totuşi se vedeà că-l iertase. Incepù să-i spue vorbe blânde, prieteneşti, ca mai înainte. Pe la miezul nopţei, erau iarăşi veseli. Bolnava se dete jos întremată. I se făcuse foame şi avea gust de icre negre. Costică luă o birje, deschise cu scandal o băcănie şi târguì de ale mâncărei.

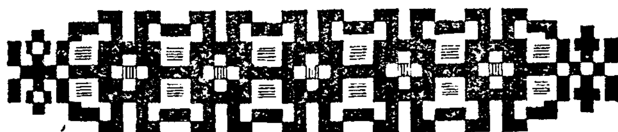
Iar în zori, când trecu în odaia lui obosit, maiorul nu se culcă. Aveà de ispăşit întreg păcatul. Deschise geamul dinspre grădină, luă hârtie şi scrise la Câmpulung tatălui fetei:

„Ştiu că tot ce mi-ai spus Dumineca trecută e nestrămutata d-tale hotărâre. De

aceea, cu mâhnire văd că nu vom puteà ajunge la nici un rezultat. Stăruinţele puse pe lângă mama sunt zadarnice. Nu se învoeşte la despărţire. E pentru ea o a doua viaţă“.

Apoi adormi cu sufletul împăcat, ca după o faptă bună.

IN VACANȚA

Curte dreptunghiulară, de câte-și patru părțile întărită ca o închisoare. De o singură parte numai, vin niște uluci uriașe, în felii drepte, egale, bine astupate cu stinghii tăiate doar la marginea din stânga, jos, de o dungă ușoară: portița.

Celelalte trei laturi ale dreptunghiului sunt ziduri: case. Una scundă: hala de gimnastică; două, înalte, albe ca hârtia: clasele. Acum sunt goale, pustii. Clădirea din spre răsărit e plină de ferestre, mai ales în catul de sus. Jaluzelele argintii, strnâse bine fac diin ea o casă de vie clădită de vre un bogătaș în cutele singuratece ale unui deal ascuns. Doar zidul sălei de gimnastică e mai vesel: băeții 'l-au sgâriat ici și colo. In câtevà locuri, mâini

fricoase au tras desenuri în fugă: un nas, sub care scrie lăbărțat „nasul lui Procopie“; un cap de măgar iscălit „Popescu“; apoi mai multe nume de botez cunoscute: Mitică, Virgil... puse sub chipuri de animale neizbutite: jumătăți de pisică, iepuri cu două picioare, șoareci cu cap de cal.

Pământul bătătorit dogorește. Umbra se ține pitulată pe lângă o parte din ziduri. *Trapezul și Omul zburător* își odihnesc lemnul și cârligele; frânghiile li s'au luat de o mână prevăzătoare. Două prăjini se înalță mai sus decât acoperișurile. Numai ele pot sorbì mai liber aerul orașului, pot zărì verdeața câtorva grădini apropiate, ghivecele de pe la ferestre, mișcarea oamenilor și tramvaelor în stradă.

O bancă veche — cu pupitrul rupt — s'a rătăcit afară, lângă un perete; d'abia ține pe un colț câteva pagini dintr'o fizică, ce stă să cază. Cine a uitat-o acolo? Vântul din ajun a deschis-o la *legile lui Pascal,* niște legi pline de pete: poate lacrimile unui corigent.

Pe lemnul pararelelor s'au coborât două vrăbii: le-a uimit liniștea neobișnuită din iadul de altă dată. Ochii lor vii caută un fir de iarbă, o ramură de pom. Nu găsesc și se spăimântă și se cred prinse într'o colivie mare. Dar cerul albastru le dă de

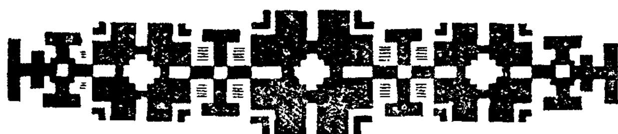
sus curaj şi ele sboară, îndemnate de cântecul unui cocoş din vecini.

In graba lor, n'au văzut o pradă: un gândac eşit de sub cerceeveaua ferestrei dela clasa a patra. A înegrit zidul ca un punct.

După o clipă de gândire, se suie cuminte pe câmpul neted al peretelui. Se opreşte la un geam deschis; se uită: odaia pedagogului. Inăuntru, linişte, cald, nimeni. Pe latura ferestrei, o carte poştală în culori: Stânci şi brazi şi o cădere de apă spumoasă din munţiii Rodnei. Dedesubt, rânduri scrise îngrijit, cu litere mici, rotunde: „De doi ani n'ai mai trecut graniţa. Ce pedeapsă pe tine, dragă frate, să păzeşti pensionul toată vara. Someşul a venit mare, caiişii s'au pârguit. Anişoara ţi-a învăţat numele şi te strigă prin casă toată ziua. Duminecă împlineşte anul".

In peretele din fund, harta Daciei luminată de soare în dreputl Tisei, veghează trist d'asupra unui pat mic de fer, cu drugii rari şi ruginiţi.

DOMNU DINCA

Pietriş înegrit, fum negru, ziduri negre... In fund, maldăre de cărbuni, gheenă uscată, fără foc, fără putere sub bolta depărtată a cerului, către care ţinteşte, drept, vârful coşului. Câteva traverse ruginite, şurupuri stricate, o roată de batoză, un drug îndoit, înroşesc pământul. Aici, numai când plouă mai zâmbeşte curtea. Cărbunele udat, aruncă sclipiri, oglindesc lumina oarbă de sus. Iarba, câmpul, munţii ce departe sunt! Dacă tot pământul ar fi aşa, cum ar trebuì închipuit iadul, atunci?... La poalele grămezei de cărbuni, un muşeţel rătăcit, unul singur, topaz pierdut în întuneric, creşte. Sămânţa a biruit pământul otrăvitor, a crescut printre tovarăşele moarte.

Speriat, cu petalele pline de funingene, veghiază 'ntre străini; bolnav uitat de rude în spital. Albina, care-i dă târcoale, mai rău îl turbură. Fluerul fabricei îl neliniştește, ca un vis rău.

Dela poartă, printre zăbrelele grilajului, poţi citì de departe: *Turnătorie... Atelierele;* iar la dreapta, la o casă mai mică, d'asupra uşei: *Biurou.* Aici se găseşte cel mai rău om din fabrică: contabilul. Il chiamă domnu Dincă, e gras, cam în vârstă, poartă un inel cu briliant, pantaloni cu genunchi, și tuşeşte până când se 'neacă. Nu fumează, nu bea, nu merge la teatru,, nu citeşte nimic. Adună la registre, vorbeşte puţin și schimbă lucrătorii, fără milă. Inaintea lui domnu Dincă n'are trecere niimeni. Nu ştii prin cine să pui o vorbă bună pe lângă dânsul. E singur, fără al noulea neam. Doar nevasta. Insă cine poate s'o vază? Nu se arată, nu primeşte oameni dela fabrică. E de familie, rudă cu stăpânul, şi tot dumneaei l'a făcut şii pe domnu Dincă aci contabil. Atâta se ştie că l'a luat de jos, din *proşti.*

Acum, în ziua de Inălţare, curtea fabricei e şi mai tristă. O singură clipă de viaţă, la marginea oraşului: un pui de maşină trece grăbit, ducând spre atelierele gărei două vagoane stricate.

Domnu Dinică e în biurou; stă de vorbă cu un prieten din copilărie, sosit de departe. Prietenul e guraliv îi zice pe nume, îl bate pe genuchi, îl apucă de guşe. Domnu Dincă nu prea e obişnuit cu de-astea: îşi tot face vânt şi râde mânzeşte.

Tăinuesc mereu. Priietenul îi povesteşte cum în colătoria lui s'a îndrăgostit de o străină şi a luat-o.

„Cum ştii, nu eram hotărât să mă'nsor. Cu inima însă nu te joci, Dincă dragă".

Urmează un basm de un ceas, în care ochii albaştrii, genele lungi, versurile, muzica, iizbesc din timp în timp urechea domnului Dincă şi-l fac să deà din cap, în semn că a înţeles. In urmă, se ridică şi el serios, — cam pe gânduri — închide uşa binişor, şi se apropie de prieten.

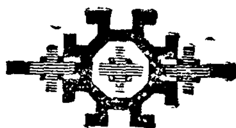
— Te pricep. Cu dragostea nu e de glumit... Eu unul, dacă nu ştiam să-mi pui frâu la timp, nu erà să fiu azi unde mă vezi şi ce mă vezi.

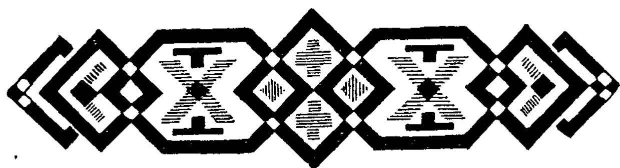
Apoi, cu un fel de spaimă 'n ochi, ascuţindu-şi glasul ca o femee, adaogă:

— Ce vrei? Mă orbise de tot!! O iubeam...

Şi, sub îndemnul amintirei, cu vorba lui cam întreruptă, contabilul fabricei scoate şi el la iveală unica iubire încolţită pe vremuri în inima lui pustie.

Şi nu ştiu cum, dar în haosul acela trist, ascultând glasu-i searbăd, cât e de greu — din fiinţa domnului Dincă, din condica unsuroasă de pe biurou, din lucrurile ce-l înconjoară — să poţi simţi căldura sărmanei iubiri, pe care o cântă, par'că, într'adins, ca s'o defaime. Atunci — de-ţi îndrepţi ochii afară, pe fereastră — prinzi tot rostul durerei muşeţelului singuratic, crescut în curtea mohorâtă a fabricei, la poalele grămezei de cărbuni.

LA NOUĂ ANI

Florea, omul dela şcoală, pus santinelă 'n poartă, ne făceà semn să plecăm înapoi, cei din clasa a doua *Domnu,* care nu lipsiise nici odată, nu veneà în dimineața aceea şi nici n'aveà să mai vie. Peste noapte, Dumnezeu se hotărâse să-l fure din ochii copiilor de pe pământ. O clipă, m'am crezut pe altă lume. Eram câți-và. Ne-am uitat unii la alții; apoi la Florea, drept în ochi. N'am înțeles nimic din ochii lui. Am întors capul spre strada goală şi dreaptă. Cei din urmă băieți piereau, unul câte unul, departe, la cotitură.

Mi-am strâns ghiozdanul bine la subțioară şi am pornit-o şi eu de-alungul ulu-

cilor vechi şi rare pe sub clăbucii mari de flori de liliac, ce răzbiseră prin toate colţurile. De două zile, un nor duşman plumbuise văzduhul peste tot. Casele, pomii, bisericile, aveau o înfăţişare străină, ştearsă, ca în vis. Zidurile albe se luminau ciudat; cele închise păreau şi mai mohorâte. Olanele de pe acoperişuri, firele de telegraf eşeau unul câte unul la iveală, mai lămurit, mai răsfirat decât în zilele celelalte de soare.

Când am plecat, parcă mi-a zis Florea:

— Să aduci garofiţe, domnule Titi; dacă au înflorit.

Nu înfloriseră şi mi-a părut rău.

Pe drum, aveam un singur gând: cum să-i spui mamii. Şi-mi repetam dinainte, încet vorbele.

De un lucru îmi erà teamă: să nu mă înece plânsul.

Şi m'am îmbărbătat singur, ca şi cum m'ar fi dojenit un altul:

— Ce? Nu ţi-e ruşine? Băiat mare, să plângi aşà!

Eu nu ştiam ce e pe acasă în zilele de lucru, la ceasul acela; mai ales pe aşà timp întunecos. Mi-au eşit înainte pernele albe şi plăpămile stacojii, scoase de mama la aer. Pe gardul mic al grădinei, întinse, covoarele, în fel de fel de feţe, ca la zece

Mai. Uşi, ferestre, deschise; *vraişte* peste tot. Şi nici ţipenie de om. Atât mi-ar fi trebuit, să nu fie mama acasă. Ma'ş fi speriat... Am găsit-o în cămară.

Cu ce ochi de groază s'a uitat la mine:

— Ce e? Ce ai?

Cu toate făgăduelile după drum, nu m'am ţinut de vorbă, nu mi-a fost ruşine. Băiat mare, a trebuit întâi să plâng frumos şi după aceea să-i spui înecat, pentruce ne vedem la aşà vreme nepotrivită.

Mi-a poruncit să nu mă duc *acolo* să fac bine să stau acasă. Apoi, m'a trimes în grădină, la joc.

M'am dus în chioşc.

De oamenii cari mor, citisem numai în cărţi.

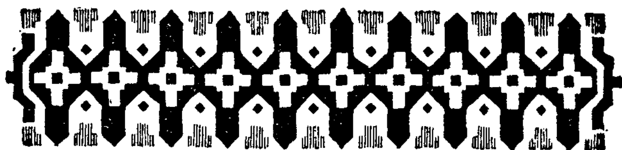
Dar să aflu de vre-unul de aproape, nici odată. *Domnu,* îmi da, cel dintâi acest prilej de durere nouă. Bietul om! Cu două zile mai 'nainte mângăiase pe cap pe doi inşi, fiind-că i-au spus bine poezia. Lucru rar la el. Par'că presimţeà că n'o să ne mai vadă.

Mă sileam din răsputeri să-mi amintesc mai bine vorbele şi mişcările lui din urmă. Dar o ceaţă se lăsase înapoi şi ziua din ajun, atât de apropiată, fugise par'că pe alt tărâm... O ceaţă supărătoare, ca şi vremea din dimineaţa aceea; căci dimineţile noroase de primăvară — când în-

floreşte liliacul — strâng inima; cele de toamnă — când îngălbenesc pomii — nu. Atât puteam să mai văz în acea clipă: chipul lui, un sfânt cu faţa senină, cu barba rară, neclintit între atâţia diavoli sburdalnici, stăpânind de pe catedră, cuminte ca un nuc bătrân şi umbros într'un ocean de grâu nebunatic, când îl mişcă jocul vântului, pe întinsul câmpului.

Apoi o căldură îmi învioră cu încetul trupul îngheţat de frică. Mi-adusei aminte că erà Vineri. Aveam lecţii grele în ziua aceea; aritmetica, geografia... Şi nu prea le învăţasem. Va să zică, puteam să lipsesc, fără să iau absenţe. Ce bine! A doua zi — Sâmbătă — aveam de scris o *grămadă*. De sigur însă că n'au să se ţie lecţii. Cu Duminică, fac — aşa dar — trei zile neaşteptate de vacanţă. Dintr'un condei! Pe urmă... cine o venì Luni în locul lui? Vreunul tînăr, sau bătrân? Bun, sau rău?... Un înger hain — fără îndoială — îmi trezeà gândurile, mă făceà să-mi viu în fire, să-mi dau din ce în ce mai desluşit seama că mă plimb prin chioşc, cu mâinile la spate, ca un bătrân, că mama a strâns covoarele de pe gard şi a închis ferestrele, că o să mă cheme la masă, că o să fiu liber 3 zile...

Nu mai puteam de bucurie.

ATENA

NUVELĂ

Lipsisem din Bucureşti doi-spre-zece ani. Plecasem aproape îndată după bacalaureat în străinătate. Pierdusem legăturile cu toţi prietenii şi colegii. Şi acum îi căutam prin cafenele, birturi, cluburi. Erà o adevărată bucurie se descoper la câte-o masă chipul vreunuia. Se vede că nu mă prea schimbasem. Mi-auzeam adese-ori numele pe neaşteptate: „Emil!"

Mă obicinuisem cu acest fel de revederi şi ziua când nu mi se întâmplau, îmi păreà o zi pierdută şi o încheiam cu un fel de tristeţă în inimă. Aşi fi vrut să nu se mai sfârşească numărul vechilor prieteni,

cari acum mi-se păreau cunoştinţe noi, preţioase, nişte adevărate descoperiri plăcute, bunuri îngropate de vremuri şi scoase la iveală din întâmplare.

Insă nimeni nu mi-a pricinuit o mai adâncă şi sinceră mulţumire, ca prietenul meu de şcoală Mircea Horia. Ne-am întâlnit într'un birt, la prânz. Fusese tovarăşul meu de bancă, de drum, de jocuri. In cei dintâi ani după plecarea mea, ne scrisesem. Apoi, fie medicina mea, fie avocatura lui, nu ştiu ce ne-a înstrăinat aşa. Ne-am perdut adresele, urma. N'am mai ştiut niimic unul de altul. Il găsii schimbat: fire albe, ici şi colo. Il lăsasem fără mustăţi. Acum, două accente circomflexe, puţin cărunte, îi adăposteau gura. Am râs mult de schimbarea noastră. Eu slăbisem. El se îngrăşease.

— Trăeşti bine — i-am zis. — Te-ai însurat?

Incepù să râză:

— Asta nu: Slavă Domnului!

Şi-şi făcu un început de cruce, în grabă. Apoi, urmară amintirile. Ne perindarăm prin minte viaţa la liceu, colegii, profesorii. Fie-care ne apăreà într'un colorit mai viu ca altă-dată. Unul pe altul ne ajutam întregind lucrurile uitate, râzând sau întristându-ne; şi aceasta ne măreà gustul

de vorbă, încingeà legăturile calde ale intimităţii noastre de odinioară.

După masă, îmi zise:

Dacă ai timp, vino să-mi vezi *palatul;* stau de nouă ani la aceeaşi gazdă, în aceeaşi odae, cu aceiaşi patru-zeci de lei pe lună chirie. Nu mi-am schimbat nimic din viaţa de student; nici birtul. Un singur lucru numai: mama nu mai îmi trimite nimic pe lună. Nu mai am nevoie.

Şedeà aproape: o casă de Bucureşti, galbenă, cu tencuiala ciupită, cu trei ferestre la drum, cu un felinar de gaz *aerian* la trotuar.

Am intrat înăuntru. Simţeai din aer, din lucruri, că intrai în odaia unui flăcău, deprins cu aceeaşi proprietăreasă veche, cu aceeaşi slujnică bătrână care nu-l îngrijeşte. In golul celor patru pereţi, un pat cu aşternutul făcut, o masă de nuc ovală; pe ea, o lampă şi un pahar pătat de lapte şi uitat acolo de dimineaţă. La dreapta uşei, o etageră neagră cu mai multe cărţi de drept pline de praf.

— Unde dai consultaţiile? l'am întrebat.

— In oraş. Am birou cu încă doi. Unul stă cu mine.

Şi-mi arătă odaia de alături. Apoi se apropie binişor de urechea mea şi-mi soptì zâmbind:

— Un nătărău.

Mă uitai întrebător:

— De ce?

— E o fiinţă ciudată; un om foarte bun şi foarte rău în acelaş timp. Dacă vrei, pot să-ţi povestesc. Haidem în camera lui.

Trecurăm. Erà mai bine acolo, mai curat. Mă aşezai pe un divan, Prietenul meu se apropie cu scaunul şi începù:

„Il chiamă Octav. L'am cunoscut în facultate. Mă deprinsesem din internat cu tovărăşia oamenilor. Mi-ar fi fost urât singur la gazdă. Imi trebuià un prieten cu o fire blajină, iertătoare. Pe mine mă ştii, nu sunt rău, dar cam supărăcios. Pentru cine mă cunoaşte deaproape însă, nu e primejdie; se deprinde lesne. Octav erà tocmai omul. Poţi să-l întorci cum vrei, să glumeşti cu el cât vrei, să-l scoli din somn la ori-ce ceas din noapte, să-l duci la plimbare, la petrecere, la o nenorocire, la ori-ce. Nu cârteşte. Aşa a fost tot-deauna, şi aşa e şi azi. Trei ani am dus împreună o viaţă ideală. După trei ani însă, a căzut la un păcat, la o slăbiciune de care nu-l mai poţi desbrăcà cu nimic; dacă n'ar aveà asta...

— Ce face? Bea? îl întrerupsei eu.

— Nu. Mai rău.

— Joacă la club...? Fură?

— A, nu, nu, nu.

— Atunci?

— Se 'nsoară, dragul meu. In cinci ani s'a însurat de trei ori, s'a despărţit de două ori. Mi-a plecat şi mi-a venit din şi în odaia asta de trei ori. Şi când te gândeşti că în anul dintâi omul acesta care nu ese din cuvântul meu, care mă iubeşte ca pe un frate, şi care mă respectă, în primul an — bine înţeles ca să-mi fie pe plac — mă îndeamnă într'o seară să ne facem jurământul solemn unul altuia, că nu ne vom însurà nici odată, pentru că vede şi el că însurătoarea e o nenorocire, un cataclizm, o pacoste, tot ce e mai rău. L'am socotit de bună credinţă deşi pe oamenii ăştia cari dau arvună de făgădueli, şi jurăminte nu prea îi iau în serios. Nu ştiu cum, însă actul lui mi-a plăcut: pe câtă groază am de viaţa caznică, pe atât mi-e de urâtă singurătatea desăvârşită. Mulţumirea mea, e să se găsească lângă mine un prieten bun, un frate de care să nu mă despart — de se va puteà — nici odată. E singura fericire pe care am visat-o. Şi amicul Octav m'a înşelat făcându-mă să cred că şi el e de aceeaşi părere. S'a ţinut de vorbă vre-o doi ani. Intr'o bună dimineaţă, îl văd că-mi arată un inel: se logodise. Când, cum şi unde o cunoscuse, e şi acum o taină

pentru mine. Nu mi-a spus-o, nu l'am descusut. Ii e însă o frică de mine, ca un copil. Atât am auzit de la proprietăreasă, că o cocoană bătrână veneà în lipsa mea pe aici şi vorbià cu dânsul. Desigur, peţitoarea. După şease luni, s'a despărţit: îl lăsà dânsa. Să-l fi văzut ce cap de circ aveà în seara dintâi când a venit să-mi spue că-şi reià odaia. Şi-a dat jos din birje cufărul şi două geamantane; apoi s'a trântit pe patul meu ca o bombă şi a oftat. Am râs, am râs, am râs. Trei luni a durat procesul. Il bătuse nevasta: atât am aflat, tot dela gazdă. El nu mi-a spus nimic; sau mai bine mi-a zis că de astădată să-l spânzur dacă va mai face aşa greşeală. După un an iar s'a însurat, cu o fată căreia îi plăceà dansul şi care s'a grăbit să-l răcească şi să-l lase văduv. Pe aceasta a iubit-o, mi-a spus. Insă *fatalitatea, destinul, când îi e omului scris* şi altele...

„Il credeam vindecat. Acum doi ani face cunoştinţă cu o văduvă, într'o familie la un joc de cărţi. Il prinde în capcană şi'l face să-i ceară mâna. Să nu crezi că de rândul acela a mai cutezat să-mi vorbească, mi-a scris:

„Mirceo dragă, ce vei fi zicând tu de mine?“ Aşà începeà. Ce erà să mai zic? Ajunsese să-mi fie milă. M'am dus la nuntă...

De vr'o zece luni iar e singur: l'a bătut și asta. Se zice că a bănuit-o de necinste, a urmărit-o, s'a încredințat de adevăr, şi în loc să o bată el, s'a întâmplat din potrivă. In scurt, vezi tu cufărul şi geamantanele de colo? Pentru mine aceste trei averi ale lui Octav au ajuns ca nişte păsări călătoare, pe care prietenul meu le ia şi le aduce la răstimpuri aproape regulate.

— Şi nu ia-i găsit leacul? Intrebai eu pe Mircea.

— Nu încă. Adică nici n'am prea încercat. Mie mi-se pare o slăbiciune de care nu se poate vindecà. Trebuie să aibă un colţ stricat în creer.

Prietenul meu tăcu o clipă. Apoi urmă: Ceea-ce e frumos, e că am ajuns să-l ghicesc după chip şi după mişcări. Şi când umblă să se însoare, și când e să se despartă, capată aceaşi faţă umilită și lingușitoare de căţeluş pe care l'ai bătut. In amândouă împrejurările, îl cuprinde un fel de teamă, își pierde cumpătul, și-i trebue negreşit sprijinul sufletesc al prietenilor, adică al pretenului, căci nu mă are decât pe mine. In starea aceasta m'ar însoţì şi în iad. Cum scapă de sub una din aceste griji, prinde aripi, fuge pe străzi, pe sălile tribunalului, îl vezi când ici când colo, cu

gândul în altă parte, plin de bună voinţă, vesel, iute ca un ied sălbatec.

„Acum de vre-o câte-va săptămâni, iarăşi simt aerul apăsând: ar fi frumos să-l văz şi la a patra. Doamne, dar cum face de le găseşte? E peste putinţă să nu le caute. Şi să-l auzi cum se jură că i-a venit năpasta pe negândite... Azi a lipsit dela prânz; aseară de asemenea. Aşi puteà să-mi pui capul că nu mă înşel".

Se înserase. Tocmai ne pregăteam de plecare, când tramwaiul se oprì în dreptul porţei.

— A, uite-l!

Şi Mircea îl strigă pe nume: „Octav!"

Erà înalt, slab, cam bălan, cu o barbă mică gălbue, tăiată ascuţit. Făcurăm cunoştinţă şi Mircea vru să-l ia cu noi în oraş. Dar el se împotrivì:

Iertaţi-mă... Eu am cevà de scris. Mircea se pornì pe râs:

— Ceva de scris? zise el. Haidem şi noi înăuntru.

Şi mă trase de braţ.

După-ce închise uşa cu oarecare îngrijire, Mircea se oprì drept în faţa amicului său:

- Unde mi-ai fost eri şi azi la masă?

— In oraş; unde să fiu? Am mâncat la alte birturi, cu nişte clienţi.

Mă uitam la el. D'abia îmi stăpâneam râsul. Se îngălbenise.

Fără să mai zică o vorbă, Mircea începù să-i pipăe buzunarele. El se apără și vru să-l respingă. Mircea însă îl apucă zdravăn de mâni, și după două învârtituri de vals prin odae, îl trântì pe divan. Aci fu o luptă crâncenă. Se vedeà bine că bietul Octav n'o să se poată împotrivì multă vreme. Il doborà mai cu șeamă râsul. Râdeà cu lacrămi ca un copil căruia vrei să-i smulgi cu sila o jucărie furată. Mă uitam cu milă la jacheta lui neagră mototolită din pricina trântelelor,

In sfârșit dintr'un buzunar Mircea izbutì să-i scoață un lucru mic, strălucitor: o verighetă.

— Te-am prins, hoțule!

Și se apropie de lampă. Apoi roșu la față, gâfâind de osteneală, citì rar și tare numele săpat înăuntrul inelului:

„Atena Popescu!!... A' patra, domnilor!!"

Și ridică în sus — cu triumf — patru degete.

IN RAI

Plapomă de mătase. Polog la pat. In perete, un tablou cu orizontul mare, câmp după câmp, sfârşind într'o dungă alburie, ca oceanul. Pe jos curat. Lucruri puţine, dar bine orânduite, răspândind un aer întăritor, plin de sănătate; ca aerul de munte. Şi peste toate o să fie, de acuma, dânsul, rege. Inălţare neaşteptată! Rostogolire de întâmplări ciudate, ca în visuri! Cearta cu mama lui... Cu mama? A, da... şi cu surorile chiar. Până şi pe cea mai mică a speriat-o, când s'a răstit la ea odată: Ieşi! — Şi ce! dacă e singurul băiat în casă, pentru ele a muncit? Ca să le fie rob? N'au pensie? Vor gineri? De unde să-i scoată el? Le-a adus destui băeţi; la ei în

casă par'că era conservator: unul cu vioara, altul cu flautul, alții din gură... Ce strică el dacă nu le-a cerut nici unul?... Şi pentru asta să-i pue piedici?... Să-i pretindă să le rămâe în casă drept sprijin, drept tată? A, dar nu, nu poate să uite cum i-au strigat: „Nemernicule, te uiți la o babă!!"... Necazul le-a orbit, le-a făcut să nu mai știe ce spun. — Aseară a sfârșit pentru totdeauna cu *dumnealor*. La urmă, când s'au încredințat că nu mai e glumă, trecuseră la jale. Plângeau. Da. Prea târziu. Să se învețe minte... Auzi? Babă?

Cu două degete își apasă ochii în locul pe unde pornesc lacrămile. Apasă cu putere, într'adins ca să-l doară; strânge pleoapele, apoi le desface mari, mari de tot, și se uită din nou împrejur.

Regina doarme alături, liniștită. Il întrece cu douăzeci de ani. La colțul gurei, câteva cute ușoare, ca un mănuchi de raze, povestesc amar un îndepărtat trecut. El le vede și ar vreà să-și întoarcă ochii de acolo; dar dânșii cad mereu pe ele. Se teme să nu-l prindă. I-ar fi așa de greu să simtă ea, ce văd ochii lui acum. Poate să preface că doarme, numai așa, ca să-l pândească. Femeile sunt șirete. Cine le pricepe? Doamne, și de când se uită, ca un speriat! Mai mare rușinea..., Şi, într'o clipită, o să-

rută uşor pe buze, tocmai fiindcă la buze se uitase mai bănuitor, mai îndoit. Şi o deşteaptă...

Jos, lângă peretele din faţă, un mosafir străin pentru lucrurile din odae: cufărul lui, avutul lui, smuls din casa părintească prin ceartă şi blestem. E întâiul lucru, cumpărat cu bani din întâia leafă, când s'a văzut scăpat de necazuri. Cufăr ieftin: nouă lei şi ceva. Acum îi iese ieftinătatea prin pânză, care s'a zdrenţuit pe ici pe colo şi-l face să rânjească la lucrurile din casă ca un cerşetor smintit. Aseară, la lumina candelii, păreà mai de omenie. Acum însă valurile zilei, ce a năpădit pe fereastra aceea mare dela catul al doilea, îi dau pe faţă arama, fără milă. Par'că tot simte un colţ de acasă, o urmă de nelinişte, grija de a se vedeà chemat la o datorie părăsită.

Cum l'ar da afară! Dar dânsa l'a deschis şi scotoceşte înăuntru. Un rând de haine, un palton vechi, câteva rufe cusute de surori, es una după alta, ca din pălăria unui scamator. Ea le ia, întinde mâna cu fiecare în aer şi le cântăreşte de departe.

— Cum sunteţi voi, bărbaţii, nepăsători în ale îmbrăcăminţii...

Numai atâta ai?

Apoi duce cufărul gol în sală, se întoarce,

deschide dulapul cu oglindă, şi averea lui grosolană umple binişor micile goluri alături de lucrurile ei scăldate în panglici şi parfumuri.

El nu-şi mai ia ochii de pe mişcările ei. O vede alergând, muncind, obosindu-se pentru dânsul. Nu știe ce să-i zică, cum s'o oprească.

Din fundul unei cutii, a scos un pachet mare și i-l aduce la pat: o bucată grea de pânză de olandă. E a lui, pentru el. Şi au să mai urmeze şi altele.

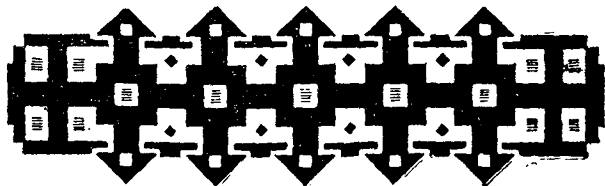
Il lasă singur să se bucure, să cerceteze, să vadă cât e de scumpă. Ea trece dincolo ca să pregătească ceaiul.

El rămâne cu bucata de pânză pe plapămă. Cu o mână îi pipăe răceala. Cu cealaltă adusă sub cap, se pierde în gânduri, cătând cu ochii spre fereastră, prin care vede numai cerul şi o cruce de biserică.

O duioşie neînțeleasă îl coprinde. Par'că i-ar povestì cineva la ureche o întâmplare caldă, ca să-l facă să plângă.

„Ce femee de ispravă!!"...

OSTROVUL FLORILOR

În mijlocul Oceanului, departe de continente, stà ascuns ostrovul florilor. Cine i-a dat acest nume nu l'a cunoscut bine, căci pe ostrovul florilor creșteà numai un fel de floare: iasomie. Erau crânguri nesfârşite, poteci care se pierdeau în iasomie. Nici un om, nici o viețuitoare în această insulă minunată, afară doar de colibrii, de papagali, ce stau pitiți prin desişuri. Ostrovul erà veșnic tăcut și înflorit. O floare nu se scuturà până ce nu creșteà alta în loc; iar vântul duceà departe pe ocean, parfumul iasomiei, și călătorii se minunau de astă adiere parfumată şi mulţi au crezut că pe acolo cerul e mai aproape de pământ și că în partea aceea de cer se află raiul.

Multă vreme insula a stat nedescoperită. Uneori, în timpuri liniştite, se zărea de pe corabie, o clipire albă pe luciul mărei, dar toţi credeau că sunt jocuri de ale apei sau vre-o pasăre, odihnindu-se pe Ocean, căci insula florilor era mică de'i dai ocol într'un ceas de două ori.

Intr'o zi, o corabie se scufundă în apropiere, şi din toţi călătorii, un copil fiul unui pescar din Sicilia, scăpă cu viaţă, ca printr'o minune, ţinându-se de-o bârnă ce plutea pe apă, care'l duse din val în val la ţărmul insulei. Era cel d'întâi pas de om pe ostrovul florilor. La început, parfumul iasomiei, prea tare, ameţi pe copil, care leşină pe un covor de petale scuturate. Intr'un târziu un val puternic izbind ţărmul, îl atinse şi-i răcorì fruntea, şi Faustino, căci astfel îl chemà, se deşteptă ca dintr'un somn adânc. Plânse la 'nceput, şi strigă pe nume pe tatăl său Domenico, pe mama sa Fioreta. Zadarnic însă, căci papagalii din apropiere îi batjocoreau plânsul şi durerea şi repetau nemiloşi din frunzişuri: Tomenico! Ioreta...

Intr'un desag ce aveà după gât, Faustino adună scoici, pentru ca să aibă de mâncare. Apoi se hotărî să înainteze în insulă, ca să caute un pârâiaş cu apă dulce, căci se prigoreà de sete. Işi făcù drum prin ia-

somie, călcând cu frică să nu se ivească dintre flori vre-o şopîrlă, vre-o viperă, sau vre-o altă lighioană veninoasă. Intr'un loc simţì că picioarele 'i ating pământ umed: se oprì şi ascultă. In apropiere se auzeà murmurul unui isvor curgând grăbit. Se luă după sgomot, şi dete de un pârâiaş limpede ca lacrima, îngust, sburdalnic şi şerpuitor ca o fâşie de argint, pe care ar târâ-o în fuga mare, un copil neaştâmpărat. Faustino băù cu poftă şi'şi simţì inima la loc. Apoi se uită împrejur; de toate părţile flori albe; sus, cerul turburiu, cum e cerul ades pe mare; iar departe, oceanul, pustiu şi aprins ca un jeratec, de roşeaţa soarelui ce apuneà.

Faustino, cuprins de dor, vru iarăşi să plângă; dar simţì că e de prisos, şi atunci îşi luă fluerul, pe care-l purtà mereu la cingătoare, şi cântă o romanţă de mare, auzită dela nişte pescari tarentini. Văzù însă că şi fluerul îl întristează; îl lăsă şi începù să culeagă flori, făcând buchete peste buchete, ca un meşter vechiu, cum făcuse într'o vreme din micşunele pe când erà în Sicilia şi le vindeà călătorilor, dimpreună cu alţi copii, pe la gări.

Tot culegând, se apropie din nou de ţărm şi văzând că noaptea se apropie, se gândì pentru întâia oară la ziua de mâine, la ce

va mâncà... Şi plângând adormì de oboscală şi se trezì tocmai în zori, când un colibri, sburând speriat, îi atinse fruntea cu aripile.

In insula florilor se mai petreceà însă o minune: zilele de acolo treceau ca clipele dela noi, iar anii ca zilele de aici. De ce? Pentru-că aşa e unde creşte numai iasomie, unde sboară numai colibri, şi unde, dacă 'ncerci să plângi, râd de tine papagalii şi'ţi fură dorul. Asemenea locuri sunt rare; şi Faustino rămăsese uimit văzând că a crescut în câteva zile şi că nu 'i-e foame niciodată. Căci am uitat să vă spun că în ostrovul florilor beţia parfumului de iasomie îţi potoleşte foamea, murmurul isvorului îţi fură dorul, legănatul valurilor te 'ndeamnă la cântat şi seninul cerului îţi înalţă mintea la Dumnezeu.

Faustino aveà o mângâere: Acolo sus, îi va întâlnì odată pe amândoi şi pe Domenico şi pe Fioreta.

Pe insulă erà primă-vară veşnică: un April, care nu plecà niciodată din iasomie.

Intr'o zi, îl încinse însă un dor nebun de lume. — Faustino erà acum mare şi ar fi vrut să-şi revadă Sicilia şi părinţii. — In aceiaşi noapte, un înger i se arătă în vis, şi'i spuse că Dumnezeu îi va împlini dorul.

— A doua zi, o barcă îl aşteptà la ţărm.

— El o mână departe, departe, până-ce insula îi părù ca o porumbiță ce plutea pe apă, până ce apoi pierì de tot. — O corabie ce trecea atunci, îl luă și-l redete țărei sale.

Lumea din sat se uità cu drag la Faustino, căci el vorbeà și simțeà altfel decât ceilalți. — In graiul lui, par'că se desprindeà cevà din frumusețea și din parfumul ostrovului florilor.

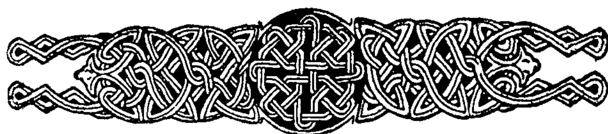
Cei cari îl ascultau povestind, rămâneau dornici să vadă așa insulă minunată, unde îți uiți de foame, unde murmurul apei îți fură dorul, legănatul valurilor te 'ndeamnă la cântat, și seninul cerului îți înalță mintea la Dumnezeu. — Dar lui Faustino, acest singur lucru îi erà acum peste putință: să le spuie încotro e insula. El însuși se 'ndoia că trăise într'însa; din potrivă; par'că insula trăise cândva de mult în sufletul lui, în visele lui de odinioară.

Incât, nimeni din țara aceea nu mai putù dà peste ostrovul florilor. Toți se mulțumeau cu poveștile lui Faustino și se mângâiau cu ele. — Și Faustino le spuneà frumos, ca pe niște cântece duioase, căci el crescuse în ținuturile poeziei, erà poet, simțeà altfel decât ceilalți, cari abià dacă aveau nițică iasomie ici colo prin ghivece.

Chiar după moarte'i, poveștile lui minu-

nate se istoriseau printre pescari, şi fiecare, auzindu-le, simţeà par'că mirosul insulei florilor, auzeà din depărtare murmurul pârâiaşului, îşi simţeà sufletul împăcat şi dorurile vindecate. — Işi uitau şi de foame şi de sete... Aşa de dibaci ştiu să ne poarte prin lumea de unde vin, prin lumea frumoasă a poeziei, poeţii adevăraţi!...

BUNICA

Bunico, ia vezi bunico ce lan frumos de grâu! Bunico, uită-te ce pădure!... A, ce de vițe, bunico! Ce copac singuratic în câmpie!

Şi trenul fuge... şi atâtea minuni se ivesc şi pier ca visele şi el le fură cu ochii şi le împarte cu tovarăşa sa de drum, cu bunica.

Bunica! E tot ce i-a mai rămas pe lume. Şi el e mic, numai de opt ani, și așezat ca un om mare.

— Pe mama am iubit-o — se plânge dânsul — şi s'a bolnăvit şi Dumnezeu mi-a luat-o. Pe tata, tot aşa... Mi-a rămas doar bunica... Pe ea n'am s'o las să moară; o îngrijesc eu, eu cu mâna mea..."

In tren, ține sticlele ei cu doctorii la

dânsul; o întreabă dacă se simte mai bine; îi alege locul cel mai bun şi o face să petreacă, arătându-i pe fereastră toate minunile.

Apoi, cade pe gânduri, cu ochii spre cer; îşi uită poate o clipă de bunica (şi par'că ar dormi... dar se stăpâneşte, veghiază...

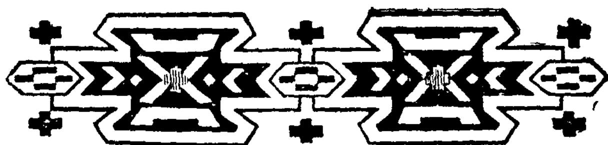
La o staţie, se sue o familie. Sunt atâţia copii! Ochii lui se îndreaptă acum spre banca acestora: au fel-de-fel de jucării. Aşa păpuşi mari cum nu mai văzuse niciodată. Copii îi fac semn să vie la ei; îi arată jucăriile şi-l ispitesc. El se duce, prietenia se leagă repede. Atâtea jucării, atâtea glume, l'au absorbit de tot. Ş'a înveselit la faţă, vorbeşte, râde...; dar, de odată îşi aduce aminte de bunica.

Intr'o clipă, e iarăşi lângă dânsa, devenit acelaş, serios şi îngrijat ca mai 'nainte.

Cercetează mâinile bătrânei, se uită în ochii ei cu teamă şi o întreabă încetişor.

— Ai căldură bunico? Te mai îneacă tusea?...

D A N S A

Și acum vine să petreacă sărbătorile cu dânșii... O adevărată minune. Ce Crăciun frumos au să facă și cu *nenea!*

Dar bătrâna? — Se închină mereu, căutând spre cer:

„Doamne, dă-i gândul bun... să nu se mai întoarcă și acum din cale. Mi se pare o mie de veacuri până să-l văz. — Băiatul mamii!"

De bucurie, a și uitat că de dimineață îl blestemase:

„Auzi d-ta, doi ani de zile să nu-i mai calce piciorul pe aici! Ticălosul!... Numai noi știm — mamele — cât chin, câtă muncă până-i creștem. N'ar fi vrednici nici să ne treacă pe dinainte... Dar de unde vor să auză măcar?... I-am dat viața, m'am

canonit; Dumnezeu știe câte nopți am veghiat la patul lui! Ba că a tresărit, ba mi s'a părut că-l aud gemând. A, să-i schimb compresele, să-i dau doftoria; să văd de s'a răcorit sau de-i dogoresc obrajii... Câtă bătae de cap, câtă osteneală... Și când te gândești pentru cine am făcut toate astea? Pentru cine l'am scos din necazuri! Pentru o destrăbălată, pentru o baborniță, care-i mănâncă tinerețele! -- Câtă grije, câtă amărăciune, cât rău ne-a făcut nouă femeea asta... mă mir, cum de o mai rabdă Dumnezeu!... Cum de nu o ajung blestemele mele? Că se zice, de, că blestemul părinților e rău, te-ajunge și pe lumea cealaltă..."

Povestea e simplă:

Câțiva ani înainte, băiatul cel mare, Petre, luând o slujbă, plecase la București. După moartea tatălui, în el rămăsese nădejdea casei. Și erau destule guri: Florica, fată de măritat; Traian, băiat mare: învăță la giumnaziu, rupeà ghete, cărți, haine; apoi trei mai mici, Georgică, Mitică și Anicuța. Unde mai pui pe bunica, bătrână de nouăzeci de ani, damblagioaică, mestecând în sec, în fundul unui pat, într'un iatac întunecos plin de gutui și cu miros de mucigaiu; și tot mai erau: Virginia, rudenie de departe, orfană luată de milă în familie: cu obrazul drept paralizat, vorbind

bâlbâit, veşnic clipind din ochi. — In sfârşit, Marghioala, credincioasa casei, rămăşiţă de pe vremuri, slugă fără leafă, menită să-şi sfârşească aici cariera. Şi Marghioala nu erà numai singură; aveà păcatul ei: o turmă întreagă de câini şi de pisici, de care erà nedespărţită: Bubi, Neagu, Azor, Miţa, Matei, suflete şi ele cu nas, cu gură, cu foame, cu sete, cu pretenţii poate.

O adevărată povară şi numai o singură putere: Petre.

La Bucureşti cunoscù lume. Băiat voinic, frumos, dar sărac, căzù uşor în mreje. Şi se simţì mândru de înălţare, uitând în întâia orbire că regina visurilor era o bătrână, care ar fi putut să-i fie mamă. Ce-i păsà? De acum încolo, adio griji. — In schimb, mese bogate, ceaiuri şi lichioruri, covoare de Persia, teatru, muscali, bani totdeauna, lux.

Şi nu-şi uită de ai lui... Le trimeteà şi lor, mai ales la început. — Când află însă muma, rămase trăsnită:

— Auzi, spurcatul?...

Şi d'abia îl aşteptà. — Se pregăteà în fel de fel de chipuri cum să-i zică, ce vorbe grele să întrebuinţeze, ca să simtă, să-l usture...

Dar când îl văzù, — de bucurie — cătă şi nu găsì decât mângâere. Ce vrei? erà

băiatul cel mai mare, stâlpul casei, nenea, de care tremurau şi Anicuţa şi Mitică şi Georgică şi câinii şi pisicile. Se uitau în gura lui, ca la un Dumnezeu. Să se fi încruntat nenea niţel şi ar fi intrat cu toţii în pământ... Dar să se fi răstit?... Doamne!...

Atâta îndrăznì bătrâna să-i zică într'un rând când voind să-l sărute, el se smulse cam cu sila:

— De, lasă, mamă, că doar eşti învăţat cu sărutatul bătrânelor... Cel puţin pe al meu primeşte-l mai cu drag... E dela mamă...

De atunci, doi ani de zile n'a mai dat pe acasă. — Şi bătrâna se tot plângeà:

— Auzi Dumneata, Petrică, stâlpul casei!...

Zilnic blestemà:

— Cum de o mai rabdă Dumnezeu?... Cum?... Cum?...

Ba încă dela o vreme par'că îi şi uitase. Ajutorul le veneà mai rar. Florica, biata fată, coseà şi croià pe capete; dar de unde să poţi răzbì cu două mâini atâta leotă?

Azor începuse să urle noaptea.

— De capu-ţi, potae! O să te dăm la hingheri...

Aflase şi mahalaua:

„Biata coana Manda, ce parte avù de fii-su! S'a ales un stricat şi jumătate; —

cel puțin de ar aveà noroc de ăi mici... Auzi soro? Zice că s'a înhăitat la București cu o macaroană d'alea, cu un fel de marchiză stravagantă, cam ti-tiu! Doamne ferește și pe ăl mai dușman!..."

Și acum, în ajunul Crăciunului, n'aveau nici foc în sobă. Traian vârât în mantaua lui veche, cu șapca de licean pe cap, cu nasul vânăt, se jucà la fereastră, lipind un ban sârbesc pe florile de ghiață. Prin ochiurile făcute, se zăriau fulgii mari, aproape niște cocoloașe, căzând grei afară: —și liniștea îngropà din ce în ce mai adânc sgomotul. Georgică, Mitică și Anicuța, mici cum erau, încăpuseră câte-și trei în blana bunichii; și ce chef făceau acolo! Bubi erà între dânșii; cu cât îl strângeau mai rău de coadă, cu atât mârâià mai tare; dar nu-i mușcà; erà înțelept; își cunoșteà tovarășii. — Florica citeà tare un „Univers" vechiu, plimbându-se prin odae. — Virginia se uità la toți, prostită. — Din când în când mormăià ceva neînțeles în potriva gălăgiei copiilor. — Obrazul drept, cu ochi cu tot, aveà tresăriri nervoase: mișcări de iepure. — Din fundul iatacului se auzeà oftatul bunichii, lung și greoi, ca iarna: „Ah, aah!..." Și aerul neprimenit păstrà mirosul acru, sărăcăcios al cepei mâncate în ajun...

Coana Manda îşi frângeà mâinile în bucătărie. — Şi acolo cenuşa încremenise pe vatră.

— Ce zici, Marghioalo, n'ai nici o lăscae, soro? Măcar un leu, doi, de parale... că ţi i-oi plătì... Ce Dumnezeu faci tu cu banii?... Că, slavă Domnului, vecinii îţi tot dau când te las să le cari apă...

Marghioala oftă:

— Zău n'am, coniţă!...

— Lasă, că şi tu eşti o mână spartă...

Apoi eşì să vadă cine o chiamă.

Traian erà în uşe:

— Mamă, mamă... auzi... trece ăla cu covrigi... dă-mi cinci parale!...

Odată, singură în bucătărie, Marghioala încuiă uşa. — Apoi se apropiè de o ladă veche. — Scoase dela sân cheiţa şi descuè lacătul. — Pe capac, o solniţă veche, de lemn, cu resturi de sare negricioasă; la un colţ, o bucată de slănină râncedă. Marghioala le dete la o parte. — Mai 'nainte de a deschide o înecă o tuse răguşită, apoi ridică încet capacul: — Din năuntru eşì un miros de rufe vechi, purtate. Şi erau atâtea: rochi de stambă, tălii rupte, de ale cocoanei... „Ce de ţoale!" îşi zise ea; şi începù să le scoată. Tocmai din fund de tot apucă un ciorap negru, de lână, înodat de trei ori. — Din el scoase o batistă, în

colţul căreia stà ascuns un fişic de bani, averea ei, comoara ei, economiile ei de douăzeci de ani: opt lei... Patru-zeci de bani pe an... Se uită împrejur, neliniştită. Des prinse tremurând doi lei și puse restul la loc. Apoi se duse să-și caute stăpâna, pregătindu-și în gând discursul — plin de jurăminte — cu care aveà să-și apere împrumutul.

Dar în casă îi găsì pe toţi jucând de bucurie.

— Mamă Marghiolă, vine nenea, vine nenea. Diseară!... Ne-a trimes bani două sute de lei... şi un car cu lemne... şi nişte pachete cu cozonaci... Face cu noi Crăciunul... ce bine-mi pare!...

Veselia sgomotoasă ţinù puţin. — Când sosì Petre, se schimbă într'o veselie potolită, ascunsă. — Toţi se uitau lung la el, mai ales cei mici, pentru care erà pe jumătate străin. — Iar el treceà grăbit dela unul la altul: „Ce face tu, urâtule?... Dar tu, mielule?... Dar tu, purceluşule?... Picii lui nen'su, cum au crescut ei!..."

Numai Florica îndrăsnì mai mult. — Se apropie de el şi-l mirosì pe umăr:

— Bre, nene, ce parfumat eşti! Miroşi a livănţică... Ai primit *poştala* mea, cu vederi, scrisă cu creonu?

Seara pretextă că are treabă în oraş şi le zise să nu-l aştepte la masă.

— Mai ales ştii, mamă, că sunt certat cu postul.

Atâţia câini, mirosul înăbuşit de ceapă, zgomotul şi îmbrăcămintea sărăcăcioasă a copiilor, Marghioala, oftatul bunichii, întreg decorul par'că-l goneau. Simţià nevoie de aer. Se desvăţase.

— Lasă; mâine facem Crăciunul cu toţii...

Apoi, încet la ureche, fetei:

— Florico, vezi tu de mai aeriseşte niţel casa... O să vă îmbolnăviţi...

La masă erau de toate. Aşa Crăciun bogat de mult nu văzuseră: şuncă, parizer, cartaboşi, purcel fript, vin roşu; până şi bunica fusese adusă, spre marea nemulţumire a copiilor. Aşa ceruse nenea.

Nenea însă e stângaciu de tot. Simte că e socotit ca un străin. Vorbeşte rar, mai mult mănâncă. Se fac pauze mari de tăcere. Şi totuşi se şileşte să fie prietenos. Dela el se aşteaptă tot îndemnul la vorbă, toate noutăţile. — Povesteà lor, a celor de acasă fusese scurtă: Sărăcie şi necazuri: se încheiase repede. — A, din parte-i ar fi avut el să le spuie multe şi ce n'ar fi dat ele, — coana Manda şi Florica — să le afle, să le ştie!...

Atât, doar îndrăznì să-l întrebe:

— Ai fost sănătos maică?

— Da, mamă...

Toată noaptea nu dormise, mulţumind icoanelor lui Sf. Nicolae şi Maicii Domnului, că i l-au ţinut sănătos. — Şi ce grije avusese să nu se stingă candèla! In sfârşit Petre găsì cevà de spus. Se întoarse spre Florica, şi, cătând drept în ochii ei albaştri:

— Ei, dar tu? Când ne faci o nuntă? N'a venit nimeni, nici un flăcăiaş până acum?

Fata roşie, se trântì pe scaun, prefăcându-se mânioasă:

— Zău, nene... şi Dumneata!...

— Ce zici, mamă, n'ar fi vremea?

— Ba eu cred că a început chiar să treacă... O năzuroasă, dumneaei... Venise un om cum se cade, un băiat din mahala — îi zice Gheorghe — dulgher, cu părăluţe, cu prăvălioara lui...

— Ei şi?

— Cine a putut să se apropie de dânsa?... Când s'a răstit la mine odată. „Da ce, mamă, să iau pe ciupitul ăla?... Cu pantalonii creţi?"... Apoi draga mea, — i-am zis — aşteaptă tu mult şi bine — că ăl neciupit, ăl frumos, ăl cu pantaloni strimţi nu se uită el la d-al de tine. — Uite, să ţi-o spui: I-a căzut cu tronc, unu, Mihăescu, elev de administraţie, d'ăla cu fireturi albe. — Bun băiat, n'am ce zice: dar cere

zestre; nu mi-a spus mie Ienăchioaia... a lui Ienache? fără cinci sute de franci nu se însoară... De unde să-i dăm noi douăzeci și cinci de poli?... I-o fi plăcând ei vătraiul, dar vezi, costă scump...

— Cinci sute de franci... cam mult... să ne mai gândim... zise Petre.

Fata nu mai aveà astâmpăr de rușine, Se așezà mereu pe scaun și tot nu-și găseà locul. La urmă își făcù de lucru: luă cana și începù să toarne vin la toți.

Coana Manda ridică paharul:

— Petrică, maică, la mulți ani! — Dumnezeu să te norocească, să-ți ajute după inima ta bună...

Atât. — Par'că ar fi vrut să mai zică cevà, dar se stăpânì.

Toți ridicaseră paharele:

— Să trăești, nene; să trăești nenicule!

- Inchină și cu mine!

— Și cu mine!

— Și cu mine...

— Cu mine n'ai ciocnit!

Se făcuse atâta zgomot. — Până și Virginia râdeà, clipind mereu din ochi, mișcând într'una obrazul prins de spasmuri. Bunica se uità la toți aiurită. — Ochii ei pământii obosiseră să mai prindă și să priceapă fericirea atâtor odrasle.

Coana Manda însă nu sfârșise. — Da

semn de nerăbdare, se vedeà bine că o roade să mai zică ceva. — Şi zise cam cu sfială:

— Petrică... să trăească şi... Dânsa... că — să nu mânii pe Dumnezeu —, e bună; de pe urma dânşii, dacă e vorba, mâncăm azi, — în sărbători, o pâine...

Bătrâna vorbise cu noduri, pe jumătate înecată. Nimeni nu îndrăznì să pue mâna pe pahar, — toţi aşteptau să vadă ce face nenea. — Nenea însă, ţineà ochii în jos. Cea din urmă vorbă, răsunase trist, ca o dojană: „o pâine"...

Atunci simţì ea cum i-se urcă sângele în cap.

— Am făcut prostie. — Mai bine tăceam. Ia uite-l cum a îngălbenit!...

Şi se bătù uşor, pe furiş, cu palma peste gură, căci i se păruse că cinevà o întreabă la ureche încet, dar amarnic de o secà în suflet:

— Ce-ai făcut?.. E păcat... La aşa zi!.. Nu te gândeşti?.. Ai fată mare...

EMMA

Conu Costache Oprişoiu aveà proprietăţile dumnealui, cucoană rea şi u un băiat sburdalnic. Şi i se păreà că toate merg de minune, pentru-că — cu firea lui, — nu puneà nimic la inimă... De-i sbierà coana Siţa, ca la o slugă el se făceà că n'o aude şi-şi vedeà înainte de flori, de cafea ori de porumbei; de veneà să-i spue că băiatul a mai făcut cutare ori cutare ispravă, conu Costache răspundeà nepăsător:

— Treaba dumitale, coană! ce-mi spui mie?....

Ar fi scos din sărite şi pe cel mai răbdător; dar mi-te pe coana Siţa, damă nervoasă şi guralivă din cale-afară.

Negreşit, şi unul şi altul îşi iubeà odorul, pentru-că numai pe el îl aveau. Dar, par'că erà o învoială făcută între ei, să-şi ascundă slăbiciunea şi să se 'nvinuiască unul pe altul de iubire. Une-ori la cafea, în pridvor, când erau numai amândoi şi Gheorghiţă se jucà pe departe în faţa casei, dânşii, privindu-i nebuniile, se uitau pe furiş unul la altul, şi când ochii li se 'ntâlneau din fugă, începeau să râdă surprinşi...

— Isprăvile dumitale, coană Siţo... Dumneata i-ai dat nas.

— Ba mătăluţă, coane Costache, de când ţi-ai depărtat mâna dela dânsul... Să ţi-o spun drept, mă lipseam. Bine a zis cine a zis, că, decât să faci copii la bătrâneţe, mai bine de loc.

Şi conul Costache îşi ţineà râsul de vorbele coanei Siţei, privind-o foarte ironic, ca pe un obiect de caraghioslâc nesecat. Iar coana Siţa, ofensată, nu găseà cuvânt mai aspru să-l insulte:

— Tontule! Hi, hi, hi,.. parc'aş fi aftoriţa dumitale...

Şi plecà dându-i cu tifla.

Conu Costache urmà să soarbă liniştit din cafea, păstrând încă, pe faţă, urme din furia râsului potolit; apoi se ridicà ameninţător, se sprijineà de gardul pridvorului,

ca un orator la tribună, și strigă de acolo spre maidan:

— Măăă, măă!...

Gheorghiță se oprià din joc, îl vedeà și fugià din ochii lui, să-și urmeze nebuniile în altă parte. Astfel crescù el mare, între porumbei și pomii altoiți, între amenințările lui conu Costache și cicăleala coanei Siței.

Câtă vreme băiatul fusese mic, conu Costache își rupsese destul palmele, pumnii și picioarele pe el. Nu-l cruțase, Doamne ferește. Și mai de frică, mai din vre-o pornire firească, copilul învățase carte și conu Costache, om chibzuitor, văzând că l'a pus pe calea adevărată și că fiul d-sale nu mai face la vârsta asta, de bătae, începù s'o mai rărească cu gimnastica și cu pâra pe la dascăli. Așà credeà dânsul că va impune smerenie sburdalnicului Gheorghiță, care, ghicind gândul tatălui, îl cultivà cu o șiretenie deosebită, pe când coana Sița, pentru care lucrurile și ființele luau cu greu o schimbare, — mai ales când erà vorba de Gheorghiță — da de ceasul morții, că a rămas numai în grija ei toată răspunderea creșterii băeatului; încât, îi pretindeà lucruri ce nu se mai potriveau acum cu vârsta lui: să nu-l prindă cu tutun, să

nu se întoarcă seara mai târziu de nouă, să nu-i aducă toţi stricaţii prin casă.

Pentru coana Siţa, toţi prietenii lui Gheorghiţă, buni şi răi, se numeau stricaţi: De unde l-ai mai pripăşit şi pe stricatul ăsta? Să nu-l mai prind p'aici că-i rup picioarele! A intrat cu galoşii în sală, mi-a murdărit preşul, mi-a scotocit pe masă. Aşà e când nu e bărbatul zdravăn la casa omului; să vie colea, să vă ia frumuşel de mână şi să vă deà în brânci pe amândoi.

Şi bietul Gheorghiţă tăceà înghiţând pentru că mai aveà un an până la bacalaureat şi pentru că-i spusese lui odată conu Costache, în taină, că de va izbutì, îl va trimete la învăţătură în străinătate.

Ciudat! Coana Siţa nu dăduse băeatului, în viaţa ei, măcar o palmă. Il cicălise însă totdeauna şi-l cicăleà şi acum, ca şi în trecut. Conu Costache, din potrivă: odinioară, îl bătuse mult; acum la mare, nici măcar nu-l mai dojeneà.

Bacalaureatul surprinse astfel pe băeat, tot copilăros. Totuşi, izbutì, vesel şi senin, ca şi cum ar fi luat un zmeu la încurcare; căci copilul erà uşurel, dar priceà lesne cartea şi nu se osteneà mult cu ea.

Cu asta îşi lăudà conu Costache băiatul la străini, căci văzuse el cam ce stofă pusese coana Siţa în Gheorghiţă.

Şi bătrânul se ţinù de vorbă, căci îi dete bani şi-l trimese la Paris. Din ziua aceea, grija lui pentru porumbei crescù mai mult pe coana Siţa o necăjeà mai puţin. Coana Siţa însă-şi par'că îşi potolise graiul. Adesea ori beau cafeaua, fără să scoată o vorbă. Se vedeà bine cum îi ardeà dorul de băeat. Totuşi, în scrisori erau amândoi solemni, sentenţioşi, gravi:

„Să nu aflu că risipeşti paralele, că te aduc îndărăt. Vezi-ţi de carte, băete, ca să ne putem bucurà şi noi. Mă-ta e cam supărată, căci a auzit că nu prea ai purtări frumoase. Adevărat să fie? Scrie-ne, ca să ne liniştim“.

Al tău părinte,
SERDAR CONSTANTIN K. OPRIŞOIU.

In fiecare an, veneà o lună de vacanţă. Băeatul erà gras, voios; se albise la faţă, prinsese o mustăcioară de drag şi erà deştept şi-i tăià gura în săbii şi pe româneşte şi pe franţuzeşte.

Conu Costache, plin de fericire, se uità la coana Siţa cu admiraţie: „Iţi seamănă. n'ai ce zice; Una e coana Siţa, zisă şi gură de Târgovişte şi unul e Gheorghiţă, zis şi Ghiţă, băeatul dumneaei..“

Coana Sița, în totdeauna ceremonioasă, se supărà de atingere:

— Costache o să mă scoți odată rău din răbdări cu copilăriile tale.

Conu Costache erà, însă, în culmea bucurii, își simțeà băiatul aproape, prindeà curaj și se aruncà la franțuzește, ca să vadă Gheorghiță că și el știe:

— Ce tot spui tu, ma chèr'Sițo: l'homme propon et Dieu dispon...

Iar coana Sița, puțin atinsă în lipsa dumneaei desăvârșită de cultură, răspundeà în batjocură, ca să-și ascundă umilința:

— Morbleò, Costache, ia mai las-o încurcată cu „pârlești nu pârlești...

Și Gheorghiță râdeà cu o poftă nespusă de acest teatrù gratis.

Acestea, în orele de veselie...

Dar, anii de învățătură sburară odată cu miișoarele cheltuite, după cumziceà și conu Costache.

„Să vedem acum ce procopseală".

Din zi în zi așteptau răspuns dela Gheorghiță, care trebuià să sosească. Erà prin Iulie și bătrânii ardeau de nerăbdare, pentru că în urmă voiau să plece cu toții la Arpatak și acolo să se fălească la lume, cu odrasla.

Dar, vorba lui conu Costache: „L'homme propon!" Intr'o dimineață, coana Sița intră la el, cu părul vâlvoi...

— Costache, Costache!!

— Ce e, omule?

— Ghiță e de două zile aici, dar nu îndrăsnește să vie; a tras la sor'mea Frosa, fin'că n'are curaj, Costache; că nu e singur, Costache...

— Cum? — tună conu Costache. — A venit cu vre-o coadă?

— Cu o șansonetă, Costache! Ne mănâncă fripți stricatul ăsta. Nici să nu cuteze să vie, că pui un picior în prag și-i strig: Să eși, să eși d'aci cu șoacăța și cu șansoneta, să te freci pe cap cu ea. Craiule și ingratule!... La șaitan! la amecance! nu aici.

Conu Costache se adâncise în gânduri. Se vedeà bine că de astădată erà scos din sărite, puțin.

— O să-l desmoștenesc și pace. Nici nu vreau să-l ascult. Asta i-a fost învățătura?

In acest timp, sosì servitoarea dela coana Frosa cu o scrisoare.

— Mașir de aici, fă! Nu ne trebue! — strigă coana Sița. — Te trimete cu scrisori, ai? Crede că ne momește?

Dar conu Costache o primì și luă scrisoarea...

— Așà te-am pomenit, Costăchel dragă: prost și tont:

— Ia taci, zise conu Costache, recăpă-

tând obicinuitu-i sânge rece. — Taci să vedem ce zice:

Scumpii mei părinți,

„N'am cuvinte ca să recurg cu destul curaj la bunătatea voastră și să vă cer mai întâi iertare pentru un pas pe care am fost silit să-l fac, după cum mi-a dictat inima și mai ales onoarea“.

— Fugi, Costache și nu mai cití că-mi vine rău! Auzi inimă! auzi de cine a prins *simbatie,* și vreà să-l primim cu ea în casă, nerușinatul?...

— Taci soro, că nu e așà terchea-berchea; auzi ce zice: că e familie de baron, și...

— Baroneasă d'ale scăpătate; să n'aud!

Și coana Sița se apărà cu mâna ca de o amenințare...

— In sfârșit, zice conu Costache, hotărât, lasă că mă duc eu acolo să vorbesc cu el.

— Păi firește; trebue să te duci d-ta ca bărbat, dar vezi de fii iar moale și să-mi vii cu ei pe cap, că vă iau pe toți la goană.

Coana Sița se mai potolì, căci văzù pe conu Costache întinzând ceremonios mâna spre dulap, unde erà cutia cu jobenul. — Afacerea erà deci gravă.

Când îi văzù căpul perdut pe jumătate sub bordurile late ale jobenului, care-i veneà destul de larg, coana Siţa se dete respectos la o parte. Prin acest respect imens, păreà mai mult că-l sileşte să se pătrundă de greutate a momentului.

Şi conu Costache plecă pe gânduri, iar coana Siţa şezù în prag până ce-l pierdù din ochi. Cu fiecare pas ce făceà bătrânul simţeà, însă, cum pierde din curaj. Işi ştià singur slăbiciunea: ţineà la băiat.

Totuşi, umbra coanei Siţei, pe de o parte, îl ameninţà furioasă; pe de alta, el însu-şi erà indignat de atâta cutezanţă.

Cu cât se apropià, cu atât se simţià mai mişcat: îşi dregeà glasul, îşi încruntà sprincenile, îşi strângeà pumnii, ca în faţa unui atac. Nu ştià încă ce va zice, ce va face: dar, de sigur, întâlnirea va fi serioasă, decisivă... Bătăile inimei sale chiar i-o spuneau....

Incă dela poartă, Gheorghiţă îi eşì înainte, şi, fără să-i lase timp de-a vorbì, îi luă mâinile, i le sărută, apoi strigă spre casă:

— Emma, Emma!...

Şi o roşcovană slăbuţă, mititică, dar vioae şi cu ochii verzi, sărì ca o căprioară:

— O, papa, papa!!

Şi-i sărută mâinile şi-l mângâe pe frunte,

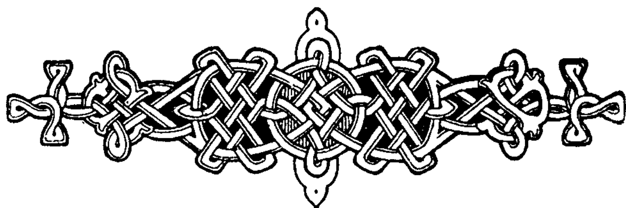
de-i făceà furnicăreli prin trup bietului bătrân, pe care îl fermecase de tot drăcuşorul acela necunoscut, cu mişcările lui repezi şi zburdalnice.

Dar, Doamne! Scopul venirei?... A, trădare! mizerabilii îl luaseră repede: şi apoi... umbra Siţei, veşnic ameninţătoare?... Da; şi-aduse aminte; trebueà întoarsă foaea. Acum, ori niciodată!...

Şi Gheorghiţă şi-aminteşte şi azi ce haz a fost, când bătrânul se oprì mişcat şi grăì aceste cuvinte, care pierduseră orice urmă de seriozitate:

— Ia-ascultă, musiu, ce sunt farafastâcurile astea?!?

CAT ȚINE LETURGHIA

Răcoare ca într'o chilie; și nici o muscă; abia una mai înegrește într'un punct olanul văruit al sobei. Afară stă să plouă: s'a întunecat; toate în casă tac de frica furtunii.

Ce de lucruri pe scrin! Un *neseser* cu oglinda spartă; par'că l'a furat somnul lângă pernița cu nisip ce-i stă de straje albăstrue, eșită la soare, cu mătasea destrămată, plină de ace, gata să muște. La rând, un fier de frizat, un pieptene mare de os îngălbenit; lângă el, un mototol de păr castaniu, strâns, înodat; apoi un borcan cu alifie vânătă, pe jumătate plin, păstrează pe buze urme de degete. Fel de fel de lucrușoare: un șoricel de piatră fără

bot; un maimuțoi de janilie fără un picior; două baletiste învechite, cu brațele rupte; o bucățică din „Universul, o cutie cu pudră și mai multe cărți de cântece. Peste tot praf și sământă de cânepă. De sus, din colivie, sticletele plouă mereu la coji.

Masa din mijloc e învelită cu o față lucrată în ochiuri pline de trandafiri portocalii. Mari mai sunt și umflați: cât gogoșile; d'abia și-a făcut locșor la mijloc, lampa, pe tăvița ei lucrată tot în trandafiri, de lână, înghesuiți cum nu mai ei știu, pe o roată de carton. Ce lampă frumoasă trebue să fi fost ea odată; numai Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru 'i-au făcut-o; căci două mutaturi prăpădesc mai rău ca focul; piciorul de porțelan și-a pierdut și florile albe și câtevà țăndări; toată fala o ține globul, văzut din partea nespartă; și sus, prins de coșul sticlei, acul de cap încovoiat în formă de M, apărător economic și sigur în potriva iuțelei flăcărei. Alte lucruri, pe masă nu mai sunt: n'ar puteà să șeadă; le-ar răsturnà trandafirii; unii păstrează încă urmele cafelelor vărsate. Doar albumul se odihnește pe lâna moale; geme de poze și de vechime, căci es fășii de hârtie rupte din carnea lui, iar incheetoarea de tinichea și-a pierdut toată puterea: stă tolănită într'o parte, fără curaj,

fără nădejde să mai ajungă vre-odată la cuişorul scoarţei de sus.

E şi o etajeră în fund, neagră, fără lustru. Ai puteà să numeri de câte ori a fost văpsită în casă. Pe ea, praf, cărţi vechi de dat, trei muşte moarte, o cutie de sardele plină cu arşice, şi o păpuşă bolnavă, cu ochii scoşi, cu părul smuls, zăcând la pământ în rochie de mireasă.

Pe pat a şezut cineva de curând, cineva care e învăţat să steà numai în locul acela, căci acolo desenurile turceşti ale macatului s'au ros mai mult, s'au albit, par'că au fost şterse cu guma. Şi locul e mai înfundat. La marginea acestei gropi o carte: „Zodiacul" care ghiceşte trecutul prezentul, şi yiitorul: e deschis la întrebarea: „Persoana la care mă gândesc, ce face oare?"

D'asupra patului un covoraş. Ce bine îi stă sub albul tavanului! Are însă figuri ciudate: păsări necunoscute şi fructe nezărite în vre-o grădină pe lume: mere albastre şi lebede cu cioc de papagal, ţesute toate în lână şi numai în lână. Ce nu e de lână aici? Până şi căţelul care doarme lângă un corest vechiu în fundul patului: părul lui pletos, alb, murdar, e tot de lână... nespălată.

Norul s'a spart. A fost numai o spaimă. Lumina tresare şi înviorează pereţii. Soa-

rele cade pe un tablou litografiat, vechiu, cu rama pătată, cu hârtia prelinsă de șiroae gălbui: niște hahami chinuesc o fată întinsă pe masă, luându-i sângele: „Crima de la Tisza-Eslar“ scrie jos, de mână. Alături o cadră mare, în culori: „O vânătoare de lei... în Rusia“; apoi un poun făcut din boabe de piper și păr de cămilă. Numai în dreptul ușei, singur uitat de vremuri, merge alene ceasul cu ghiulele de fier, cu limba de alamă, coclită ici și colo.

Scrin, masă, etajeră, pat, sticlete, cățel și atâtea și atâtea într'un loc așà de mic! Cele două scaune de pae d'abia mai încap. Cojile de cânepă asvârlite din colivie, ajung în toate colțurile.

Piuitul păsărelei par'că ar vreà să povestească ceva din Paradis; dar de pe fereastră, o ceașcă de cafea cu lapte, pe care scrie „Noroc“, nespălată,, cu lingurița înăuntru, cu buza plesnită, prea aruncă o căutătură de desgust la toate. Lângă ea toarce pisica: toarce și așteaptă; se uită când la sticlete, când la ceașca linsă până în fund. Apoi lipește urechea de geam, își întinde gâtul, îl întoarcc, îl sucește, face ochii mici; vrea să vază cât mai departe în lungul drumului. De geaba nici un semn, nici un pic din verdele rochiei, nici un pai din spicele dela pălărie.

Se linge pe buze, își plimbă cenușiul cozei peste linguriță, se sperie de zăngănit; se liniștește și oftează adânc, par'c'ar zice:

— Bre, că târziu mai ese azi dela biserică! Bate 12, și mi-e o foame, domnule!...

SERAFIMA

Părintele Stefan venì acasă într'un suflet. In scară Serafima — sora preotesei — ştergeà în linişte o sticlă de lampă cântând romanţe.

— Serafimo fată, aţi dereticat în odăi? Daţi zor, că avem mosafiri la masă. Şeful de la curte, domnu Ionescu-Vadulat trece la călugări în inspecţie şi stă la dejun la noi. Fugi de-i spune preotesii. Venim acu... Popa vorbia repede, mişcat de vizita neaşteptată a şefului. O clipă, Serafima încremenì cu sticla în mână; îndată însă voioşia îi revenì cu prisos; alergă să vestească.

— Ţaţă Didino, ţaţă Didino!...

Glasul i se pierdeà în odăile, prin care trecеà ca fulgerul, trântind uşile.

Indată sosì şi părintele Ştefan cu Ionescu. Portiţa dela drum, fiind îngustă, preotul făcù loc cu multă bunăvoinţă, invitându-şi mosafirul.

— Ia poftiţi, ia treceţi... şi pe noi să ne iertaţi, că de... ca la ţară.

Erà pe la un-spre-zece dimineaţa, în Iunie. Chiar acolo, la munte, arşiţa erà simţitoare. In sat, linişte; se auzeà piuitul puilor de găină şi zgomotul ce-l făceà un pârâiaş repede în apropiere. Doi brazi înalţi umbriau casa preotului la intrare.

— Ce fericiţi sunteţi D-v., părinte în aşa raiu!

— Ca la ţară... ca la ţară, D-le Şef. Sănătate să fie, că oriunde e bine... Dar ia poftiţi înăuntru să luaţi o apă rece...

Şi tot îndemnându-l, intrară. Casa preotului erà destul de răsărită pentru o casă de ţară. In salon, erà bine, perdelele lăsate, răcoare, miros de fructe: pe ferestre se odihneau piramizi de mere, în vârf cu câte o lămâe. Pe masa din mijloc, multe, foarte multe lucruri de sare şi de piatră. Mai toate aveau săpate flori şi nume „Dydina, Seraphema, Stephanu, Ionu". Cu lucrurile de pe masa aceea s'ar fi putut bombardà satul.

Părintele Ştefan se uità încântat că lui Ionescu îi plac.

— Sunt dela hoţi, dela Telega. Nu vezi D-ta ce meşteri sunt? Cireaşa aia e o frumuseţe, par'că e un merişor altoit; s'o mănânci cu ochii. Eu zic să-ţi alegi şi D-ta o piatră, care ţi-o plăceà, s'o ai — ştii — dela noi...

Ionescu se împotrivì; părintele Ştefan stăruià din răsputeri. La urmă îl făcù să primească o mână de piatră, o adevărată mână de piatră: degetele subţiri şi fără articulaţii; arătătorul mult mai lung ca cele-l'alte; cel mic, fără unghie, însă ascuţit la vârf, ca o limbă de briceag.

Prin odăile vecine se auzià foşnet de rochii şi paşi grăbiţi.

— Ţi-o fi foame, Domnule Ionescule, zese părintele. Ia să văd ce face preoteasa...

Dar, când vrù să iasă, se întâlnì piept în piept cu dânsa. Erau să se lovească:

— Ptiu că-mi sărì inima, satano!

Şi părintele îşi făcù o cruce.

Preoteasa însă, o cucoană măruntică, slabă şi iute, nici n'auzì vorbele popii. Merse glonţ spre Ionescu şi-i întinse mâna cu bărbăţie:

— Popeasca!

— Ionescu! încântat.

Şi Ionescu îi sărută mâna. Din acest

sărut, înțelese cât de vrednică trebue să fie în ale bucătăriei coana preoteasă Zadarnic avusese dânsa grije să toarne o jumătate de sticlă de odicolon dela drogherie; ceapa — mai puternică — învinsese tot.

Lui Ionescu însă, în minutul acela, mâna preotesei i se părù bine cuvântată, căci își aduse aminte cu drag de bucate, de masă. Nu mai puteà de foame...

— À, dar n'aveți scaune, zise preoteasa. Pe noi să ne iertați, că de... ca la țară... Mariţo, fuga scaune!

Marița, o țărăncuță de vre-o zece ani, desculță, intră cu două scaune; apoi se duse și venì cu alte două, şi tot așà mereu până când odaia se umplù de scaune. Popa și preoteasa — vorbind într'una nu băgau de seamă. Numai Ionescu se uità zâmbind.

In urmă — isprăvind scaunele — Marița intră cu o bancă de lemn. Preoteasa sărì speriată.

— Ce faci, nebuno! Piei de aici cu ea; să nu te văz!

Popa înfuriat se luă după ea, ca s'o bată afară.

Preoteasa se întoarse către Ionescu.

— Pe noi să ne iertați că de... ca la țară. Cu proastele astea zău, par'că m'am prostit și eu.

— Dar sunteți foarte bine — zise Ionescu.

— Ași; ce o să zică bunătatea Dv.? Nu mă văd eu? Capu face capu trage. Fetele când sunt tinere cred că tot ce zboară se mănâncă. Imi intrase în cap un fel de sminteală, că, să nu mă mărit dacă n'oi luà unul din aceste două lucruri: ori preot ori militar. Și Dumnezeu m'a ascultat și m'a pedepssit. Nu zic, e bun bietul părintele; ține la mine, nu-mi zice nici dă-te mai încolo. Dar ce folos, dacă stau îngropată de vie, aici la țară, dacă nu văd un om cu care să mai schimb o vorbă? Că de... oi fi învățat și eu cevà; nu sunt așà proastă; am făcut azilu până' la trei clase...

— Aveți dreptate — răspunse trist Ionescu.

Erà, bietul om topit de foame. Preoteasa gândì că povestea ei îl mișcase și urmă.

— De aceea, domnule, vorbă mare am zis... Sor'mea Serafima e frumușică, deșteaptă, menajeră, cu carte și zestre bună cinci mii și ale casei. Cântă din gură romanțe, ca o privighetoare. Ei bine, știi D-ta, ce i-am zis? Serafimo țață, cu jurământ orice să iei, numai popă și militar să nu iei; că și militarul e tot un popă în felul lui...

Preoteasa se întrerupse de odată. Prin

ușa deschisă, văzù în sală cuerul încărcat cu vechituri: giubeaua popii, un anteriu eșit la soare, o pereche de pantaloni cu petice; apoi o talie de stambă cadrilată și scrobită și o rochie galbenă.

Rușinată se duse repede și, dintr'o mișcare, luă toate lucrurile în brațe și fugì cu ele murmurând...

— Pe noi să ne ierți că de...

In sfârșit, o rază de speranță! Ionescu oftă din greu: intră popa, Serafima și Marița, cu tava cu țuici. Pe o farfurie, mai multe bucăți de ghiuden și de pâine. Ionescu le mâncà cu ochii.

Serafima erà fată de vre-o două-zeci și cinci de ani. Aveà ochi negri vioi și pestrui pe obraz. Erà înaltă, mai slabă ca preoteasa; îmbrăcată într'o talie învoaltă, plină de crețuri și dantele. Prin deschizăturile mânicilor, în formă de pâlnie, mâinile slabe și lungi ieșeau ca două lumânări de nuntă. Ionescu îi fu prezintat. Apoi trecură la masă. Preoteasa nu încetă de a vorbì într'una și aici, de a-și cere mereu iertare:

— Pe noi să ne iertați că de... ca la țară. De sigur, la București Madam Ionescu vă gătește mai bine... De ce n'a venit și dumneaei? Ce bine mi-ar fi părut!.. Copii aveți?.. Mulți? Să vă trăiască...

Ionescu răspunse zâmbind:

— Nu sunt însurat.

— Așà? scuzați! Nu face nimic; ai vreme; să fii sănătos... Dar ia mănâncă; nu te jenà; mai poftiți salată de castraveți, mămăliguță; fă ca acasă; și pe noi să ne iertați că de...

— Ca la țară, urmă Ionescu, puțin cam obosit de vorba preotesei, mulțumit însă că nu murise de foame în ziua aceea.

După masă, trecură pe prispă la cafea.

— Acum, Serafimo să-ți arăți talentele — zise părintele Ștefan care prinsese limbă.

Ionescu însuși, înviorat de mâncare, de aer curat și vin bun, se arătă mai intim, mai deschis:

— Așà domnișoară, nu te lăsăm... Să ne cânți...

Dece nu, răspunse fata, roșie de emoțiune. Dar sunt cam răgușită.

— Ce are aface, zise Ionescu. Noi ne mulțumim și așà.

Și Serafima începù. Mai întâi glasul ei tremurător abià părù că îngână un cântec.

Popa se necăjì:

— Ce soro, n'ai mâncat azi? Ce e miorlăitura asta? Par'că ești o pisică.

Atunci fata prinse inimă și cântă cu putere. Muzica aceea cam plângătoare, precum și vocea Serafimei, îi deșteptă lui

Ionescu vremurile când erà copist şi stà în Bucureşti pe strada Păunilor. Tocmai cu aşà glas şi cam aşà romanţe îndrugà odinioară pe acolo — vara — o spălătoreasă din vecinătate, călcând rufele. Amintirea acelor zile de grele nevoi umplù inima lui Ionescu de un fol de duioşie poetică:

— Ah, domnişoară, fără compliment, ţi-o mărturisesc, m'ai mişcat. Dar ia spune-mi ce romanţă e aceea care a-ţi cântat-o mai cu foc — ştii — când ţineai mâna la inimă?

Fata se roşì. Preoteasa leşinase de râs:

— Vai ce comic eşti!

Serafima fugì înăuntru.

— Mă duc s'o împac — zise Ionescu.

Şi se luă după dânsa.

— Domnişoară, domnişoară, mă ierţi?

Ea intră în salon şi luând după masă un album, îl întinse lui Ionescu:

— Iacă romanţa care-ţi place: „Suspine crude pieptu-mi sdobeşte"; mi-a scris-o Tică, văr'meu. Vrei să ţi-o scriu şi eu D-tale?

— A', mulţumesc! A'şi aveà un suvenir scump, din mănuşiţa D-tale!

— Tronc! Fleacuri!

Ionescu încremenì. Nu cumvà o insultase?

Insă dânsa lăsase ochii în pământ, ca un copil şiret.

— Ai D-ta alte griji mai mari decât mine — zise ea în vârful buzelor.

Ionescu băuse cam mult vin la masă, cam mult rom la cafea şi cam multă vişinată în urmă. O căldură binecuvântată, o fericire neînţeleasă îl făceà să vadă lumea în roz; s'ar fi dat prins, sclav de bună voe la cel dintâi atac.

Işi simţià bătăile inimei şi le ascultà în linişte, neştiind ce să facă. Serafima îi părù un înger fără seamăn. Ce pestrui? Ce îmbrăcăminte largă? totul acuma erà lustruit, neted. Ce ar fi, adică dacă ar cere-o de nevastă? Ce viaţă senină ar duce amândoi! Ce bine l-ar înţelege fata asta de la ţară, drăguţă, muncitoare, nevinovată, fără pretenţie! Fu gata să se apropie de dânsa, să-i sărute mâna, să-i şoptească vechiul şi nemuritorul cântec al dragostei...

Făcù un pas; însă îi fù frică; atât de frică, încât fugì cu albumul afară, unde preoteasa şedeà pe gânduri, lângă ceştile de cafea golite.

— Unde e părintele?

— S'a dus să-ţi culeagă nişte cireşi altoite. Nu ştii ce mult ţine la D-ta; zice că după ce vei venì dela mânăstire să stai la noi o săptămână, că te duce dumnealui cu brişca noastră la gară...

Ionescu ascultà, răsfoind albumul. Erau acolo cugetări, dedicații, fragmente de poezii franțuzești și românești, toáte cu ortografia greșită:

„Până când piatra cea neagră
A mormântului cel trist
Va astupa pe vecie
Pana mea cea de artist,
Eu voi cugeta la tine,
Vara mea cea mult iubită,
Care pe albumu acesta
Ești pe scoarță iscălită".

TACHE ILIESCU
Elev gradul III telegrafo-postal.

„Ori unde vei merge, ori unde vei călca.
Gândește-te la mine și nu mă uita"

Fer ghiz mai nix.
VARA TA MIȚA

„Serafimo, nume sfânt
Ce cați tu pe-acest pământ?
Ingerii n'au loc în ceruri
Sau veniși cu daraveruri?

Aduți aminte de vărul tău
SCARLAT GEORGESCU
Elev seminar clasa V

Mai scrisese: Rița Ștefănescu, învățătoare, Hellene Gheorghiu, Vetuca Vasilescu: precum și: Nae Cristescu, comerciant de delicatese fine; Jorj Doiceanu, amploiat la tribunal, Anastase Protopopescu, elev guard de geniu reangajat; într'un cuvânt, destui.

Ionescu făgăduì că va scrie și el ceva, când se va întoarce dela mănăstire.

Serafima venise pe nesimţite şi se aşezase lângă preoteasa.

— Mâine vă dau şi eu romanţa promisă, zise ea.

— Mulţumesc...

In acest timp, în prag se ivì o femee cu ochii mari şi stinşi, cu îmbrăcămintea neîngrijită.

Preoteasa şi Serafima rămaseră încremenite.

Necunoscuta începù să vorbească.

— Uit'e, Domnule, nici la masă nu m'a lăsatără să viu, nici când vin alţi mosafiri, tot aşa mă chinueşte şi mă goneşte amândouă, că nu ştiu ce au cu mine, că tot de mine se isbesc şi mă ia la ocări şi...

Preoteasa, desmeticită din surprindere, se ridică iute, o întrerupse din vorbire şi o duse cu sila înăuntru.

Serafima văzù cum Ionescu rămăsese aiurit înaintea acelei umbre de femee, pe jumătate nebună, vorbind fără rost, fără punct, răsărită aşà din senin.

— E sora părintelui, zise ea. Nu te teme elle ne fait rien; elle este cam... fou; elle siufre, la pauvre!

Preoteasa venì, gâfâind de indignare şi de oboseală.

— Ce ne pate sufletul, domnule, cu zăltata asta... E soră cu...

— Ştiu; mi-a spus domnişoara Serafima tot, zise Ionescu, — mai mult pentru ca să arate că pricepuse franţuzeasca Serafimei.

— Oui! zise Serafima, care erà încă sub impresia vorbelor pe care le rostise cu destulă emoţie şi teamă. O, de-ar fi ştiut ea că Ionescu nu înţelesese nimic...

Trăsura erà gata, Ionescu fu condus până la poartă de toată familia.

— Va să zică, mâine te aşteptăm cu masa, zise popa.

De alături se auzì de odată o voce de femee:

„Păi da... fireşte... lesne să te pricopseşti, să-ţi faci doileturi şi gabrioleturi cu bani de furat... păi da... fireşte... Aşà popă cine nu ştie..."

Erà vecina, nevasta notarului, cu care preoteasa se certase de curând. Ziceà toate acestea tare, ascunsă după un stufiş, ca să auză şi dumnu inspector ce fel de oameni sunt dumnealor.

După ce trăsura se depărtă, preoteasa se întoarse către partea de unde se auzise vorbind. Făcù mâinile pumni şi le lovì una pe alta:

— Sic! că n'a ascultat la clevetirile dumnitale, cocoa-nă! sic!..

Vru să mai urmeze, dar popa o târî cu sila în casă.

Numai Serafima rămăsese în poartă, cu ochii pe şosea,, urmând norul de praf, ce se pierdeà din ce în ce în zare. O mâhnire neînţeleasă îi strângeà inima. Incercă să cânte romanţa dar nu-i fù cu putinţă. Se mai uită pe drumul pustiu; oftă adânc: „Par'că a fost un vis!" Noaptea până târziu, scrise şi transcrise în zeci de rânduri „Suspine crude" Rupeà hârtiile; erà nemulţumită de cea mai mică greşeală. La urmă, păstră una cu litere mai mari, împodobite cu mai multe flori; jos scrisese: „Suvenir de la S".

Apoi, voi să se culce, dar nu putù să adoarmă, căci gândul îi fugeà de colo până colo; pretutindeni vedeà pe Ionescu. O mai chinuià apoi şi grija că nu ştià cu ce cuvinte mai alese să-l întâmpine când îi va da romanţa. In urmă se hotărâ să-i spue ceva tot pe franţuzeşte. Se dete jos, luă metoda lui Ahn şi începù să o răsfoiască.

Zorii zilei o găsiră deşteaptă. A' doua zi erà galbenă la faţă; dusă pe gânduri, căutà singurătatea. Insă Ionescu nu venì şi numai venì nici în zilele următoare.

— Să ştii că s'o fi supărat, ziceà coana preoteasa. Doamne şi ce rău îmi pare că ticăloasa de notărească mi-a luat vorba, că aveam de gând să-i mulţumesc şi să-i zic: Pe noi să ne iertaţi, că de... ca la ţară...

UN DEJUN

De mult doreà domnu Tudorache să deà prietenilor un dejun; dar un dejun, nu cum vorba vine, ci un dejun împărătesc: să înceapă de la 8 seara și să ție până a doua zi la cântatul cocoșilor.

Pentru d. Tudorache, ori-ce masă mare, cu chef și cu lăutari, se chemà dejun. Intr'o noapte, târziu, trecând pe la palat văzù lumină Coana Zamfirița, curioasă ca toate femeile, îl întrebă ce e. Domnul Tudorache zâmbì cu milă și-i răspunse:

— Ce, nu știi? Ce să fie?.. Un dejun!..

Așa ceva, prin urmare, doreà și dumnealui să facă. Ce folos însă, dacă nu mai erà belșugul de altă dată! D-nul Tudorache apucase vremuri buni; știuse la

timp, la 77, să tragă multe foloase pentru dumnealui și pentru familie, de la muscali; avusese o vie — numai vulpe și mischet — la Dealul-Mare; fusese maior în garda națională; la ziua dumnealui, muzica mică erà din zori înființată cu marșul lui Garibaldi și cu alte cântece de dor... Și acum, ce rămăsese din gloria trecută? Prăvălioara pustie de mușterii, filoxera la vie, beciul plin de butoae goale, o uniformă de maior, roasă de molii; ahturile coanei Zamfiriței, foarte puțini rotunjori la teșghea și foarte multe fire albe în părul capului bietului Tudorache. Până și muzica mică se desființase: „trombonul" care erà și capel-maistru, murise fără moștenitor destoinic. Ziua de Sf. Teodor treceà, de la un timp, nebăgată în seamă, ca și cele-l-alte, stropită de-abia cu două trei ciocane de țuică prefăcută, sau cu vr-o jumătate de vin botezat. Și fiind-că nevoile se țin totdeauna lanț, domnul Tudorache îndură și o lovitură politică: căzuseră ai noștri și dumnealui se văzuse silit să rămâe numai cu postul de delegat al mahalalei, iar în perete cu un brevet de al Regiei, cu unul de al „Societății cooperative" etc. și cu încă unul de membru onorific al foaei „Scînteea literaturii române", revistă enciclopedică lunară, care apăreà de două ori pe an.

Toată grija domnului Tudorache erà concentrată acum la trei lucruri: la politică, la boala de nervi a coanei Zamfiriții, și la... „un dejun".

— Dacă ne-o ajută Dumnezeu să venim la toamnă, apoi dau dejunul, iar Zamfirichii îi cumpără moșul un abonament la strada Vestei, și o duce la vară la băi reci la Vidra, să i se mai moae arțagul cu idropia; că nu vrea să m'asculte să facă o lună de zile cura lui Nae... care e o minune și i-ar luà cu mâna.

Cura lui Kneip — căruia d. Tudorache îi ziceà Nae — făcuse minuni în mahala; cine mai credeà de popa Alexandru, damblagiu, să-și ia patul și să umble? Fata coanei Mariții, o văduvă, căpătase vederile, ea oarbă drin naștere... Dar lui d. Alexandrescu de peste drum, chel ca în palmă, cu ce îi răsărise părul ca stuful, dacă nu tot cu apă rece? Câți ciungi cu mâinile crescute la loc, câți nebuni însdrăveniți, câți ologi, care acum merg cu bicicleta! Și coana Zamfirița tot mai stà la îndoială.

— Tu ești curat Toma necredinciosul, — îi ziceà d. Tudorache. Știi povestea cu Toma? Iancule, vin'o tată, de i-o spune tu!...

Iancu erà băeatul dumnealor, singurul la părinți. Mai aveà doi ani până să iasă

din seminar. Erà ruşinos ca o fată mare; ochi nevinovaţi, păr pletos, gură rare-ori închisă, ton bisericesc în voce: un bun şi neprihănit diacon în prespectivă. Acasă citeà numai vieţele sfinţilor; nu eşeà la mosafiri; iar pe stradă, când zăreà fete pe un trotuar, treceà, împiedecându-se, pe celalalt.

Coana Zamfiriţa văzuse că băiatului îi mijesc mustăţile şi grijea viitorului o apucase de pe acum: voeà cu ori-ce preţ să-i găsească din vreme o preoteasă, o fată după cum visà dumneaei, bună şi cuminte, „să ţie la băeat, că eu nu l-am crescut pentru ori-ce capriţioasă de-alea..."

Odată i-a destăinuit şi băiatului, în treacăt, gândul:

— Iancule, fă-te mai repede popă, să te 'nsoare maica.

Şi Iancu s'a ruşinat atât de vorbele acestea! A fugit tocmai în fundul grădinii, la coteţul de păsări, şi n'a vrut să iasă dintre găşte, până nu l-a luat domnul Tudroache cu sila:

— Haide, ce sunt fasoanele astea? Fireşte că o să te însori odată. Popă flăcău şi drac botezat nu s'a mai pomenit, că să fii tu întâiul...

Ce zi fericită...

Ce senin se făcù în prăvălioara întune-

coasă, când intră într'o dimineață o droaie de prieteni, cu comisarul în cap cântând, râzând:

— Noroc, nea Tudorache! Trăiască partidul! Am venitără, am venitără! Bucură-te, și acum să te vedem! Pe când dejunul?

Și d. Tudorache, de emoțiune, se lovì cu stomacul de cheea dela teșghea, de-l secă la ficați; iar în odaia vecină, coana Zamfirița se arse cu fierul de frezat, la frunte.

— Chiar Duminică seara vă dau dejunul. Veniți flăcăi, cu toții. O să vedeți o monstră de dejun să vă placă și vouă.

— Să trăești, nea Tudorache! Să trăiască coana Zamfirița.

Și nea Tudorache, fiindcă apucase să zică vorba, și nu vrea să se facă de rușine, de și erà om sărac, chemă în urmă pe Zamfirița:

— Zamfirico taică, ne trebue gologani, cel puțin vre-o două sute de lei; că tu știi că mie nu-mi place calicia și flămânzii ăia sunt cu duiumul și au în gâtlej bureți. Ce ne facem?

— Luăm cu împrumutare. Mergem la Banca poporului.

— Apoi, ai vreà tu, fetițo, să garan-

tezi cu sculele dumitale de zestre? Că... să fie Tudorache sănătos, şi...

— Vai, Tudorică, dar cum văz eu degeaba trăim noi de 25 de ani împreună... Aşà rău o cunoşti tu pe Zamfiriţa ta? Când te-am refuzat vre-odată?...

Şi-l privì cu nişte ochi atât de galeşi, şi avù atâta duioşie în glas, că, fără voe, Tudorache îşi amintì vremurile fericite când îi făceà curte şi stà cu dumneaei de vorbă în amurgul serii, vara, la geam. Tocmai cu aşà ochi se uità atunci la el, printre ghivecile cu rozetă şi piramidele de mere creţeşti.....

O luă şi o sărută, lăsându-i o pată vânătă în roşul sulimanului de pe obraz. Apoi se uită ruşinat împrejur. In prăvălie, nu erà nimeni. Numai băiatul stropeà pe jos, cu o pâlnie făcându-se că nu vede şi urmând a desenà cu apă pe scânduri, lanţuri nesfârşite în formă de opt.

A doua zi, luară tramvaiul electric şi merseră la bancă.

Coana Zamfiriţa îşi ţineà sculele într'o basma prăzulie cu vărgi roşii. Erà un ceasornic de damă, mai multe brăţări, toarte, inele, într'un cuvânt „mai rar aureturi şi scumpeturi", cum le ziceà Tudorache.

Când le venì rândul, casierul le dete câte un scaun. Tudorache, respectos, nu vru să

şează. Coana Zamfiriţa însă luă loc şi-şi puse auretul în poală.

Amanetul fu primit. Amândoi trebuiau să iscălească. Coana Zamfiriţa vru să-şi scoată mănuşile. De căldură însă, mâinile i se umflaseră şi mănuşile păreau lipite cu cleiu. In zadar se apucă de degete cu dinţii, în zadar puse şi pe Tudorache să-i ajute... La urmă se văzù silită să se iscălească — roşie de mânie — cu mănuşa.

Venì rându-l lui Tudorache. Coana Zamfirţia îşi muşcă buzele şi zise încet cu ochii în jos:

— Dumnealui nu ştie carte... se iscăleşte cu sugiucul... Tudorache, unde ţi-e basmaua cu sugiucul? Il înnodaseşi la un colţ.

Bietul Tudorache asudase scotocindu-şi buzunarele.... Sigiliul nicăeri...

— Zamfiriţo, domnule casier, l-am uitat acasă. Amà dovleac!

Şi se isbì singur cu pumnul în cap.

— Nu e nimic — zise casierul râzând. Se poate şi fără sigiliu. Trage cu degetul.

Afară, coana Zamfiriţa, ar fi fost, negreşit, furioasă. Cele două sute de lei o domoliră. S'a mulţumit să-l dojenească. In tramvai l-a cicălit într'una:

— Mai mare ruşinea, Tudorache, când ai sugiuc, să iscăleşti cu deştul!...

— — —

floare ce mai trăește în pustiul pajistei, în acel trist amurg, înviorează, par'că, sufletul iubitului ei, tăcut ca și vremea...

Se revăd pentru întâia oară; și-au ales acest loc pacinic, pentru-că el are să-i spuie atâtea lucruri frumoase din călătorie... O căpiță de fân le e scaun... și se 'mpacă așa de bine amândoi pe o căpiță, că încă una ar fi de prisos...

Ea e nerăbdătoare; vrea să-l audă povestind și nu-i place că-l vede cu ochii țintă la apus, unde soarele s'a înroșit ca o văpae și a cruscut ca un uriaș. Ei îi e drag mai bine să se uite în ochii lui...

Se apropie și mai mult de el, în cât te miri cum nu-l dă jos de pe căpiță; îl ia de mână; îl întreabă, sfios, în taină:

— Și ce-ai văzut la mare?

— Pe 'ntinsul apei, cât poți să-ți plimbi ochii pe luciul fără margini, mi-am odihnit, în cele dintâiu zile cugetul muncit de un dor, pe care... nu ți-l spui...

Ea zâmbește și nu se 'ndură să-i lase mâna; știe bine că acel dor, pe care nu i-l spune...

— Insă, numai în cele dintâiu zile — urmează el; da... pentru că...

Ea se nelinișteşte și ascultă; ascultă și se turbură.

— Pentru-că marea, lacomă cum e, fură,

totul, pentru adâncul ei nesăturat, şi se vede, că, cu meşteşugu-i de veacuri, şireata, a izbutit uşor să-mi fure şi mie dorul!...

De astă dată, dânsa 'l lasă încet de mână. Ii vine să plângă, dar nu vrea; se stăpâneşte şi nu plânge.

— In cele dintâiu zile erà furioasă — zise el. Aşa am cunoscut-o şi m'a înspăimântat. Preà urlà şi valuri mohorâte, tocmai dela mijloc, prea porneau, par'că într'adins la ţărm, spre mine; şi când se întâmplà să urmăresc cu ochii vre un val să-l văd cum se apropie furios şi cum se sparge în spume la picioarele mele, mă duceam cu frică înapoi... Şi, să-ţi spui drept: aşi fi fugit. Dar erà un farmec în acest tot de groază, în această lume nouă şi necunoscută mie până atunci, că, în adevăr: tremuram; dar aşi fi ascultat, ca un copil, o viaţă întreagă, povestea asta minunată a valurilor... Peste trei zile, marea s'a liniştit. Când m'am coborât dimineaţa la ţărm şi am văzut-o fără nici o pată alta, decât razele soarelui, ce străluceau într'o dungă aurie, care tăià luciul în două, dela orizont până la ţărm, când m'am oprit în faţa acestui pustiu de apă, neclintit şi neînvins, în acel moment toată poezia clasică şi profană, ruga marinarilor, cân-

tecele de mare, bazmele călătorilor, toate acestea le-am crezut...

A doua zi, iarăşi linişte; şi a doua zi, iubita mea, cu greu am părăsit ţărmul, căci pe pajiştea pestriţă şi îmbălsămată de flori, a doua zi, n'am mai fost singur...

De astădată, ea îi aruncă mâna cu mânie şi abia poate să-l întrebe liniştită:

— Cu cine erai?... Te lauzi...

— Vezi? Ceri prea mult; dar fiindcă ţi-am făgăduit, urmez povestea şi te rog nu uità: ţi-am jurat că voi spune adevărul. Am întâlnit-o; rătăceà pe ţărm, ca şi mine. De atunci, în fiecare zi, ceasuri întregi stam împreună. Marea ne dà atâta prilej de vorbă! O, e nespus dulce să te uiţi aşà pe întinsul apei, să-ţi rătăceşti gândirea într'o lume nouă!

El tace o clipă şi se uită la dânsa. Dânsa plânge. Cea din urmă rază a soarelui care apune, tremură pe lacrimile care îi îneacă ochii.

— Dacă-ţi face rău, nu mai urmez.

— O, nu! Spune, spune. Mi-e drag să te ascult, căci îmi vorbeşti de mare şi mi-e dor de ea!

Vorbind, s'a depărtat de el cu totul. Pe căpiţă, ar mai fi acum loc de un om, între ei. El se apropie de dânsa. Ea se ridică în picioare. El cade în genunchi, îi ia mâna

și se uită în ochii ei, frământați de gelozie. Soarele a apus.

— Iubita mea, ființa care a făcut să-mi înec dorul în mare, și să nu fug atâta timp, de acolo, aveà ochii albaștri, graiul blând și erà frumoasă, ca un înger! Nu te duce! Incă două vorbe și povestea e sfârșită. Dânsa m'a făcut s'aștept cu nerăbdare sosirea dimineții și să mă duc la țărm, setos de dor. Totdeauna soseà înainte. O găseam în acelaș loc, drag ei, drag mie, în locul acela unde înfloreà atâta miosotis, că la lumina veselă și aurie a soarelui de vară, păreà o mare mitītică, o mare făcută pentru noi, o mare de copii. Nu 'nțelegi? Trebuià să mă fermece acei ochi, și...

— Atunci o 'nșeli. Dacă o iubeai așa de mult, cum te-ai îndurat să pleci? Ce cauți aici? Nu ți-a părut rău, când te-ai despărțit de ea?

— Nu. Nu mi-a părut rău de nimic, de nimeni, decât de mare.

— Cum? Te și înșelase? Incepuseși s'o urăști?

— Din potrivă! Iubirea mea erà în culme. Ziua plecării a fost sărbătoare...

— Ințeleg: ați plecat împreună.

— De loc. N'o întâlneam decât numai când eram singur și nu eram singur decât la țărm.

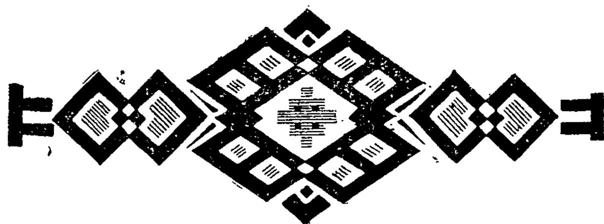
— Atunci nu pricep. Cine erà? Ești bun să-mi spui?

Il roagă și se uită la el, cum în genunchi, în fața ei, i-a luat mâna, și ca un copiil i-o sărută.

— Dar tot n'ai ghicit —, zice el, — copil ce ești, că ființa aceea, cu ochii albaştri şi cu graiul blând, care a fost în stare să-mi astâmpere dorul de tine, aceea cu care am trăit o viață nouă la țărmul mărei, erà chipul tău de înger, erai tu iubita mea, tu, care n'ai lipsit nici odată din visele mele... Cu tine mi-am potolit dorul nebun de tine, dorul nebun, pe care nu l'ar fi supus nici valurile mărei, nici țărmul parfumat de flori!

Iar dacă dânsa râde acum, sau nu, printre lacrămi, el nu știe. Nu se mai poate vedeà; soarele a apus de mult... Ba nu! A răsărit... căci cele dintâi raze pătrund acum ușor prin geamul aburit al vagonului, dau viața gândurilor lui Radu, și-l ajută să pregătească iubitei lui această amăgire... dulce amăgire, care se va nimicì însă, topindu-se în cel dintâi sărut al revederei!...

Păcat de așà poveste, că nu o poate spune!...

DON BAZIL

Cea d'întâi grijă ce avù domnu sub-locotenent Bazil Jonnescu, venind în provincie, fù să facă vizită pe la mai multe persoane.

— Vezi, mă Gheorghe, eu sunt om civilizat —ziceà dumnealui vorbind cu ordonanța. Fac parte din piotă, nu e vorbă, dar nu mă dau nici pe o sută de moș'teci d'ăia... Toți care mă văd așà fercheș galant, delicat, dansator și prezentabil, se miră cum de nu sunt eu la cavalerie. Am chipiu cu un număr ics de centimetri mai înalt ca al altora, am vipușcă bordo închis și nasturi prima calitate; port numai mănuși glacé și gulere la gât lățime dublă... Așa bonbonel de băiat, să-l sorbi într'un

pahar de apă; nu ca don locotenent Ață, casierul reghimentului nostru, individ care s'a însurat de când erà elev pesmet și acum are cinci copii, o coană Chiriță drept nevastă, domiciliază în fundul mahalalelor și-și compromite tresa ducând pe stradă pânea și carnea în mână. Eu am demnitate și onoare; eu sunt cevà distins, îi fac marț pe toți... Așà e mă Gheorghe? Așa e mă răcane? Vorbește, ostrogotule, leat nedisciplinat...

— Așà, să trăiți, don sub-locotenent!

Toate acestea le vorbeà domnu Bazil gătindu-se pentru vizitele ce aveà de gând să facă. Se parfumă, își netezi părul cu cosmetic, își fixă mustața cu pomadă ungurească și se suì în trăsură, distrat ca un baron îndrăgostit, cântând în surdină, printre dinți, un marș de defilare.

D-l sublocotenent Bazil Jonnescu se credeà... Se credeà frumos, deștept și cavaler peste măsură...

Pe listă, printre alte persoane erà notată și directoarea externatului, d-ra Veturia Băltescu, profesoară definitivă de liimba română și filosofie „foarte savantă, dar cam matură“ după cum spuneau orășenii.

Domnișoara Veturia, căreia colegele îi ziceau Bibi, ca mângâere, făceà parte dintr'o

întinsă familie didactică: Tatăl dumneaei dase lecții... de piano, iar mama dumneaei fusese menageră. Mai aveà două surori: una învățătoare în Dobrogea, și alta, maestră de lucru, undeva în Moldova; în sfârșit, un frate, pedagog uitat de vremuri la un liceu din București.

D-nul Bazil Jonnescu auzise multe lucruri bune despre domnișoara Bibi: întâiu, că e fată bună, al doilea că e econoamă și are bani cu livret la casa de economie, al treilea că e cu leafă sigură, al patrulea că are de gând să deschiză pension... în total două-spre-zece puncte auzise don Bazil, toate pledând în favoarea „inculpatei“ — cum îi ziceà el în glumă — și toate potrivindu-se de minune cu vederile lui materialiste.

D-ra Bibi stà cu o mătușă a dumneaei institutoare la pensie, Madam Wassilescu, văduva unui fost telegrafist. Prin urmare cine doreà să cunoască de aproape pe d-ra Băltescu, trebuià neapărat să facă cunoștință și cu M-me Wassillescu, sau tanti Hélène, cum îi ziceà d-ra Bibi. Erà singurul franțuzism pe care profesoara *de* limba română îl tolerase în vorbirea familiară, căci d-ei se declarase dușman neîmpăcat al vorbelor străine, pe care se sileà din răsputeri să le depărteze din limbă.

N'ai fi auzit-o zicând altfel decât „bună ziua, mulțumesc, noapte bună„ pe cinstea mea". Lui tanti însă așà apucase să-i zică din copilărie și nu vreà să schimbe un obiceiu părintesc.

Domnul Bazil Jonnescu fu primit cu multă bunăvoință. Intâia mișcare ce făcù fu de a'și luà poziția și de ași ciocnì călcâile, ca să se auză ciocănind pintenii pe care îi pusese împotriva regulamentului. Apoi se înclină:

— .Jonnescu!!

— Imi pare bine, donule ofițer; fii bine venit în orașul nostru, care nu mă îndoesc că o să-ți placă. Iți înfățișez pe mătușa mea, doamna Vasilescu. Numele d-tale, mă rog. L-am uitat...

— Bazil Jonnescu...

— Vasile Ionescu?

— Bazil, Mademoiselle!

— Vasile... da... înțeleg...

Domnul Vasile nu mai protestă. Plecase capul cu umilință în fața tonului sever al directoarei. Totul la dânsa impunea respect: îmbrăcămintea, pieptănătura, vorba„ vârsta... Aveà o rochie cenușie, posomorâtă ca un nor: o roche de profesoară. Erà pieptănată cu tâmple: două limbi mari de păr aduse mult pe frunte până la sprâncene; la gât o broșă cu litere de argint: erà numele ei: „Bibi".

Nici în faţa generalului nu se simţise bietul Bazil aşà de mititel. Femeia aceasta îl stăpâneà: îi luase tot curajul. Domnişeoara Bibi aveà gust de vorbă în ziua aceia şi îi spuse atâtea şi atâtea, în cât tânărul ofiţer nu mai făceà de cât două feluri de mişcări cu capul: una când aprobà şi alta când trebuià să răspundă nu. Ceia ce-l încurcà mai rău, erà că, prins sub potopul de vorbe ale celor două femei, nu găseà prilejul să plece. Mişcările de aplecare ale capului înainte şi înapoi se îndesiseră şi don Bazil ameţise. In sfârşit d-ra Bibi tăcù.

Jonnescu se ridică.

— Nu mai staţi d-le căpitan...

— Nu, mersi... Nu sunt căpitan... D-v. nu cunoaşteţi gradele noastre?

— A, foarte puţin... Şi apoi mi se pare că nu e multă deosebire... Te rog, ia spune-mi şi mie treptele ofiţereşti.

— Gradele, adică.

— Da.

Acum începù Bazil să vorbească. Erà stăpân pe subiect, încântat că nu lasă, plecând, impresia că a fost mut. Spusese ea multe lucruri înalte, domnişoara directare, îl purtase dânsa prin literatură, ştiinţe şi filosofie; dar nici Jonnescu nu se lăsă pe jos: şi-aduse aminte de cum le vorbeà

maiorul, când îi chemà pe câmp la teorie, şi-şi imtà superiorul. Acum fu rândul d-rei Bibi să aplece şi să ridice capul, fără să priceapă nimic. In sfârşit se despărţiră, dându-şi întâlnire la balul „Crucei Roşii“, Sâmbătă.

— Va să zică n'aveţi să lipsiţi, d-le Ionescu?

— Parol d'honneur, M-elle! Contaţi vă rog!

— Mă rezăm pe făgădueala d-tale; n'ai nevoie, să te mai juri pe cinste...

— Pe onoare... Onoarea la militar e mai mult decât cinstea, cum îi ziceţi dv.

— Cinste e onoare pe româneşte, d-le. Strămoşii noştri n'au vorbit franţuzeşte.

— A, M-elle! Noi, facem cinste numai când ne tratăm cu ţuică!...

— Imi pare rău că nu e vremea să vorbim mai pe larg asupra acestui lucru, că te-aşi face să vezi multe bunătăţi ale limbei noastre pe care d-ta o dispreţueşti... Vom mai discutà la bal... Eu nu prea dănţuesc...

— A, nu dansaţi!

— Joc, dar nu sunt pătimaşe....

— Vreţi să ziceţi pasionată... Am onoarea să vă salut; bonjur!

— Bună ziua, d-le; să ne vedem sănătoşi...

„Nu e proastă fata, își zise Bazil plecând; dar e pedantă adică burduf de învățătură: nu știe să-ți vorbească decât din carte.... și asta nu-mi convine... Doamne, dar ce vârstă o fi având? Ciudată femee! A avut unele momente când i-am dat douăzeci de ani: și altele când par'că se apropià de... drept să spui — de patruzeci! O, dar nu-mi vine să crez... Săraca! Taci, Bazil, că e drăguță... Pentru militar, însurătoarea e ca o campanie:: cu cât te expui mai mult, cu atât ai norocul să câștigi mai mult".

La rându-l d-ei, d-ra Bibi făceà refecții foarte bune pentru junele:

„Cam tânăr, cam naiv, ce e drept... Vai, dragă, dar nu știu ce magnet au ofițerii ăștia! Mi-a plăcut uniforma decând eram mică, și pace... Țiu minte: când treceà armata pe stradă, alergam din fundul iatacului... A, sunt sigură, că dacă s'ar îmbrăcà țivil acest Vasile Ionescu ar fi leit un băiat de băcănie. Dar militar — vezi — câștigă... și are haz. Doamne, dar ce vârstă o fi având? Ce vârstă?"

Și, fără voe,. d-ra Băltescu se duse la scrin, la cutia unde erà actul d-ei de noștere, și instinctiv întoarse cheea de două ori, par'că i-ar fi fost frică de hoți. Apoi se apropie de oglindă și-și zâmbì:

„O, de sigur am fi o pereche potrivită... Ofiţerii ăştia sunt nişte adevăraţi cuceritori“...

Negreşit, d-ra Bibi avusese de mai multe ori prilejul să se mărite; dar n'a vrut. Nu fusese nici după placul d-ei, nici după al tanti Hélène. Un telegrafist cu două sute de franci pe lună... „Vai dragă, ce îndrăzneală! Dar s'a uitat în oglindă? A văzut ce lung şi lălâu e? Ştie ce răguşit vorbeşte? Ce prostii spune?...“ Apoi un instititutor Pierre Iliesco, tânăr normalist, care cântà cu vioara, se înscrisese la club în partid şi aveà influenţă mare în oraş: un vot la alegeri! ceeace îl făceà să se ţie mândru cu colegii lui, mai ales cu cei prea fără ambiţie, care veneau pe stradă cu pepenele în mână şi cu sticlele de vin la subţioară. Şi totuşi mâna d-lui Pierre a fost respinsă...

„Nu vreau institutori! Ce sunt copilă? Vai, cum să iau ceva inferior mie?“

Şi astfel, azi un telegrafist, mâine un institutor, mai târziu un funcţionar dela credit.... câteşi trei au fost îndepărtaţi. Alţii mai buni, mai mari, mai ceva n'au venit. Iar timpul, moşneag plin de răbdare, a trecut, dând ani peste ani şi d-ra Bibi văzù cu durere că din ce în ce are nevoe de mai multă pudră pe obraz, de mai multă îngrijire la îmbrăcăminte, de mai lungi

tâmple pe sprâncene. Simţì că atâtea grele încercări i-au luminat raţiunea şi că acum judecâ mai matur, că l'ar luà chiar pe Pierre Iliesco, deşi e lăudăros fără educaţie şi cultură desăvârşită, deşi face politică de stradă ca un agent de poliţie, deşi salută lumea cu două degete duse repede la pălărie...

Sâmbătă se întâlniră la bal, Bazil şi Bibi. Bibi stà lângă tanti Hélène, în rând cu mai multe profesoare. La stânga ei, supleantul Popescu. Tânărul magistrat citise de curând în „Biblioteca Populară" scrierea lui Renard „Omul este liber?" şi vreà să ştie părerile d-şoarei Băltescu asupra teoriei liberului arbitru. Un grup de magistraţi, mai la o parte, se uitau cu gelozie la curajul colegului lor, care cutezase ceva neobişnuit: să alunece pe un tărâm aşà de primejdios: tărâmul ideilor... Vezi că, Popescu, băiat cuminte, pe când erà student, nu-şi ierduse vremea prin berărie, ci în orele libere, urmărise câteva cursuri la litere. Acolo erà cald, bine, studente şi puteà să câştige şi ceva cunoştinţe.

Tocmai în clipa când intrà Bazil, Bibi nu se înţelegeà cu Popescu. Erau în controversă.

— A, bună seara, d-le Ionescu. Vii la timp ca să ne deslegi o problemă.... Ia

spune d-ta, d-le Vasile Ionescu, în minutul acesta ești liber? Ai convingerea libertății d-tale individuale absolute? A eului d-tale, a unei libertăți dintre acelea, care, psichologicește vorbind...

Sărmanul Ionescu se făcù roșu ca gulerul tunicei. De abia în ziua aceea scăpase de un arest de trei zile la care îl pedepsise colonelul, și iată că femeea aceasta, cu toată erudiția ei, vine așà să-l execute, fără milă, din senin, să-l umilească în fața țivilului de lângă ea, să-i amintească lucruri neplăcute.

Avù câtevà clipe de tortură, în care căutà un răspuns mai pe radical și tot deodată potrivit cu împrejurarea... dar un camarad venì să-l cheme:

— Hai să te prezint unei domnișoare, care vreà să te cunoască...

Și-l duse la o fată oacheșă, palidă, cu ochii mici, pe care, din modestie îi țineà veșnic în jos și tot cam spre dreapta.

— D-șoara Georgescu, profesoară de istorie la externat...

A, dar erà, se vede, scris!... Iar o profesoară?...

Bietul Bazil vru să bată în retragere; dar se stăpânì de teamă să nu deà iar peste d-ra Băltescu. Apoi avù o idee nimerită: să facă pe șiretul.

Şi se aşeză lângă Lolo:

— Sunteți profesoară?

— Da.

— La externat?

— Da...

Imi pare bine... Pe cine aveți directoare.

— Ui'te, d-le, pe d-șoara aceea în café-au-lait, de lângă domnul ăla fără mustăți... domnișoara Băltescu... cum o găsești?

— Vreți să vă vorbesc sinceramente?

— Negreșit. Poate să fim de aceeași părere.

— Mie nu-mi place...

— De ce, d-le? E tânără.... e frumușică. N'are mai mult de 19 ani; cel puțin ea așà zice. Nu dă cu pudră niciodată, nu-şi roşeşte buzele... Cum vezi e naturală, ca apa. Se peaptănă à la belle femme, are o inimă de înger... căzut din cer!...

— Ah, domnișoară, par'că sunteți colonelul meu, când ne încondeează la memoriu. Totuş d-ta o să-mi faci un serviciu: să-i spui că nu știe să se poarte cu lumea...

— Cum d-le, s'a purtat rău cu d-ta? Nu crezi; n'ai înțeles-o, d-le! Cu d-ta! Peste putință! Cu noi, cu profesoarele, da: e capabilă, dar cu d-ta, Doamne fereşte! N'ai înțeles-o, te asigur.

— Adică, pentru ce cu mine ar face excepție?

— A', d-ta eşti ofiţer, eşti domn. Adu-ţi aminte din istorie de Antoniu şi Cleopatra, de Caterina II a Rusiei, de Marchiza de Pompadour. Dar, mai bine tac.

Şi vorbind, d-ra Lolo, îşi ţineà ochii mereu în jos, şi tot aşà cam îîntr'o parte. Şi bine făceà, căci altfel ar fi văzut ce rău îngălbenise bietul Bazil. Tânărul ofiţer aşteptà din clipă în clipă lovitura unei chestiuni de istorie... Antoniu?... Cleopatra?... Ce-au cu dânsul? Ce are el cu ei?... Din fericire, furtuna trecù.

Intimitatea se legă repede între cei doi duşmani ai directoarei. Vorbiră mult, mult în seara aceia şi lucrul acesta nu scăpă din vedere d-rei Bibi, care într'o clipă de nerăbdare, găsì prilejul să se apropie de Lolo şi să-i şoptească în treacăt:

— Vai dragă! Se observă... Te rog, mai cu prudenţă: se uită Petreasca de un ceas la tine.

Lolo se roşì. In ciudă, însă, căută tot mai mult convorbirea cu ofiţerul. Mulţi băgară de seamă că, în seara aceea, directoarea dela externat plecă, în potriva obiceiului, de vreme. Erà scandalizată!

A treia zi, Luni dimineaţa, profesoara de istorie erà notată în condica de prezenţă, cu trei minute întârziere. Un raport confidenţial plecà în acelaşi timp la mi-

nister, în potriva profesoarei Lolo Georgescu, care dintr'un rău obicei „contractat încă dela începutul anului“ vine târziu la şcoală şi-şi neglijează cursul.

Bazil Jonnescu erà corespondent la o gazetă în Bucureşti, pentru cronica mondenă, pe care o iscăleà „Don Bazilio“. D'abia aşteptà să se sfârşească balul, ca să-şi scrie corespondenţa. Se despărţì foarte prieteneşte de Lolo şi plecă pe gânduri.

N'aveà însă astâmpăr; erà supărat: nu ştià cum să-şi răsbune. Intră la berărie, ca să caute o inspiraţie. Pe uşe, — înainte de a o deschide — citì: „intrarea liberă“. “Pe masă, la care se aşeză, erà deschisă o gazetă din localitate „Libertatea“; îi întoarse foaia, ca să nu mai vadă această vorbă, care îl amărâse atât în seara aceea. Insă, şi pe pagina cealaltă, articolul din frunte purtà un titlu mare: libertatea alegerilor. Un chelner, care nu-l cunoşteà pe Bazil, crezându-l călător, venì să-i spue că la dânşii e şi hotel şi are şi o cameră *liberă.*

Ce blestemată vorbă! Cum îl urmăreà pretutindeuni! Se grăbì să plece. Berăria îl înnăbuşà... Afară, noapte, linişte, stele... un câine... un gardist... Pintenii lui Don Bazil sunau ca într'o sală goală.

„Auzi d-ta, să-mi vorbească de libertate, tocmai când ştià că viu dela ţuhaus!... A,

știu bine! O să-mi răzbun: dar vreau cevà fain, cevà prima, să zică și dânsa bravo Bazil, sau bravo Vasile, cum îi place dumneaei!... Doamne, dar ce culoare aveà rochia ei? Atâta știu că-i ședeà urît... Parcă erà soacra maiorului... Da, mi-am adus aminte: café-au-lait... caf... A!!"

Și fața i se însenină de odată. Dete un bobârnac în cozoroc și aruncă chipiul pe ceafă: o idee; o, dar ce idee! Ingenioasă, mare, genială... venită așa pe neașteptate în liniștea nopții:

„De acum, între noi doi, coană Bibi! Pe cinstea mea, Bibico!... Mulțumim... bună ziua... treptele ofițerești... Ai să vezi dumneata...

Și aproape alergà, vesel ca un copil de șase ani... Vrea să ajungă mai repede acasă. In cadența pașilor grăbiți, doar atâta mai aveà putere să repete:

Genial!... Cap d'operă, domnule! Cap d'operetă!...

Ajuns acasă, strigă dela poartă: „Gheorghe!... Ostrogotule... hai mai repede"!

Ostrogotul, însă, somnoros, n'auzeà. Don Bazil înfuriat, erà să-i spargă ușa. In sfârșit i se deschise.

— Mă, ai adormit, mă... Mă, ai auzit tu de Caterina a șaptea a Rusiei, de Antonescu și de Cleopatra, mă? Că te fac

să-i vezi pe toţi acum... Hai de-mi trage ghetele şi adu repede tocul, cerneala şi hârtia ministerială...

Şi târziu, când totul se potolì, pe când Gheorghe sforăià în patul lui, tânărul său stăpân ca un al doilea Faust medità, la masa de lucru.

Peste două zile, toată lumea citì darea de seamă asupra balului „Crucea Roşie".

„In buchetul de domnişoare s'a distins M-lle Lolo Georgescu, regina balului, o andaluză din povesti, cu ochii negri într'o frumoasă rochie mauve, care-i veneà à merveil..."

Cea din urmă erà citată d-şoara Bibi Băltescu: „o vestală antică în..... cafea cu lapte..."

Don Bazil se răzbunase.

PE DREZINĂ

O stație mică, la poalele unui deal, cu vii.

Șef, domnu Napoleon Manolescu-Pletea, însurat de curând. E un om domnu Manolescu, în fața căruia nu ți-ai puteà oprì o esclamație.

— Gras bărbat!

Cum a terminat școala de mișcare a început să se îngrașe. Insurătoarea și șefia l-au surprins îngrășindu-se și chiar sub auspiciile acestor două instituții, n'au stat pe loc, s'a îngrășat mai departe...

De altfel, acesta a fost și unicul cusur de care l-a învinuit și soacra, înainte de a se hotărî să-i deà fata:

— De, d-le Napoleoane, bun băeat ai fi, modest ca o fată mare, fără viții; n'am nimic contra și n'aș mai stà de loc pe gânduri dacă n'ar fi cevà de mijloc: Ești cam slăbuț... Să te mai îngrași!...

Și vorbindu-i astfel, îl tot bătea peste obrajii durdulii, care se roșiseră ca două sfecle.

Coana Luxița erà femeie bună. I-a dat fata cu toată inima, precum și trei mii de franci și un „pian" cu coadă zestre; căci, ce și-a zis dumneaei:

Ei și dacă e gras, să nu se mai însoare omu'? Mai bine erà de-mi dam fetița după țârul ăla de Georgescu dela percepție? Fiecare face cum știe; pot să clevetească gurile rele cât vor poftì...

Și s'a gătit de soacră mare, cu roche de mătase prăzulie și cu panaș la cap; a făcut nunta la biserică, a pus lăutari, a comandat bufetul la strada Franceză; au fost berechet pandișpanuri cu inscripția: „Trăiască Napaleon cu soția", turnate în zahăr; precum și cofeturi cu surprize înăuntru, cu lichior și cu boabe de cafea prăjită.

Apoi și-a condus copii la gară; a plâns pe peron; iar la plecarea trenului, a făcut semn cu batista până nu s'a mai putut vedeà. De zeci de ori i-a repetat fetei la despărțire:

— Să-l asculţi, maică, să-i fii supusă. Ce-o zice el să zici şi tu... Şi să nu uiţi: Cum veţi ajunge la „staţie", să-mi scrii.

Iar ginerului:

— S'o menajezi, Napoleonică mamă, că e ca o porumbiţă, neînvăţată cu răul... Aşa am trăit eu cu răposatul fără să ne zicem nici dă-te mai încolo, fără să ne tiranisim sau să ne catigorisim la lume...

Trecuse un an fără nici o umbră pe noua căsnicie. Napoleon şi Iulica îşi duceau traiul într'o linişte foarte potrivită cuibului ascuns care îi adăpostea. Erà o gară mică dar frumoasă; şi-i şedeà atât de bine în cadrul verde al dealului. — Un peron cu o singură bancă; un clopot; nici un ceeasornic; în schimb foarte multă ederă împodobeà vara stâlpii din faţă. In dreapta, o grădiniţă cu o brazdă nepretenţioasă, dar plină de gingăşie: în Maiu dedeau mixandrele şi în Iunie se îndesau ca peria la un loc cu rozetele şi verbinele... Lângă brazdă, un chioşc cu zorele: acolo mâncau, acolo — peste zi — cucoana şefului îşi făceà lectura. Şi-adusese toate romanele dela „Universul": „Secretul milionarei", „Idioata", „Milioanele d-lui Joramie"...

Iarna erà mai greu: în toată gara, numai ei, un amploiat şi hamalul. Atunci începeà pentru tânăra femeie chinul: trebuià

să se închidă în casă, să-i ajute bărbatului, la contabilitate, să asculte viscolul,, să cânte la piano, să citească şi să coasă.

Napoleon n'o opreà dela nimic. Erà un om de zahăr. După dejun se culcà şi nu mai eşeà pe peron decât la cinci, când treceà trenul. Erau numai două trenuri de persoane pe zi şi mai rar câte unul de marfă.

Cât timp se odihneà el, ea n'aveà astâmpăr; se aşezà la fereastra care dà spre linie, îşi pierdeà privirea pe întinsul câmpului de zăpadă, şi o coprindeau gândurile, ba chiar o grijă neînţeleasă:

„Doamne, ce nebună sunt: Ce am de mă simt mâhnită? Oare îmi lipseşte cevà! N'am mamă, n'am bărbat?"

Şi se întorceà atunci spre el, îl contemplà în tăcere, luà binişor batista şi se duceà să-i şteargă de pe frunte de pe obraz, broboanele de năduşeală:

— Bibiloiul mamii! Cum doarme el de frumos! Par'că e un îngeraş!!..

La cinci îl deşteptà, făcând sgomot la clavir. „Sârba popilor" şi „De ce nu-mi vii" erau cântecele lui favorite. Pe amândouă ea le cântà pe din'afară, cu acelaş bas de naţionale, pe care îl întrebuinţà şi la hore şi la valsuri şi la polci. Lecţii de piano nu luase niciodată. Cântà numai

„după ureche". Pianu l-aveà printr'o întâmplare: Coana Luxiţa da bani cu dobândă pe amanet. „Cineva" care nu s'a înlesnit să-i plătească 150 lei, îi lăsase acest „imobil" pe vecie, şi dumneaei l-a făcut de zestre fetei. Profesor nu i-a adus. Ce să mai cheltească? La conservator n'a dat-o, pentru ca să nu vie în „contacturi" cu toate „haimanalele". Tot din pricina asta n'a vrut s'o mai lase să urmeze şcoala profesională până la sfârşit, ci a retras-o.

— Fata mea are avere: n'am s'o fac nici profesoară, nici telegrafistă, nici actoriţă. Să-i deà Dumnezeu un destin bun şi fără viţii; că atâta cât ştie la pian şi carte ... i-ajunge.

Destin, la coana Luxiţa, însemnà bărbat.

* * *

La câţivà kilometri mai sus de staţia lui Napolen, erà o gară mare, lângă o reşedinţă de plasă. Şeful de acolo, d-l Traian Popovici, erà familist mai vechiu. Cucoana d-lui mai în vârstă decât soţul său, erà din Mizil, se numeà Sultana, îi plăceà conversaţia şi erà foarte simţitoare. Din nimica i se păreà că ai vrut s'o „atingi cu vorba" şi te lăsà încremenit cu cine ştie ce răspuns înţepat. Napoleon nu se dusese de loc să le facă vizită cu nevasta, ca vecini noi, după obiceiu. Şi trecuseră opt luni dela

însurătoare. Această lipsă de respect nu puteà s'o ierte uşor, tocmai dumneaei, cucoana unui şef de gară mare. Zilnic se plângeà bărbatului:

— Ce zici tu, Popovici? Cum găseşti conduita, maniera şefulesei dela vale? Se poate atâta mojicie? A, bucureştencele astea sunt renumite de fanfaroane şi îngâmfate! Cine mai e ca ele?...

De altfel, în căsnicia Popivici, sărmanul Traian nu însemnà nimic. Coana Sultana îl stăpânise cu gura, cu nervii cu răutatea. Singurele lui clipe liniştite erau când soseà trenul; altfel nu-l lăsà în pace nici chiar în biurou, lângă registre, şi acolo găseà să-l cicălească, să-l scoată din răbdări cu cine ştie ce noutăţi neplăcute: sau că a fugit servitoarea, s'au că s'a spart o farfurie; că a dat supa în foc, că s'a isprăvit zahărul, cafeaua...

— Să faci bine să cumperi, domnule! Eu nu sunt învăţat cu mizeria. Neam de neamul meu n'a ştiut ce e sărăcia. Să dai unui conductor să ne ia unt eftin dela Iţcani... Şi apoi, ce, mă rog? D-nii cantonieri au lăsat obiceiul plocoanelor? Alt'dată, fără să le mai zică nimeni, la două zile trebuià să pice mai o gâscă, mai un purcel; şi acum nimic! Ori au gust să-i dăm afară?

Şi după o pauză:

— Nu e vorba, capul răutăţilor tot D-ta eşti, că par'că ţi-e frică să le-o spui verde. Ah! că nu e aici săracul nenea Iancu de la Slatina, cum ţi i-ar mai face spilcă pe toţi, doamne?

La început, Popovici se supără: văzând însă că n'o scoate la căpătâi, slăbise din ce în ce mai mult tonul. Tăceà, ori-ce ar fi zis dânsa. Tăceà blestemând din inimă ceasul în care se hotărîse să-şi lege traiul cu „sgripţoroaica", cu „baba". Tăceà, deocamdată: I se promisese o mutare la Bucureşti. O aşteptà. Pe urmă?

„Pe urmă sunt hotărât: nu mă va mai ţine nici han-tătar! M'a ofticat, mi-a mâncat tinereţea, zilele..."

O săptămână a stat pe gânduri coana Sultana, cum să potrivească lucrurile ca să le deà mojicilor dela vale, peste nas.

Intr'o Duminică şi-a luat bărbatul:

— Hai dragă, la dumnealor la vizită!

Şi s'au dus, pe un vagonet condus de doi cantonieri.

De altfel, ziua erà bine aleasă: La Napoleon mai erau şi alţi mosafiri: Silvicul cu nevasta şi cu fata, precum şi picherul şoselei cu familia sa destul de numeroasă, mai ales în copii de doi, cinci şi nouă ani. Intr'un cuvânt casa plină.

Momentul răzbunării erà deci nimerit.

Coana Sultana înaintă fără sfială spre Iulica şi îi întinse mâna cu o pretenie exagerată: apoi zise tare:

— Dacă nu mă 'nşel, madam Manolescu? Mă recomand Popovicioaia... şi pe soţul meu Traian Popovici, şef de gară clasa I, vecin cu D-v., care n'am avut onoarea să vă cunoaştem, fiind că, *trebuie că* aşa e acum moda: ăi mari, la ăi mici întâi, iar nu ăi mici la ăi mari, cum ar fi datoria; fiindcă trebuie că...

Aci se oprì puţin ca să înghiţă şi să mai răsufle. Napoleon profită şi o întrerupse:

— Scuzaţi, vă rog! Scuzaţi şi D-v.! Vream de mult să venim; dar, cu treabă, cu daraveri — ca omu — am tot dat zi peste zi... Scuzaţi, vă rog!...

Bietul Napoleon la aşà ruşine nu se aştepta se! Roşii peste măsură, obrajii îi dogoreau.

Dar cei mai schimbaţi la faţă, fură Popovici şi Iulica.

Erau cunoştinţe vechi. Cu câţiva ani înainte, Popovici, împiegat la gara de Nord din Bucureşti, şezuse la coana Luxiţa, care, până a nu i se face fata mare, dà o cameră mobilată cu chirie.

Popovici fusese ultimul chiriaş, căci tocmai atunci Iulica împlinise cinspreezece

ani şi nu mai urmà la şcoală. Coana Luxiţa aveà s'o ţie de acum în colo acasă, ca să înveţe menajul: — să scuture odaia chiriaşului, după ce aceasta plecà, să facă bulion, să strecoare supa şi să se pieptăne cu părul în sus.

— Domnule Trăenică, îi ziceà adesea lui Popovici coana Luxiţa — numai pe D-ta te mai ţiu chiriaş, fiindcă eşti om cum se cade şi te bucuri de bună *reputanţă*. — Dar altul! Să-mi deà şi milioane! Nu mai îmi trebuie... S'a mărit fata acum, D-le Trăenică; trebuie să ne gândim la un ginere, că de: o să-i vie şi ei destinu, d'acu 'n colo...

Apoi după un oftat uşor:

— Eu una, nu mă rog altcevà la Dumnezeu, D-l Trăienuş, de cât să-i deà fetei mele un bărbat bun şi cum se cade ca D-ta. Şiu că i-ar fi halal!

Dacă tocmai atunci se apropià Iulica, muma o îndepărtà:

— Ei, ce cauţi? De ce venişi? Nu e treaba D-tale aici între oamenii mari...

Şi Iulica fugeà râzând.

Popovici o mângâiase adesea, ca pe un copil: nici odată nu luase în seamă vorbele coanii Luxiţei. El pluteà pe atunci prin alte visuri: Erà vorba de o avansare, care îi şi sosì odată cu mutarea la Mizil.

Coana Luxiţa primì vestea cu o sinceră mâhnire.

„Rău îmi pare că-l pierd. Ce bunătate de om! I-aşi dà fata de acum! Dar cum să-i zic? Nu pot! Am obraz... E chestie prea „delicioasă“...

La Mizil, Popovici se însură cu coana Sultana, care-i aduceà şapte mii de lei zestre - din care trei trusou — precum şi protecţie. — Coana Sultana erà de familie foarte bună: un frate al dumneaei — fost cârciumar — trăià acum din al dumnealui, erà consilier comunal în oraş şi puteà ori când să puie o vorbă bună pentru avansarea lui Popovici.

Coana Luxiţa pierduse urma fostului chiriaş, erà supărată că nu-i scrisese; acum îl criticà:

— Un ingrat şi Traian ăsta... Se vedeà bine că e om *interesant:* la el numai cu interes aveai trecere. A plecat de un an şi n'a avut el *filoptimia* să-mi scrie două rînduri...“

* * *

Şi acum când se revăzură, Traian şi Iulica rămaseră o clipă muţi. Printr'un ciudat instinct însă, nu-şi deteră pe faţă cunoştinţa.

Iulica devenise voioasă, îndatoritoare. Faţă de atâta bunăvoinţă, coana Sultana

crezù că lecţia dumneaei a izbutit pe deplin, şi devenì mai ertătoare, mai prietenoasă.

In Duminica următoare, Napoleon şi Iulica fură invitaţi la Popovici la masă.

Săptămâna întreagă fu pentru femeia lui Napoleon un şir de visuri extraordinare. Erà cu desăvârşire absorbită în gânduri. Intreg trecutul, răscolit de vederea domnului „Trăienuş“, toată copilăria ei duioasă, reînvià. Monotonia, izolarea, tristeţea neînţeleasă, pieriseră acum. De se uità pe fereastră, de-a lungul liniei ferate, cele două şine ce se pierdeau în zare odată cu stâlpii telegrafului, nu-i mai păreau acum posomorâte. Nu! Ele duceau ici, la câţiva chilometri, la fostul ei chiriaş, la bunul d-nul Traian, care cu vorba lui blajină, o mângâiase adeseori; care adeseori îi adusese bomboane şi la ziua ei cadouri. Aveà şi acum un „neseser“ cu oglindă dela dumnealui...

„Doamne, ce copilă sunt de râz singură! Unde e mama să am cu cine vorbi; să ne amintim cum intram în odaie la dânsul, cum îi scotoceam prin lucruri şi îi găseam scrisori cu „poze“, cum îi luam din parfum şi ne spălam cu săpunul dumnealui *tridace* am să îi scriu numai să vie!“

Erà — învederat — o schimbare. Ea însăşi o văzù cu groază, căci când voì să-şi

redeşteptе după prânz, bărbatul ca de obiceiu, simţì o silă, o sfială neobişnuită.

Nu putù să-i mai zică nici una din mângâerile de mai nainte; nici nu-l mai şterse pe frante, ci:

— Napoleon, scoală-te că trece trenul! Ce e lenea asta pe tine, azi?

Când se vedeà singură, o prindeà o voioşie nespusă. Se uità la geam pe linie, se duceà la calendarul american şi număr̀à foile până Duminică, luà şapca lui Napoleon şi o puneà pe cap... Linişte o găseà numai la clavir. Acolo se adânceà în gânduri, în visuri de fericire, cântând cu o mână încetişor cântecul favorit al lui Traian: „Idila".

„Treceai la păşunare
„Cu oile-ţi frumoase"

Nevasta silvicului şi a picherului căutară să se întâlnească a doua zi chiar, după vizită.

— Ai băgat de seamă, soro?

— Cum nu, draga mea! Dar ce, eram moartă! Să deà dumnezeu numai să mă 'nşel.

— De, şi eu tot aşà zic; dar prea se 'nvineţiseră la faţă amândoi. Mai ales dânsa se pierduse de tot. Mie mi-a fost şi silă şi am plecat...

— N'ai văzut ce zăpăceală? Nici dulceaţa ca lumea nu ne-a dat; numai o vişină pe fundul linguriţei... Alt' dată ne umpleà farfurioara...

— *Anfen*, om trăì şi om vedeà, zise pichereasa, cure învăţase pe vremuri o clasă la călugăriţe.

Acasă, coana Sultana se grăbì să-şi deà părerea...

— Ce zici, Traiane? E curăţică şefuleasa dela vale, dar cam gâsculiţă... Să-i arătăm însă că mizilencile sunt mai ceva ca bucureştencele. E vorba de ambiţie; să le dăm masă bună: Ca mezeluri cartaboşi, tobă şi parizer; apoi curcan cu coconare şi cu stafide, crap umplut şi ca prăjitură „blamanjè" de care-ţi place ţie. Gândesc că o să-i săturăm cu atâta şi n'or aveà ce să critice.

In adevăr, Duminica următoare fu un adevărat chef. Cei mai dispuşi erau coana Sultana şi Napoleon. Coana Sultana mai ales erà de nerecunoscut. Ii reuşise prăjitura şi aceasta o încântà.

— Am potrivit-o minunat şi din zahăr şi din vanilie şi la copt... Nu e aşà?

Iar Napoleon în culmea entuziasmului mărturisì că:

— Aşà prăjitură n'am mâncat de când sunt. Imi ling şi degetele.

— Complimenturi, complimenturi, d-le Napoleon! Aşà sunteţi D-v bărbaţii: Ga-

lanţi şi cavaleri... E o blamanjea ca toate blamanjelele... dar, bunătatea D-v.

— Lăsaţi vă rog, coană Sultano, lăsaţi vă rog că eu sunt sincer... Şi să-mi daţi voie să închin acest pahar...

Toţi se ridicară. Erà un toast.

Napoleon vorbeà? Bravo! Nevasta sa îl auzeà, cel puţin, pentru întâia oară.

— Să-mi daţi voie în fine să închin acest pahar în sănătatea sexului frumos. Trăiască sexul frumos pe care l'a subţinut şi-l voiu subţine toată viaţa; să trăieşti în fine, M-me Popovici, şi tu, nevastă şi femeia în fine română...

Şi-şi sărută femeia. Apoi obosit de vorbă şi de vin îl înnecă tusea, o tuse grozavă de om gras.

M-me Popovici profită de împrejurare, ca să-şi şteargă lacrimile. Erà mişcată.

După masă, trecură în salon la cafea.

„Coani Sultani" nu-i mai treceà dispoziţia.

— Am gust, d-le Napoleoane, să te bat la un pichet pe o băncuţă. Vrei?

— Vreau.

— Hai să vedem care pe care. Iar D-v. staţi coleà şi să ne fiţi martori.

Iulica şezù. Traian însă, trecù în odaia vecină despărţită de salon printr'o uşe deschisă. Acolo se apropiè de o masă pre-

textând că are de citit jurnale. In realitate, se aşezase drept în faţa femeii lui Napoleon, care plină de fiori neînţeleşi şi de teamă, primeà cu atenţie semnele pe care numai un şef de gară le puteà mânuì cu atâta măestrie. Lucrul erà înţeles: In jacheta doamnei Manolescu se strecurase un bileţel.

Acasă ea îl desfăcù, îl citì în taină. Erà o telegramă c. f. r., plină de sentimente:

„In numele vechei noastre prietenii, nu mă refuzà. Poimâine,, Marţi, dânsul pleacă la Bucureşti, am făcut eu rost. Viu acolo pe la două. La revedere!"

Şi se ţinù de vorbă...

Cele d'întâi clipe fură mute... Apoi:

— Sărut mâna, madam Manolescu!

— Bună ziua, D-le Popovici!...

— Nu m'aş fi aşteptat odată cu capul să te văd femeia lui Napoleon...

— Nici eu pe D-ta... însurat aşà repede.

— Ce face coana Luxiţa?

— Mersi bine...

Apoi tăcură. Iulica stà rezemată de coada pianului şi se uità în jos. La picioarele ei Miţişor, pisoiul, tot îndemnà la joc, agăţându-i-se de cutele rochiei. Popovici obosit ca de o povară, se aşezase oftând pe canapea. Un glas îndepărtat îi şopteà încet la ureche cele din urmă cuvinte rostite: „mersi bine"...

— Ştii că am concediu de zece zile — zise el. — Sunt mutat la Bucureşti...

— Da? Imi pare rău...

— Mie însă bine, foarte bine.

— Cum?

— Da, căci la Bucureşti am de gând să mă stabilesc singur. — Singur sau cu cinevà care mi-o plăceà mie... Numai să vreà acel cineva. Aici îmi stă toată fericire, tot viitorul, toate speranţele mele.

Şi se ridică, luându-şi şapca. Făcù doi paşi spre uşe, apoi se oprì hotărât în faţa Iulichii:

— Chestia e accelerată; trebue să-mi dai răspuns cu mare iuţeală; am venit expres...

— D-le Traiane, dar nu te 'nţeleg!

Inţelesese însă bine; se vedeà după mişcările ei nervoase, după clipirile ochilor, din care zadarnic se sileà să alunge chinurile ispitei...

Cum, va să zică, are prilejul să scape de închisoarea, de mormântul acela? Să steà lângă mama ei şi cu un soţ bun ca d-nul Traian? O, dar aşà vis de fericire n'a avut mai sfânt în viaţă o şefuleasă izolată! — Ea, fată cu pian, cu dotă, cu trusou, şi frumoasă, nu erà menită de sigur să se piardă lângă un Napoleon Manolescu-Pletea, care nu ştià decât să se 'ngraşe,

care se 'ngrăşase atât de mult, încât ochii îi rămăseseră mici ca două alice în fundul capului; care dormeà în nesimţire...

„Ah, de ce nu l-a călcat trenul, înainte de a-l luà eu?"

— D-le Traiane, nu 'nţeleg... Ce vrei?

— Să mergi cu mine, să fii femeia mea, fiind-că mi-ai fost dragă totdeauna. Te-am regretat şi am avut remuşcări, dar erà prea târziu. Acum sunt hotărât: Vreau să scap de călău, de babă...

— Acum e şi mai târziu d-le Traiane. Ce-ar face ursul meu? Şi apoi: Ce o să zică mama? Lumea?? O, nu! Fugi, D-le Traiane, fugi Traiane dragă, fugi ispito, nu merg...

Şi întorcându-se spre candela aprinsă făcù semnul crucei. Ochii îi înnotau în lăcrămi.

— Iulico... Iulico fată... Vrei să mă vezi tăiat în două de maşină? Bine! Iacă: Ma duc să m'asvârl înaintea trenului 759 care soseşte acum... Adio, Iulico, adio pentnu tot-d'auna! Nici al tău, dar nici al babei...

— O, nu! Stai, stai!

Şi atunci îi revenì Iulichi în minte o scenă la fel dintr'un roman; nici acolo contesa nu-l lăsase pe marchiz să plece. Ceva mai mult: îşi amintì chiar cuvintele eroinei, şi le repetă aici:

„Ei bine, d-le, fă din mine ce vrei!

Soarta, viitorul ca şi trecutul meu cel nepătat sunt în mâinele d-tale... Ordonă..."

Popovici se uită mirat. Ii plăcuse ţinuta solemnă a tinerei femei şi se simţì încùrajat; o sărută pe frunte, ca în timpul copilăriei, şi'i dete planul: Fuga aveà să fie poetică: Sâmbătă, la 12 noaptea, pe drezină...

Cât timp ţinuse întâlnirea, hamalul cumpărat de pichereasa, se dusese să'i raporteze.

Indată aceasta trimise la femeia silvicului, şi amândouă, din vârful dealului, ascunse într'un pavilion, priveau mişcările din gară: Plecarea lui Popovici fusese văzută.

A doua zi, Napoleon şi coana Sultana primiră scrisori anonime.

Coana Sultana aveà un bun: nu erà geloasă. Atât de jos îşi socoteà bărbatul pe lângă ea, „şi ca origine şi ca poziţie, şi ca creştere şi ca tot în fine", în cât nu s'ar fi coborît să-l bănuiască. Arătă lui Traian scrisoarea şi zise:

— Uite ce lume rea. Cum ne văzură mai intimi cu şefuleasa lui Napoleon, hop cu anonima. Noroc că nu prea mă sinchisesc... Tu şi mutră de amor! Asta trebuie să fie dela Popeasca a silvicului: Moldoveanca aia numai de intrigi se ţine.

Napoleon se arătă şi mai nepăsător. Nu şi-ar fi stricat el nici un gram din grăsimea ce-l împodobeà din belşug, pentru un fleac din gura lumii. Dete scrisoarea nevestei:

— E adevărat că a fost pe aici Popovici?

— Da!...

- Ei, şi ce te-ai roşit? Nu fii copil! Nu ştii că eu nu sunt d'ăia? Ce e dacă a venit omul? Trebue să fi avut treabă cu mine; o fi crezut-că nu plecasem şi poate vreà să-mi spue cevà. L'ai primit bine? I-ai dat dulceaţă, cafea?

Negreşit!

— Ei brava, brava! Să-i fi dat şi o ţuică!

Şi rupse anonima.

* * *

Sâmbătă seara, coana Sultana aveà un somn nespus. Făcuse toată ziua şerbet de zahăr ars, şi erà obosită.

Napoleon — ca de obiceiu — dormeà pe sforăite. Avusese la masă icre cu ceapă, care-i făcuse un somn.

La 12 Iulica auzì duruitul drezinei, trecând prin gară: Se duceà înainte la kilometrul 101, locul de întâlnire.

Iulica aşteptà. Işi strânsese într'o legătură giuvaericalele şi ce aveà mai bun. Pe când le aşezà, o înnecà plânsul. Par'că nu făceà bine, ce făceà. Şi de zece ori se hotărî să-şi calce cuvântul. Ceva însă o

îndemnà cu putere: făgădui-se. Nici contesa din roman nu se purtase altfel cu marchizul.

Se coborî binişor. Linişte şi întunerec...

Peronul gol. Zăpada sclipeà la lumina unui felinar afumat, de lângă şine.

La un kilometru în vale, Popovici aşteptà.

Doi oameni conduceau drezina. Fu o fugă ciudată, ne mai pomenită: roatele sburau ca la un tren. Aerul rece şi emoţiunea îi făceà pe fugari să tremure, înfundaţi în blăni...

* * *

Teribilă deşteptare a doua zi. De o parte un şef, de alta o şefuleasă, se sculară văduvi.

Două bilete pe masă, le vestì cruda realitate:

„Adio, Coană Sultano, care n'ai ştiut să menajezi un bărbat de zahăr!“

„Adio, d-le Pletea... Nu făceai de mine. Nu ne potriveam la caracter“.

Nici unul nici altul nu se mai îndoiau asupra cauzei fugii. Anonima nu minţise.

TABLA DE MATERII

CARŢI APARUTE

	Lei
Giurescu C., Despre boieri	9,—
Griffiths-Belbin Maud. Sanda I. Mateiu. English book for children in Rumania. Book I.	33,—
„ English book for joung people in Rumania. Book II	30,—
Ivireanu Antim, Predici, ediţie de lux	40,—
Mărdărescu D. G. General, Campania pentru desrobirea Ardealului şi ocuparea Budapestei — cu numeroase ilustraţii şi hărţi	35,—
Miron, Patriarhul României, Cuvântări. Trei ani de propovăduire pastorală	60,—
Obedeanu V. Const. Dinastia naţională a Basarabilor. Dinastia naţională a Hohenzollernilor: Mihai Viteazul şi M. S. Regele Ferdinand	7,50
Odobescu Al., Opere complecte, vol. I. . . .	60,—
„ Idem, Vol. II	65,—
Pascu Giorge Dr., Istoria literaturii şi limbii române în sec. al XVI-lea	60,—
Idem, ediţie de lux	80,—
Paulman F., Istoria muzicii universale — cu numeroase ilustraţii	16,—
Plastara G., Curs de drept civil	350,—
Rădulescu-Codin C., Din trecutul nostru (Legende, tradiţii şi amintiri istorice) . . .	28,—
Simionescu I., Oameni aleşi. Streinii (s. p.) . .	
Tafrali O., Istorie politică şi militară	20,—
„ Istoria artelor	100,—
Tăuşan Gr., Opiniile unui om singuratec (Cugetări asupra lumei)	15,—
Vlahuţă Al., Din trecutul nostru	45,—
„ Amurg şi zori	30,—

Prețul Lei 40.—